

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

Management v kultuře

Bc. Cecilie Pecháčková

Magisterská diplomová práce

**Organizační a personální zajištění chodu kůru chrámu
Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí**

Vedoucí práce: Mgr. Vladimír Maňas, Ph.D.

2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....
Cecilie Pecháčková

Mé poděkování patří především vedoucímu práce Mgr. Vladimíru Maňasovi, Ph.D.
za odborné vedení a rady a Ludmile Javůrkové za korekturu.

Cecilie Pecháčková

Obsah

OBSAH	4
ÚVOD.....	9
HISTORICKÁ ČÁST.....	11
1 CECILSKÁ HUDEBNÍ JEDNOTA A JEJÍ NEPŘETRŽITÉ PŮSOBENÍ VE MĚSTĚ ÚSTÍ NAD ORLICÍ.....	11
1.1 HUDEBNÍ TRADICE MĚSTA A KŮRU	11
1.2 KOSTEL NANEBEVZETÍ PANNY MARIE	11
1.3 SPOLUPRÁCE FARNOSTI A MĚSTA.....	13
1.4 VZNIK CECILSKÉ HUDEBNÍ JEDNOTY (1803).....	14
1.5 STO LET CECILSKÉ HUDEBNÍ JEDNOTY (1903)	15
1.6 MEZI DVĚMA VÁLKAMI.....	15
1.7 PO DRUHÉM VATIKÁNSKÉM KONCILU.....	16
1.8 DVOUSTÉ VÝROČÍ A SOUČASNOST CHJ (2003)	16
1.9 NEPŘERUŠENÁ TRADICE CECILSKÉ HUDEBNÍ JEDNOTY	17
1.10 STRUKTURA CECILSKÉ HUDEBNÍ JEDNOTY	18
2 ŘEDITELÉ KŮRU, VARHANÍCI, KANTOŘI.....	19
2.1 KANTOŘI V 18. STOLETÍ.....	19
2.2 HUDBA NA KŮRECH PO JOSEFÍNSKÉ REFORMĚ	20
3 ŘEDITELÉ KŮRU, VARHANÍCI A OSTATNÍ VÝZNAČNÍ HUDEBNÍCI NA ÚSTECKÉM KŮRU.....	21
3.1 NEJSTARŠÍ VARHANÍCI.....	21
3.2 NOVÝ KOSTEL A NOVÉ VEDENÍ KŮRU.....	22
3.3 DALŠÍ VARHANÍCI A ŘEDITELÉ KŮRU	22
3.3.1 <i>Josef Špindler</i>	22
3.3.2 <i>Václav Sychra</i>	23
3.3.3 <i>Václav Hepký</i>	23
3.3.4 <i>Alois Hnilička</i>	23
3.3.5 <i>František Špindler</i>	24
3.3.6 <i>Jan Mazánek</i>	24

3.3.7	<i>Julius Kocian</i>	24
3.3.8	<i>Petr Kocian</i>	25
3.3.9	<i>Anna Heranová</i>	26
3.3.10	<i>Norbert Fišer</i>	26
3.3.11	<i>Jaromír Lahulek</i>	27
3.3.12	<i>Antonín Malátek</i>	28
3.3.13	<i>Filip Zámorský</i>	28
3.3.14	<i>Antonín Šimeček</i>	28
3.3.15	<i>Stanislav Vychytil</i>	29
3.3.16	<i>Jan Josef Křehký</i>	29
3.3.17	<i>Pavel Tuháček a Jan Hrodek</i>	29
3.3.18	<i>Oldřich Heyl</i>	29
3.3.19	<i>Marie Heylová</i>	30
3.3.20	<i>Cecilie Pecháčková</i>	31
3.4	HOSTUJÍCÍ A PŘÍLEŽITOSTNÍ VARHANÍCI	35
3.5	OSTATNÍ VÝZNAMNÍ HUDEBNÍCI CECILSKÉ HUDEBNÍ JEDNOTY.....	36
4	DĚKAN VÁCLAV BOŠTÍK (1897–1963) – MECENÁŠ A HYBATEL DĚNÍ V CECILSKÉ HUDEBNÍ JEDNOTĚ	37
4.1	ŽIVOTOPIS.....	37
4.2	DĚKAN BOŠTÍK A CECILSKÁ HUDEBNÍ JEDNOTA	38
4.2.1	<i>Pan děkan si přál: ...gregoriánský chorál</i>	38
4.2.2	<i>Uspořádání archivu CHJ</i>	39
4.2.3	<i>Na sklonku života</i>	40
5	VARHANY	41
5.1	STRUČNÁ HISTORIE VARHANNÍHO NÁSTROJE	41
5.2	VARHANY VE „STARÉM“ ÚSTECKÉM KOSTELE – STAVITEL NEZNÁMÝ, 1693	41
5.3	VARHANY V NOVĚ POSTAVENÉM KOSTELE – FRANTIŠEK PAVEL HORÁK, 1778.....	42
5.4	OPRAVA VARHAN – JOSEF KOBRLE, 1890.....	43
5.5	ÚPRAVY – VÁCLAV POLÁČEK, 20. LÉTA 20. STOLETÍ.....	44
5.6	VELKÁ PŘESTAVBA VARHAN – JAN TUČEK, 1942	46
5.7	DALŠÍ ÚPRAVY VARHAN – HAVLÍK Z LOVOSIC, 1952	46
5.8	GENERÁLNÍ OPRAVA VARHAN – ORGAN SERVIS VLAŠIM, KAREL SYNEK, 1994	47

6	KAPITOLA O DŮKLADNÉ REKONSTRUKCI VARHAN VE VÁLEČNÉM ROCE 1942 ZA PŮSOBENÍ DĚKANA BOŠTÍKA	48
6.1	PŘÍPRAVNÉ OBDOBÍ	48
6.2	DEMONTÁŽ VARHAN.....	49
6.3	PRŮBĚH REKONSTRUKCE	49
6.4	SLAVNOSTNÍ ŽEHNÁNÍ OBNOVENÝCH VARHAN	50
6.5	FINANCOVÁNÍ PŘESTAVBY.....	51
6.6	OHLYSY V DOBOVÉM TISKU.....	53
	PRAKTICKÁ ČÁST	54
7	KULTURA, CÍRKEV A SPOLEČNOST V ČR.....	54
7.1	PŘÍNOS KULTURY.....	54
7.2	EKONOMICKÝ PŘÍNOS A EKONOMICKÝ DOPAD KULTURY	57
7.3	CÍRKEVNÍ DOKUMENTY O KANTORECH A ŘEDITELÍCH KŮRU	58
7.4	CÍRKEVNÍ DOKUMENTY O VARHANNÍ HŘE A VARHANÍCÍCH.....	59
8	ŘÍMSKOKATOLICKÁ CÍRKEV A MAJETKOVÉ NAROVNÁNÍ	61
8.1	PRINCIPY ZÁKONA 428/2012 Sb. O MAJETKOVÉM VYROVNÁNÍ.....	61
8.2	SOUČASNÉ ZDROJE FINANCOVÁNÍ CÍRKVE	63
8.3	ZAMĚSTNANCI V ŘÍMSKOKATOLICKÉ CÍRKVI – OSOBY NEDUCHOVNÍ	64
9	ŘEDITEL KŮRU – ČESTNÁ FUNKCE NEBO ZDROJ OBŽIVY?.....	67
9.1	VYMEZENÍ POJMŮ	67
9.2	MEZI FARÁŘEM A REGENSCHORIM	68
9.3	ODBORNÉ KOMPETENCE	71
9.4	SROVNÁNÍ MODELU BRNĚNSKÉ A PRAŽSKÉ DIECÉZE.....	72
9.4.1	<i>Společný základ.....</i>	72
9.4.2	<i>Kvalifikační stupně kantorů.....</i>	72
9.4.3	<i>Kvalifikační stupně varhaníků.....</i>	73
9.4.4	<i>Kvalifikační stupně sbormistrů a dirigentů.....</i>	73
9.4.5	<i>Kvalifikační stupně vedoucích chorální scholy.....</i>	74
9.4.6	<i>Kvalifikační stupně vedoucích české scholy.....</i>	74
9.4.7	<i>Kvalifikační stupně funkce zpěvák.....</i>	74
9.5	ODBORNÁ ZNALOST	75

9.6	VÝPOČET ODMĚŇOVÁNÍ PRACOVNÍHO MÍSTA REGENSCHORIIHO, PRAHA × BRNO.....	75
9.6.1	<i>Teorie</i>	75
9.6.2	<i>Praxe</i>	77
9.6.3	<i>Příklady srovnání výše odměn</i>	78
9.7	DOHODA O SLUŽBĚ REGENSCHORIIHO (2008)	79
10	VZDĚLÁVACÍ INSTITUCE	80
10.1	ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ.....	80
10.1.1	<i>Kurz pro chrámové hudebníky při Arcibiskupství pražském</i>	80
10.1.2	<i>Kurz pro amatérské chrámové hudebníky plzeňské diecéze</i>	80
10.1.3	<i>Kurz pro chrámové varhaníky v Třebíči</i>	81
10.1.4	<i>Kurz pro varhaníky v Olomouci</i>	81
10.1.5	<i>Kurzy liturgické hudby v Prostějově</i>	82
10.1.6	<i>Tříletý kurz chrámové hudby na Církevní konzervatoři v Opavě</i>	82
10.1.7	<i>Convivium</i>	82
10.1.8	<i>Tachovské kurzy pro chrámové varhaníky a zpěváky</i>	83
10.1.9	<i>Kurz improvizace v liturgii</i>	83
10.2	ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLSTVÍ	83
10.2.1	<i>ZUŠ se zaměřením na církevní hudbu Brno</i>	83
10.2.2	<i>ZUŠ duchovní hudby Frýdek-Místek</i>	84
10.3	VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLSTVÍ.....	84
10.3.1	<i>Církevní konzervatoř Opava, titul DiS.</i>	84
10.3.2	<i>Týnská vyšší odborná škola Praha</i>	85
10.4	VYSOKÉ ŠKOLSTVÍ.....	85
10.4.1	<i>Týnská vyšší odborná škola ve spolupráci s PdF UK, titul Bc.</i>	85
10.4.2	<i>Sbormistrovství chrámové hudby při PF UHK, Hradec Králové, titul Bc.</i>	85
10.5	PÉČE O CÍRKEVNÍ HUDBU V DIECÉZÍCH	86
10.5.1	<i>Společnost pro duchovní hudbu</i>	86
10.5.2	<i>Musica Sacra – Jednota na zvelebení duchovní hudby na Moravě</i>	87
11	VYUŽITÍ FINANCOVÁNÍ CHODU KŮRU A CHRÁMOVÉ HUDBY Z DOTAČNÍCH TITULŮ	88
11.1	GRANTY A DOTACE.....	88
11.1.1	<i>Program podpory kulturních aktivit v Pardubickém kraji</i>	88

11.1.2	<i>Grant na podporu varhanické činnosti</i>	89
11.1.3	<i>Dotace Města Ústí nad Orlicí na volnočasové aktivity</i>	89
11.1.4	<i>Fondy EU</i>	89
11.2	MAS ORLICKO	90
11.3	CROWDFUNDING	91
12	MECENÁŠSTVÍ – TREND BUDOUCNOSTI	92
12.1	MECENÁŠSTVÍ V ČR	93
12.2	MECENÁŠI NOVÉ GENERACE	94
12.3	ŘEŠENÍ PRO FARNOSTI – MECENÁŠ, JAKÉHO HLEDÁM	94
12.4	ZA KAŽDOU CENU?	95
13	KAPITOLA JE SKRYTÁ	96
14	KAPITOLA JE SKRYTÁ	96
	ZÁVĚR	97
	RESUMÉ	100
	SUMMARY	100
	RESUMÉ	100
	SEZNAM VYOBRAZENÍ:	102
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	103
	PŘÍLOHA	110

Úvod

Tato diplomová práce představuje chrámový kůr v nevelkém východočeském městě Ústí nad Orlicí, především pak jeho personální a ekonomickou stránku. Cecilská hudební jednota, významná hudební společnost, která zde v roce 1803 vznikla a stala se nedílnou součástí každodenního života obyvatel města, byla námětem již několika akademických prací, proto se historie této společnosti dotknu pouze okrajově. Cenným zdrojem informací pro badatele je stále kniha *Paměti Cecilské hudební jednoty* právníka Josefa Zábrodského. Dílo je tak obsáhlá a podrobná, že nebýt toho, že Cecilská hudební jednota stále pokračuje ve své činnosti, nemuselo by být nic jiného o Cecilské hudební jednotě vydáno. Není však jedinou knihou s hodnotným obsahem v archívu Jednoty. V průběhu psaní této práce se objevily některé nové skutečnosti ohledně historie ústeckých varhan a ředitelů kůru, jež nebyly doposud zpracovány.

Při hledání zdrojů pro činnost regenschoriho, varhaníků a potažmo i všech ostatních chrámových hudebníků se v dnešní době nemůžeme vyhnout spolupráci s veřejnými i soukromými institucemi.

Samotná práce je rozdělena do dvou větších bloků, historického a praktického.

V historické popisné části představuje hlavního hybatele kultury ve městě v minulosti – Cecilskou hudební jednotu a její vnitřní uspořádání.

Následující kapitoly otevírají dosud nepublikované zápisy varhaníka a ředitele Občanské záložny Jaromíra Lahulka o historii ústeckých varhan, o personálním obsazení postu ředitele kůru od roku 1803 po současnost, a vyzdvihují některá významná jména s ústeckým kůrem spjatá.

Práce pokračuje připomínkou charismatického děkana Václava Boštíka, velkého znalce umění a hudby. Podkladem k této kapitole se kromě podrobných kronik Cecilské hudební jednoty z let 1946–1967 psaných učitelkou Ludmilou Ehlovou, stalo vědecké bádání ústeckého rodáka, studenta historie na Univerzitě Karlově, Michala Sklenáře, který se osobou kněze Václava Boštíka dlouhodobě zabývá. Václav Boštík se stal jakýmsi patronem a mecenášem veškerého kulturního dění okolo chrámu. Za jeho působení došlo i k důkladné přestavbě varhan. O této skutečnosti práce informuje podrobněji a plně využívá účetních zápisů v *Pracovním denníku* Jaromíra Lahulka. Vztah děkana Václava Boštíka a Cecilské hudební jednoty by zasloužil i další, podrobnější zkoumání, které by bylo nad rámec této diplomové práce.

Druhý oddíl diplomové práce se zabývá tématem, které pokaždé vyvolá mezi varhaníky bouřlivou diskuzi – odměňování a financování varhaníků a kantorů. Ano nebo ne? Jak by měla fungovat součinnost mezi kůrem a oltářem, kdo to je regenschori? Otevírají se nějaké možnosti při samofinancování církví? Jaké místo má hudba na chrámových kůrech vzhledem ke společnosti?

Práce nastiňuje několik návrhů, které by měly přinejmenším vymezit práva a povinnosti zúčastněných stran, naznačit možnosti financování místa kantora a zkusit je uvést je do praxe v rámci svého působišťe.

Téma Organizační a personální zajištění chodu kůru chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí jsem si pro svoji diplomovou práci zvolila proto, že jsem se po roce 1989 jako mladá studentka vrhla s nadšením do studia nově založeného oboru chrámová hudba na českobudějovické Konzervatoři. Měla jsem současně možnost deset let působit jako korepetitorka chrámového sboru a varhanice v katedrále svatého Mikuláše v Českých Budějovicích, kde jsem při čtyřiaadvaceti hraných mších týdně (nepočítaje pohřby a svatby), poněkud vystřízlivěla z romantických představ o práci ředitele kůru a varhaníka. Když jsem pak v roce 2007 souhlasila s vedením kůru ve svém rodném městě Ústí nad Orlicí, hledání odpovědí především na ekonomické otázky souvisejícími s touto funkcí se stalo opět velmi aktuálním.

Historická část

*„Neslussy tim Pohrdati, – Czo Przedkowe Lyde swati, –
Potomkum Swym zanechaly, – Dobrym aumyslem zgednaly, –
Ale toho Ostřizhati, – Wždy Po malu wzdielawati –
Magi Potomkowe wierny.“*
(Rukopisný kancionál utrakvistický 1588, předmluva)¹

1 Cecilská hudební jednota a její nepřetržité působení ve městě Ústí nad Orlicí²

1.1 Hudební tradice města a kůru

V Ústí nad Orlicí, městě s bohatou soukenickou a tkalcovskou tradicí na úpatí Orlických hor, se hudba provozovala odjakživa. Jak v kostele Nanebevzetí Panny Marie, tak v domácnostech. Říká se, že všudypřítomný klapot tkalcovských stavů byl základem pro rytmické cítění měšťanů. *„Kdo neměl smysl pro rytmus (tříčtvrteční takt), nedovedl vyrobit pěkné plátno. Nebylo to tak lehké sedět za stavem a pracovat, každou rukou a každou nohou dělat něco jiného, ale všechno současně. Když se totiž nestejně šlapalo, bylo plátno nerovné.“*³

1.2 Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Přesnou podobu původního kostela v Ústí neznáme. Víme pouze, že byl nízký, dřevěný, na kamenné podezdívce a stál na nynějším starém hřbitově. Stávala zde i dřevěná

¹ Rukopisný graduál ústecký je nejcennější hudební památkou Ústí nad Orlicí. Uložen v archivu Římskokatolické farnosti Ústí nad Orlicí.

² Srov.: PECHÁČKOVÁ, Cecílie. 210 let Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí. *Psalterium folia: Zpravodaj pro duchovní hudbu* [online]. 2013, roč. 7, č. 5, s. 7-8 [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: http://zpravodaj.sdh.cz/files/ps_5_13.pdf.

³ SEKOTOVÁ, V.: *Výstava 200 let Cecilské hudební jednoty – hudební tradice v Ústí nad Orlicí*. In: BORKOVCOVÁ, Marie. *200 let trvání Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí: sborník příspěvků z konference „Měšťanská kultura a hudební tradice v Ústí nad Orlicí“*. 1. Ve Vysokém Mýtě: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2003, 60 s., ISBN 80-239-2168-1.

zvonice z roku 1530 a také budova fary byla dřevěné stavení na kamenné podezdívce. První zpráva, z níž můžeme usuzovat existenci kostela a fary v Ústí, pochází z roku 1297. Dokument, který vysloveně uvádí raně gotický kostel a faru v Ústí, je listina pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic ze 4. 11. 1350. Ústí nad Orlicí patřilo do litomyšlského biskupství, lanškrounského děkanátu a byly k němu přifařeny okolní obce: Hylváty, Dlouhá Třebová, Černovír, Kerhartice, Oldřichovice a Libchavy. V roce 1615 je v pramenech uváděn „luteránský kazatel“, až do bitvy na Bílé hoře bývaly v Ústí duchovní správy tři – katolická, utrakvistická (podobojí) a bratrská. Po bitvě na Bílé hoře 1620 se náboženské poměry změnily a ubíraly se cestou ryze katolickou. Až do roku 1663 byl ústecký farář správcem všech farností na lanšperském panství.

Velký význam pro město měl příchod Jana Leopolda Mosbendera (1693–1776). Když přišel do Ústí, bylo mu 39 let. Stav fary a kostela byl neutěšený. Mosbender byl jmenován děkanem a čestným kanovníkem ve Staré Boleslavi, vikářem východní poloviny chrudimského kraje a byl též apoštolským notářem. Tomuto postavení slušela stavba nového děkanství (1742–1748) a v roce 1770 i nového kostela. Ten se stavěl šest let a samotný Mosbender se vysvěcení nedočkal, zemřel těsně před dokončením v roce 1776. Hlavní oltář zdobí obraz Panny Marie Nanebevzaté od Jana Dallingera von Dalingen z období kolem roku 1776, darovaný knížetem Lichtenštejnem.

Stavba kůru započala teprve v roce 1778, kdy byly pořízeny Horákovy varhany. Poslední oprava varhan se uskutečnila v roce 1994. Celková rekonstrukce varhan a použití moderní techniky umožnilo stavbu dalšího (totožného) hracího stolu před lavicemi. Tyto varhany jsou jedny z mála třímanuálových nástrojů v diecézi.

Ve věži kostela se nachází pět zvonů. Všechny dosud slouží a obsluhují se ručně. V novodobých dějinách byl kostel a děkanství opravován svépomocí za působení P. Josefa Kajneka, pozdějšího pomocného biskupa královéhradeckého na konci 70. a počátkem 80. let 20. století.⁴

V roce 2013 byla nákladem ve výši 2 350 000,- korun opravena střecha kostela, z čehož 600 tisíc korun se podařilo vybrat od drobných dárců veřejnosti a sponzorů. Zbývající částka byla poskytnuta jako dotace od města, ministerstva, kraje a biskupství. Oprava střechy trvala necelé tři měsíce a spočívala nejen ve výměně střešní krytiny, ale byla také nutná oprava a výměna mnoha ztrouchnivělých trámů i části krovu.

⁴ SKLENÁŘ, Michal. *Děkanství kostel Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2007.

1.3 Spolupráce farnosti a města

Mezi institucemi Římskokatolická farnost-děkanství a Město Ústí nad Orlicí probíhá již několik let velice čilá spolupráce. Ať už se jedná o tradiční Festival duchovní hudby svaté Cecílie, festival Kocianovo Ústí, Živý betlém, Ústecký advent nebo již zmíněnou generální opravu střechy kostela Nanebevzetí Panny Marie v roce 2013.

V současné době se připravuje společný projekt Římskokatolické farnosti-děkanství a Města Ústí nad Orlicí Revitalizace centra městské památkové zóny, která zahrnuje mj. zprůchodnění lokality kolem ústeckého kostela směrem k Roškotovu divadlu, zpřístupnění starého hřbitova, opravu hřbitovní zdi, obnovu zeleně a rozmístění městského mobiliáře.

5

Zdroj: Orlický deník, 11. 12. 2014.

⁵ POKORNÝ, Karel. Seznámili se s dokumentací akce 'revitalizace městské památkové zóny'. *Orlický deník* [online]. 11. 12. 2013. [cit. 2014-05-01]. Dostupné z: http://orlicky.denik.cz/zpravy_region/seznamili-se-s-dokumentaci-akce-revitalizace-mestske-pamatkove-zony-20131211.html.

1.4 Vznik Cecilské hudební jednoty (1803)

Předchůdcem Cecilské hudební jednoty byla Muzická společnost, která ovšem na konci 80. let 18. století vykazovala úpadek a právě nespokojenost s úrovní hudby na kůru přivedla některé hudebníky na myšlenku obrody a ustanovení hudební společnosti nové.

Josef Zábrodský ve svých Pamětech Cecilské hudební jednoty⁶ uvádí doslova: „*Jiskra vznícená okolnostmi zmíněnými v hudbymilovných, vnímavých občanech ústeckých vyšlehla konečně, jak shoda roku dokazuje, příkladem pražské Jednoty hudebních umělců, na počátku roku 1803 dle vzoru vídeňské Society se ustavivši, v blahodárný plamen a vedla k založení Jednoty Cecilské.*“⁷

Společnost se měla věnovat péči o zchudlé členy, o jejich vdovy a sirotky a uctívání památky zemřelých spolučlenů zádušními mšemi na útraty celého spolku. Kromě toho výroční den svaté Cecílie oslavit bohoslužbou a slavnými nešporami. Zakladateli Cecilské hudební jednoty byli Jan Zizius, Jan Jahoda nejstarší a Jan Stehno, tou dobou nejlepší houslista ve městě. Stalo se tak při ustavující schůzi 22. listopadu 1803. Hned na počátku společnost čítala 33 členů a přijala jméno *Jednota sv. Cecílie k pěstování hudby kostelní*. Členové byli rozděleni na účinkující, čestné a přispívající, a řídili se Stanovami závaznými pro všechny členy.

V následujících desetiletích jednota doslova vzkvétala. Kromě účinkování na bohoslužbách byla provedena i významná Haydnova díla (*Čtvero ročních období, Sedm slov Vykupitelových, Stvoření světa*) a její dobrá pověst se šířila i do vzdálenějších měst. Společnost měla i smysl pro hudební radovánky světské: roku 1820 byla založena tzv. „turecká banda“ a výtěžky z veřejných vystoupení mimo kostel putovaly na dobročinné účely.

⁶ ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí nad Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904.

⁷ ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí nad Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 87.

1.5 Sto let Cecilské hudební jednoty (1903)

A jak to životě bývá, nastalo i období těžké. S příchodem továrního průmyslu do Ústí nad Orlicí přišla i větší starost o obživu svých rodin. Dělníci kvůli pracovní době již neměli tolik času k docházení na zkoušky. Snad k tomu přispěla ceciliánská reforma, která významně ovlivnila dění na kůru, kde měla své zastánce i protivníky. Duší tehdejšího ústeckého hudebního života (a zastánci reformy) byli Julius Kocian (1852–1913), otec Jaroslava Kociana) a učitel Jan Mazánek (1851–1937).

Přišel však rok 1903 a s ním oslavy 100. výročí založení Cecilské hudební jednoty. Společné úsilí stmelilo a povzbudilo. Při jubilejním koncertě v srpnu 1903 pod taktovkou Jaroslava Kociana zazněly skladby výhradně ústeckých rodáků: F. M. Pecháčka, Leopolda Jansy, Aloise Hniličky, Václava Felixe Skopa, Josefa Cyrilla Sychry, Františka Špindlera a Jaroslava Kociana. Úspěch i ohlas v tisku byl veliký. Jak kroniky uvádějí, členů Cecilské hudební jednoty bylo v roce 1903 celkem 118, z toho 64 účinkujících, 39 přispívajících a 15 čestných.⁸

Pro pořádek dodejme, že se stále jedná pouze o muže, ženy sice účinkovaly, ale nemohly být do Cecilské hudební jednoty přijímány, a to až do roku 1972.

1.6 Mezi dvěma válkami

Období po první světové válce je poznamenáno výměnou generací a složitými politicko-náboženskými poměry. Jednota ztrácela členy i na prestiži. Nového ducha přineslo do Ústí nad Orlicí teprve plodné působení P. Václava Boštíka (děkanem 1934–1961).

Děkan Boštík byl silným zastáncem jednohlasu à capella a gregoriánského chorálu. Současně byl i rozumným pastýřem, který chápal, že zaběhnuté pořádky na ústeckém kůru je třeba odstraňovat trpělivě. Podařilo se mu docílit kompromisu: proměnlivé části se zpívaly vícehlasem a ordinaria chorálně. Výjimku tvořily koledy o Vánocích. V adventě a postě varhany mlčely úplně, což byla také úplná novinka. Ke zpěvu chorálu a litaní byl přizván dětský sbor.

Je s podivem, že kroniky Cecilské hudební jednoty v 50. letech 20. století nemapují podrobněji činnost tehdejších ředitelů kůru (Norberta Fišera, Filipa Zámorského, Antonína Šimečka...), ale soustředí se právě na děkana Boštíka, který byl zjevným hybatelem

⁸ ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí nad Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 189.

veškeré činnosti. Jeho zásluhou byly zrestaurovány varhany (1942) a na jeho náklady byl např. uspořádán archív hudebnin. Děkan Boštík práci Jednoty také hodnotil, pronášel proslovy při výročních schůzích a všechny povzbuzoval k další pilné práci.

1.7 Po Druhém vatikánském koncilu

Vývoj v Cecilské hudební jednotě po II. vatikánském koncilu (po roce 1965), byl dosti dramatický. Na chvíli se dokonce ocitla bez dirigenta a v roce 1983 za působení pozdějšího pomocného biskupa královéhradeckého P. Josefa Kajneka, tehdy třicetiletého, proběhla bolestivá generační výměna zpěváků „starých za mladé“.

Novým dirigentem a regenschorim se stává Oldřich Heyl (1952–2010), učitel houslí z Litomyšle, který spolu se svou manželkou Marií, učitelkou varhan, vedl Cecilskou hudební jednotu plných 24 let, do roku 2007. Velkou inspiraci pro svoji práci našel v osobě P. Josefa Olejníka, s nímž udržoval upřímné přátelství a významně se podílel na vydávání Olejníkovy díla tiskem (Velikonoční a Vánoční graduál, Nedělní nešpory).

Jednota v komorním uskupení se soustředila spíše na zpěv à capella, instrumentální složka pomalu vymizela. Sbor se zaměřil na zpěv žalmů, nácvičky ordinárií a proprií a nových písní s lidem. Dirigent vyžadoval od členů pravidelnou docházku a kázeň, která brzy nesla ovoce. V letech 1986-1989 se členové zúčastňovali pravidelných seminářů o liturgické hudbě konaných v olomouckém dómě. Toto období vnímají současní zpěváci – pamětníci – jako velmi šťastné.

1.8 Dvousté výročí a současnost CHJ (2003)

Během několika následujících let těleso čítající okolo 20 převážně mladých zpěváků navštívilo mnohá místa republiky. Vznikla tradice týdenních letních soustředění a po generální opravě ústeckých varhan se v roce 1996 zrodila myšlenka na pořádání Festivalu duchovní hudby svaté Cecílie pro chrámové zpěváky a varhaníky. Tento festival vstupuje v roce 2014 do svého 19. ročníku.

V roce 2002 Cecilská hudební jednota vydala své první CD s komponovaným pásmem *Via crucis*. V pořadu zaznělo mimo jiné Allegriho *Miserere*, některé části z *Umučení Kristovo* F. Picky (v úpravě pro smíšený sbor), *Eli, Eli!* skladatele Bárdóse, Kocianovo *Afferentur regi*, *Litanie k Panně „1997“* skladatele J. Hanuše a další.

V rámci oslav 200 let trvání Cecilské hudební jednoty v roce 2003 se konal na svátek svaté Cecílie koncert, kde byla provedena Slavnostní mše Jaroslava Kociana.

Cecilská hudební jednota čítala v jubilejním roce 69 členů, z toho 6 čestných, 21 účinkujících a 42 přispívajících. Na repertoáru měla již více než 200 skladeb od renesančních až po soudobé autory. K nejoblíbenějším skladatelům patří G. P. Palestrina, Th. L. Victoria, A. Michna, P. Eben, B. Korejs a J. Olejník.

Po odchodu Oldřicha Heyla z funkce sbormistra a varhaníka v roce 2007 se sboru ujímá Cecilie Pecháčková a vede jej do současnosti. Sbor se věnuje především zpěvu liturgie o nedělích a církevních svátcích, zkouší pravidelně jednou týdně, členové organizují zmíněný festival, kdy zajišťují veškerý jeho průběh a sami též účinkují. Při počtu 64 liturgických vystoupení ročně prostoru pro koncertní činnost příliš nezbyvá, přesto sbor již dvakrát navštívil partnerské město Massa Martana v Itálii a vystoupil zde s koncertním programem. Zpěváci často pocítují náročnost této služby.

V roce 2013 Cecilská hudební jednota přijala nabídku na účinkování při Národní pouti do Svaté země v listopadu 2013. Zde vystoupila celkem 5x – na Poli pastýřů v Betlémě, v Jeruzalémě v kostele svaté Anny, na Hoře Tábor v kostele Proměnění Páně, ve Večeřadle v Jeruzalémě, ve Vádí Quelt v Judské poušti a nakonec v kostele Navštívení Panny Marie v Ain Karim.

1.9 Nepřerušovaná tradice Cecilské hudební jednoty

Sbor zpíval téměř každou neděli slavnostní figurální mše, později chorál a příslušné liturgické zpěvy. Výroční oslavy spojené s valnou hromadou se konají o svátku svaté Cecilie (22. 11.).

Společnost se dodnes po formální stránce řídí Stanovami Cecilské hudební jednoty z roku 1803 (přesněji řečeno jejich poslední novelou z roku 1995) a na valné hromadě u příležitosti svátku svaté Cecílie 22. listopadu jsou přijímáni noví členové. V současnosti zastává funkci I. staršího Pavel Chasák, II. starším je František Hordějčuk. Sbor řídí a na varhany doprovází Cecílie Pecháčková. Sbor Cecilské hudební jednoty čítá v roce 2014 celkem 22 účinkujících členů, jejichž věkový průměr je 31,7 let.

1.10 Struktura Cecilské hudební jednoty

Při vzniku CHJ byla sepsána pravidla čili stanovy, jimiž se měla budoucí Jednota řídit. Členové byli rozděleni na účinkující, čestné a přispívající. Byly zavedeny pokuty za každé provinění proti přijatým pravidlům a za účelem hmotného zajištění spolku příspěvky tzv. příjemné, které se vybíraly od členů do Jednoty vstupujících, dále byly stanoveny poplatky za obstarávání hudby při pohřebních průvodech nečlenů a při rekviem za členy.

Jednota měla své volené funkcionáře: komisaře, tzv. kontrolora, který se staral o příjmy Jednoty a vedl účty, a tzv. mládka, který oznamoval den, kdy se bude konat společné shromáždění nebo členský pohřeb, zapisoval pokuty a při výroční slavnosti obsluhoval starší Jednoty. „Mládkem“ se stával původně každý nově přistupující člen a svých povinností se mohl zbavit, pokud zaplatil určitý poplatek (obyčejně 2 zl.) do společné pokladny. Jinak musel „mládkovství odsloužit“.

S funkcí dvou starších jsme se setkali již v Bratrstvu neposkvřené Panny Marie za let Mosbenderových, ale stejná hierarchie byla i ve vídeňské Societě – protector, praeses, vicepraeses, což odpovídá hodnosti komisař, první a druhý starší. Mezi další funkcionáře patřil kontrolor-účetní, písař a mládek. Funkce mládka připadla vždy nově přistupujícímu, byl pomocníkem vedoucích členů. Této povinnosti se dalo vyhnout, zaplatil-li nový přistupující poplatek dva zlaté. Mládkovství udrželo se až do dob nejnovějších, změnilo se však v trvalou funkci zvláště ustanoveného člena, jemuž poskytuje se za služby výše dotčené peněžitá odměna (1-3 zl. ročně) a jiné výhody.⁹ V současné době funkci mládka zastává kandidující člen. Jeho úkolem je obsluhovat na výroční schůzi Cecilské hudební jednoty a na zkouškách rozdávat a sbírat noty.

⁹ Srov. ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí nad Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 93.

2 Ředitelé kůru, varhaníci, kantoři

2.1 Kantoři v 18. století

Název kantor je odvozen od latinského slova cantare, zpívati. Vychází z běžné praxe 18. století, kdy vést zpěv v kostele bylo jednou z hlavních povinností učitelů. Učitelství a kantorování na kůru bylo v 18. století v Čechách spjata tak, že mnozí žadatelé o místo učitele místo znalostí počtů a literatury donekonečna vyjmenovávali především svoje hudební umění, znalosti z ostatních oborů se jaksi rozuměly samy sebou. V literatuře i v praxi se můžeme běžně setkat s označením ředitel kůru, regenschori, často se nerozlišuje ani od funkce varhaníka.

Hraní na varhany v kostele a povznášení hudebnosti celé obce bychom dnes nazvali vedlejším pracovním poměrem každého učitele 18. století a často bylo klíčem k získání místa. Ponižená žádost školského pomocníka Ferd. Doubravského z Lomnice nad Popelkou o místo kantora v Čisté z r. 1769 nás nenechá na pochybách, co vše musel žadatel podstoupit.¹⁰

Hlavním nadřízeným kantora byl děkan nebo farář, povinnost vydržovat ho však měly obce. Jednoduché to ale nebylo. Přestože kantoři (zvláště na venkově) požívali vážnosti, placeni byli velmi bídňe a výčet jejich „mimokantorských“ povinností je dlouhý. Dle Sehnala byly povinnosti kantora v Jevišovce v roce 1773 tyto:

„1) Hra na varhany a zpívat buď latinsky, chorvatsky nebo jakýmkoliv jiným jazykem, kdykoliv se bude konat mše nebo to farář nařídí, a to bez odmluvy a co nejochotněji, učit v hudbě a zpěvu dva chlapce, 2) svého faráře poslouchat a ctít (neboť je sluhou, který byl přijat z jeho dobré vůle), sepisovat desátky a vybírat je, být přítomen setí na farním poli a všude, kde toho bude třeba, být ochotný, pilný a věrný, 3) asistovat bez odmluvy svému faráři při křtech, návštěvách umírajících a jiných příležitostech, kdykoli toho bude potřeba, vystříhat se nemírného pití a žít střizlivě, 4) pilně a trpělivě vyučovat mládež základům křesťanské víry, zbožnosti a mravnosti, jakož i literním předmětům.

¹⁰ Je adresována Vysoce Urozenému Pánu Fr. X. Hraběti z Morzinů, majiteli četných panství ve východních Čechách. Zní: „Vysokorodý říšský hrabě, nejmilostivější Pane, pane! Vaším vysokorodým říšským hraběcím milostem kladu svou nejponiženější, nejposlušnější prosbu k nohám, aby mne Vaše Vysokorodí ráčilo uprázdněné místo kantorské v Čisté milostivě uděliti, za kteroužto vysokou milost budu Nejvyššího po všechem život nejvroucněji prositi, aby vaším vysokoříšským hraběcím Milostem šťastné panování, stálý blahobyt a všechno možné potěšení dopřáti ráčil. Na kolenou prosím, aby Vaše Milosti mne nehodného ve své milosti mne zachovati ráčili. Vašich vysokých říšskohraběcích Milostí, nemilostivější Pane, Pane, nejposlušnější poddaný Ferdinand Doubravský.“ (NĚMEČEK, Jan. *Nástin české hudby XVIII. století*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955, s. 144).

5) *Denně natahovat hodiny na věži, časně ráno, v poledne a večer zvonit Anděl Páně, a obstarat ministranty, kdykoli se bude konat mše.* ¹¹

O vysoké úrovni hudby na našich kůrech na konci 18. století podává zprávu cestopis hudebního historika, Angličana Charlese Burneyho, který se při svých toulkách Evropou v roce 1772 dostal i do Čech, konkrétně do Čáslavi: „*Varhaník a kantor Johann Dulsick (Dusík) a první houslista farního kostela Martin Kruch, kteří jsou zároveň učiteli, uspokojili mé očekávání. Přišel jsem do školy, která byla plná dětí, chlapců i děvčat od šesti do deseti nebo jedenácti let; děti četly, psaly, hrály na housle, hoboje, fagoty a na jiné nástroje. Varhaník měl v pokojíku ve svém domě čtyři clavichordy a na každém cvičil malý chlapec; jeho devítiletý syn byl dobrý pianista.*

Doprovodil mě potom do kostelíka a zahrál mi na dobře znějících, nepříliš velkých varhanách obdivuhodnou fantazii; rozsah varhan byl od velkého C do c3; varhany neměly jazýčkové hlasy, měly však pedály a opravdu dobrý hlavní stroj.

Improvizoval také fugu na pěkné nové téma a mistrovsky ji provedl. Po mém soudu to byl jeden z nejlepších varhaníků, jaké jsem během své celé cesty slyšel. Stěžoval si, že ztratil techniku, poněvadž nemůže dost cvičit, a dodal, že musí vyučovat příliš mnoho začátečníků a nezbývá mu čas na studium; jeho domek že je plný nejen cizích, ale i vlastních dětí. Hmotný nedostatek uhasil jeho ušlechtilé nadšení, což je údělem mnohých hudebníků, jejichž duch a nadání jsou příliš dobré pro takovou otročinu; ale za takových okolností nemají ostatně jinou alternativu než vězení. ¹²

2.2 Hudba na kůrech po Josefínské reformě

Slibně se rozvíjející hudebnost našeho národa prudce zabrzdily josefínské reformy v 80. letech 18. století. Instrumentální hudba z kůrů mizí, hudebníci jsou propouštěni. Je dovoleno pouze doprovázet zpěv varhanami. Mnoho hudebníků, jejichž příjmy plynuly z chrámové hudby a fundačních mší, ztratilo zaměstnání. Nebylo potřeba vychovávat již tolik hudebníků pro účinkování v chrámech. Po smrti Josefa II. se sice figurální hudba na kůr vrátila, ovšem slávy, kterou měla před reformami, nedosáhla.

V Ústí nad Orlicí zákaz figurálních mší nebylo příliš dbáno. Jméno literátského kůru ústeckého bylo likvidační komisi zatajeno. Poradili si po svém: pro případnou

¹¹ SEHNAL, Jiří; VYSLOUŽIL, Jiří. *Dějiny hudby na Moravě*. Vyd. 1. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2001, 311 s., ISBN 8072750216, s. 61.

¹² BURNEY, Charles. *Hudební cestopis 18. věku*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1966, s. 277.

kontrolu úřadů byl „účet za rok 1784 ve spolkové knize literátské vyříznut.“¹³ Povinnosti ředitele kůru zůstávají, změnil se pouze počet lidí, které musel přesvědčit ke spolupráci. „Ředitel kůru je zavázán řídit zpěv a hudbu kostelní při slavných službách Božích v neděli a ve svátek, jakož i při zvláštních příležitostech a při konání zádušních povinností, a tu jest mu pilně toho dbáti, aby jen přísně reformovaný církevní zpěv byl zaváděn a provozován; dále jest povinen cvičiti a rozmnožovati sbor zpěvácký, dbáti o přísný pořádek na kůru, o zachování varhan, hudebních nástrojů a celého inventáře chorního v dobrém stavu; též má se zúčastniti (sic!) při pohřbech.“¹⁴

Kantorské povolání se postupně oddělovalo od místa ředitele kůru. Označení se vžila obě, v různých obměnách, často se liší místně (kantor spíše na Moravě, ředitel kůru v Čechách, varhaníkem bývá někdy označován kantor i ředitel kůru v jedné osobě). V této diplomové práci užívám obou označení – kantor i ředitel kůru (případně regenschori) – od ředitele kůru však odděluji funkci varhaníka. Jisté je, že v žádné době toto „řemeslo“ nevnášelo. Kantoři a varhaníci byli sice váženými občany, spravedlivé odměny za svoji námahu se dočkali jen málokdy.

3 Ředitelé kůru, varhaníci a ostatní význační hudebníci na ústeckém kůru

„Co platno by bylo míti sebekrásnější varhany, sbor pěvců a hudebníků, když by u jedněch neseděl hráč – varhaník a druhé neřídila obezřetná ruka dirigenta – ředitele kůru?“¹⁵

3.1 Nejstarší varhaníci

Nejstarším varhaníkem v úřadě byl pravděpodobně **Zikmund**, bez udání, kdy nastoupil a jak dlouho zde působil. Roku 1753 je jmenován **Josef Brožek**, ačkoliv po varhaníku Zikmundovi byl jeden nebo dva varhaníci, neznáme jejich jména.

¹³ ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, 233 s., s. 80.

¹⁴ ŠTĚDRONĚ, Bohumír. *Vyškovsko v hudbě a zpěvu: Hudba na vyškovském kůru v 19. století*. Vyškov: První kontribučenská spořitelna, 1935, 37 s., s. 9.

¹⁵ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944.

Před Brožkem je Zábrodským uvedeno jméno učitele **Josefa Štětiny**, který v Ústí působil od roku 1741 do roku 1754.¹⁶ Data s Josefem Brožkem se překrývají, má se tedy za to, že zde oba varhaníci působili současně.

Štětínův nástupce varhaník **František Vokurka** byl patrně poněkud nespolehlivý. Zápisy neuvádějí, byl-li současně i ředitelem kůru, ale ta okolnost, že se stavěl nový kostel a činnost hudebníků byla omezena, posouvá počátek požadavku na samostatného varhaníka a samostatnou osobu ředitele kůru do roku 1776, kdy byl kostel dokončen. K zajímavostem jistě patří uvedení položky honoráře, který byl vyplácen varhaníkovi a v roce 1741 činil 22 zlatých, zatímco kalkant obdržel 16 zlatých. František Vokurka zemřel 18. 12. 1779, uvolněné místo bylo nabídnuto Janu Jahodovi.

3.2 Nový kostel a nové vedení kůru

Jan Jahoda nejstarší (1745–1824) působil jako ředitel kůru, varhaníkem se stal ústecký občan, povoláním perníkář **Jan Zizius**, narozený asi 1735 v Heřmanově Městci (?), zemřelý 3. května 1810.

Tři Janové – Jahoda, Zizius a houslista Stehno, byli zakladateli Cecilské hudební jednoty v roce 1803.

3.3 Další varhaníci a ředitelé kůru

Po Ziziusovi zde jako učitel a současně varhaník na ústeckém kůru působil vynikající ústecký rodák **František Hnilička** (narozen 11. října 1790, zemřel 12. října 1849). Po smrti ředitele kůru Jana Jahody nejstaršího v roce 1824 byla sloučena funkce ředitele kůru a varhaníka právě v osobě Hniličkově.

3.3.1 Josef Špindler

Hniličkův nástupce uváděný jako „kantor“. Narozen 9. února 1810 v Ústí nad Orlicí, zemřel 3. března 1874. Jako učitel působil řadu let mimo Ústí, kam se vrátil 6. října 1840. Ovládal velké množství hudebních nástrojů, zpěv i varhany. Kromě hudební produkce vytvořil i podrobný seznam hudebnin. Ale jeho chatrné zdraví mu nedovolilo věnovat se cele vedení kůru, měl proto k ruce spolupracovníky. Význačné místo zaujímal Václav Sychra.

¹⁶ Srov. ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 70 a 75.

3.3.2 Václav Sychra

Narodil se 24. února 1826 v domě čp. 140. Vyučený soukeník, od roku 1872 účetní Občanské záložny¹⁷, nástupce Františka Špindlera ve funkci ředitele kůru. Také ovládal hru na různé hudební nástroje, ale nebyl příliš zběhlý ve varhanách, zato měl zvučný baryton., který se ponejvíce osvědčil v úloze Krista v pašijích. Hudebě se vyučil v Ústí nad Orlicí u ředitele kůru Františka Hniličky a roku 1840 byl ve věku 14 let přijat za sopránistu na fundaci v augustiniánském klášteře v Brně. Zde se naučil hře na klavír a hoboj. Měl vynikající hudební paměť, i proto mu byla funkce ředitele kůru svěřena. Znamenity regenschori byl bohužel roku 1884 postižen očním neduhem, pro který se roku 1891 vzdal funkce úplně. Zemřel 23. prosince 1894 ve stáří 68 let.

Synem Václava Sychry je skladatel Josef Cyril Sychra, ředitel kůru v Mladé Boleslavi.

V době ředitelování měl Václava Sychry k ruce hned několik vynikajících varhaníků – Václava Hepkého, Františka Špindlera, Jana Mazánka a Aloise Hniličku.

3.3.3 Václav Hepký¹⁸

Varhaník, učitel obecné školy, rodák z Dašic u Pardubic, ovládal hned několik smyčcových nástrojů, hru na klavír a varhany, čestný člen Cecilské hudební jednoty. Byl typickým přísným učitelem. Kronika uvádí, že „obyčejně pak nosil svrchník nezapnutý, podržuje si jej přehozený přes rameno.“¹⁹ Po několik let také obstarával členské zápisy v Knize zápisů. Zemřel 9. září 1918.

3.3.4 Alois Hnilička²⁰

Narodil se 21. března 1826 v Ústí nad Orlicí, základ hudebního vzdělání získal u svého otce, později na varhanické škole v Praze. Další studium absolvoval na učitelském ústavu v Hradci Králové, letech 1849–1863 působil jako učitel práv v Ústí nad Orlicí.

¹⁷ Srov. ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 143, 161.

¹⁸ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 9.

¹⁹ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 9.

²⁰ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 6.

V této době vypomáhal jako varhaník na ústeckém kůru. Odtud byl povolán do Chrudimi, kde byl roku 1872 jmenován ředitelem kůru. Byl činný skladatelsky a jeho díla jsou roztroušena v Ústí nad Orlicí a v Chrudimi, některá vyšla tiskem.

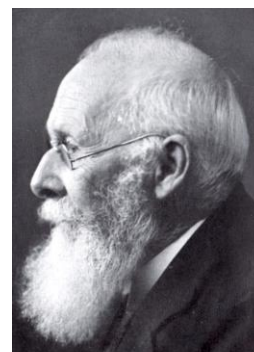
Aloisem Hniličkou se zabývá Tomáš Židek z Chrudimi.²¹

3.3.5 František Špindler²²

Důstojný pokračovatel tradice svého otce Františka (narozen 9. října 1846 v Ústí nad Orlicí, zemřel 19. října 1893). Všestranný hudebník i varhaník, dlouhá léta však působil mimo rodné město. Zemřel mlád ve věku 47 let.

3.3.6 Jan Mazánek²³

Jan Mazánek, narozený 13. května 1851 v Hostovicích u Pardubic a zemřelý 29. prosince 1937 v Ústí nad Orlicí, je spjat s bohatou kulturní a spolkovou činností města: Lumír, Lukes, divadelním spolkem Vicena, také v Cecilské hudební jednotě najdeme jeho působení na každém kroku – opisy a rozpisy not, založení Pamětní knihy cecilské, téměř veškerá notová zásoba gregoriánská, kterou má ústecký kůr k dispozici, byla vlastnoručně Mazánkem rozepsána.²⁴ Za horlivé pěstování hudby chrámové se mu dostalo uznání královéhradecké biskupské konzistoře (1879). Vydával metodické spisy o vyučování zpěvu na obecných školách a roku 1931 byl jmenován čestným občanem města Ústí nad Orlicí.

Čestným členem Cecilské hudební jednoty (z nám neznámých příčin) jmenován nikdy nebyl.

3.3.7 Julius Kocian²⁵

Narodil se 22. května 1852, ve svém rodném městě vychodil školu, učil se zpívat. Byl přijat za vokalistu do Prahy ke křižovníkům. V ústeckém kostele řídil od roku 1876 veškeré zpěvy chorální a ostatní vokální soubory. Za svoji neúnavnou činnost byl

²¹ Jedná se o monografii: ŽIDEK, Tomáš. *Alois Hnilička*, 2009.

²² LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 8.

²³ Srov. ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 162.

²⁴ Srov. ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 163.

²⁵ Srov. ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 162.

vyznamenán pochvalou od biskupa Josefa Jana Haise. Své pedagogické zkušenosti ve hře na housle a violu zúročil v metodické škole „Základové hry na housle“, která v roce 1888 vyšla v nakladatelství Pazdírek.

Julius Kocian je otcem slavného ústeckého rodáka, virtuóza na housle, Jaroslava Kociana.

3.3.8 Petr Kocian²⁶

Po rezignaci ředitele kůru Václava Sychry v roce 1891 byl do Ústí povolán synovec Václava Sychry Petr Kocian (narozen 7. června 1864, zemřel 4. ledna 1931). Regenschori tělem i duší. Absolvoval pražskou konzervatoř ve třídě Zdeňka Skuherského. Od roku 1883 působil jako varhaník v cisterciáckém klášteře ve Vyšším Brodě. Byl velmi dobrým varhaníkem, o řízení kůru se dělil s Juliem Kocianem a Janem Mazánkem. Tělesně byl chorý na srdce a této chorobě také nakonec podlehl. *„Ze soukromého styku s Petrem Kocianem bych mohl uvést suchý humor, se kterým se (Petr Kocian) přenášel přes svízel života při mizerném platu, který užíval za svoji práci a který sestával z výnosu farské louky, nějakého záduší, soukromých hodin, při čemž vychoval tři děti zajistiv jim slušné postavení. Sám večeríval trochu polévky s kusem chleba, přecházeje přes svoji situaci jako přes samozřejmost. To byl rub úsloví, že v Oustí umí každý housti – ale za jakých podmínek?“²⁷*

Jako II. starší Cecilské hudební jednoty vedl Petr Kocian i její písemnosti, při čemž zachovával zvyk komentovat hudební události ve městě. Takto je zachováno mnoho připomínek o kulturním životě v Ústí.

Regenschori a varhaník Petr Kocian působil na ústeckém kůru 40 let. Delší služební dobu vykazuje již jen Jan Jahoda nejstarší (45 let).

²⁶ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 10.

²⁷ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 10.

3.3.9 Anna Heranová²⁸

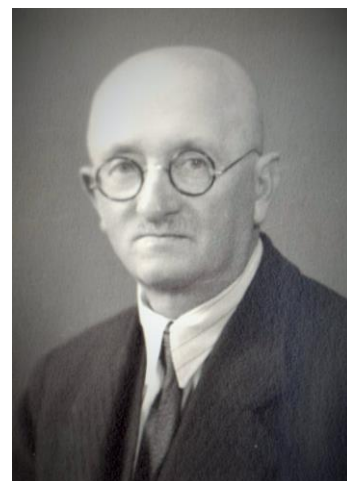
Svého času jako jediná žena – varhanice působila choť správce firmy A. J. Andres a matka koncertního mistra pražského rozhlasu violoncellisty Bohuše Herana Anna Heranová. Narodila se 3. července 1880 v Orlici u Kyšperka (dnešního Letohradu) jako dcera řídicího učitele V. Krulicha. Projevovala značné hudební nadání. Učila se na klavír a varhany u výborného hudebníka, ředitele kůru v Rychnově nad Kněžnou Antonína Provazníka, kde už v 10 letech samostatně hrála na varhany při studentských mších a májových pobožnostech. V Ústí nad Orlicí měla klavírní školu a s ochotou vystupovala při všech podnicích duchovních i koncertních.

Jako varhanice působila asi 15-20 let (do roku 1927). Zemřela 14. března 1927 v Ústí nad Orlicí.

3.3.10 Norbert Fišer²⁹

Norbert Fišer se narodil 30 ledna 1882 v Ústí nad Orlicí, kde také společně s Jaroslavem Kocianem vychodil chlapeckou a měšťanskou školu, hudební vzdělání v oboru trubka získal na konzervatoři. V sezóně 1903/1904 působil Norbert Fišer v České filharmonii jako I. trumpetista pod dirigenty Zemánkem a Oskarem Nedbalem, alternuje jako druhý nástroj tympány. V roce 1905 se vrátil do Ústí, odbyl si osmitedělní vojenský výcvik a otevřel si vlastní hudební školu (housle, klavír, trubka). V roce 1908 zakládá pěvecký spolek Lukes. V roce 1912 přešel do Náchoda jako městský kapelník, odtud 1914 narukoval k 30. Pěšímu pluku, u něhož se v roce 1916 stal dirigentem polní hudby. Po válce působil mimo jiné i jako režisér divadelního spolku Vicena nebo

²⁸ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 14-15.

²⁹ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 15.

velitel hasičů. Za jeho působení byl zřízen Hasičský dům. V místním Orchesterálním sdružení působil původně jako cornista „*maje obzvláště vzácně ostrý jazyk pro rychle se opakující tóny.*“³⁰

V době nemoci Petra Kociana ho zastupoval spolu s Janem Mazánkem V roce 1931 přebírá pomyslné žezlo po Petru Kocianovi. Kromě toho působil od roku 1940 na zdejší Měšťanské hudební škole jako vedlejší učitel dechových a bicích nástrojů. Jeho žákem na varhany je Milan Dušek.

V dubnu 1950 odešel Norbert Fišer do penze. Zemřel 20. ledna 1956 v Ústí nad Orlicí a je pochován na zdejším hřbitově.

3.3.11 Jaromír Lahulek³¹

Narodil se 26. 11. 1892 v Pardubicích, zemřel 5. 12. 1959 v Ústí nad Orlicí. Studoval obchodní akademii v Chrudimi, od roku 1912 do roku 1914 pracoval jako úředník Chrudimské spořitelny, od 1. 12. 1914 úředníkem v Občanské záložně (později Všeobecná záložna, později Okresní spořitelna) v Ústí nad Orlicí, ve které dosáhl funkce ředitele Na housle a klavír se učil v Pardubicích, harmonii studoval u J. Siegla v Chrudimi a později u prof. Michálka v Pardubicích. Na varhany hrával již jako student.

Jako dirigent působil v Pardubicích, Chrudimi, po příchodu do Ústí n. Orlicí jako hráč či zpěvák v CHJ, v pěveckém spolku Lukes a v Orchesterálním sdružení, k jehož založení dal v roce 1918 popud. Pod jeho dirigentským vedením byla provedena opera Dalibor (1924). Zasadil se o vznik Družstva pro stavbu divadla. V roce 1939 byla za jeho spolupráce založena Městská hudební škola Jaroslava Kociana.

Jaromír Lahulek je autorem četných zápisů o činnosti Cecilské hudební jednoty v první polovině 20. století a také vedl Pracovní denník při přestavbě varhan v roce 1942. Mnohé z jeho soukromého života se můžeme dozvědět v pozdějších zápisech kronikářky Ludmily Ehlové. Tato zajímavá osobnost by si jistě zasloužila větší badatelské pozornosti.

³⁰ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 15.

³¹ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 16.

3.3.12 Antonín Malátek³²

Profesor Městské hudební školy, klarinetista a varhaník, narozen 13. června 1886 v Kostelci nad Orlicí. Jeho otec byl ekonomem na statku hraběte Kinského v Kostelci nad Orlicí.

Studoval v Praze na varhanické škole u Kličky a Steckera. Varhanní hru zdokonaloval nejen ve svém rodišti, ale i v Týnském a karlínském chrámu v Praze. Po absolvování konzervatoře vystřídal různá místa v Německu, Rumunsku, Itálii a dokonce i v Rusku. Do Ústí přišel v roce 1929 jako klavírista v Kinu Zdar. Po přeměnění kina na zvukové si otevřel vlastní školu, vyučoval klavír a byl sbormistrem pěveckého spolku Lukes a violistou Orchestrálního sdružení (do ztráty dvou článků prstů levé ruky). Zemřel roku 1960.

3.3.13 Filip Zámorský

Nastoupil místo ředitele kůru na základě konkurzu po Norbertu Fišerovi odcházejícím do penze. Nutno konstatovat, že očekávání, která na něho bylo kladena, nebyla splněna a vzájemné nepochopení mezi ním a děkanem Boštíkem nutně vedlo k opuštění funkce, kterou zastával v letech 1950–1952.³³

Krátké mezidobí před jmenováním Antonína Šimečka vyplnil jako dirigent MUDr. Josef Jiří Ehl (1903–1954).

3.3.14 Antonín Šimeček³⁴

Antonín Šimeček se stal ředitelem kůru 1952 a ujal se úkolu s velikou houževnatostí a radostí. Narodil se 18. ledna 1915 v Praze, zemřel 24. října 1993. Poněvadž se tato činnost nelíbila tehdejšími politickým představitelům – byl odvolán z funkce inspektora hudebních škol u KNV v Pardubicích, z existenčních důvodů na místo regenschoriho roku 1959 oficiálně rezignoval. Na jeho místo opět nastoupil dříve penzionovaný Norbert Fišer.

Kromě práce na kůru působil Šimeček plných třicet let jako člen odborné poroty Kocianovy houslové soutěže. Stál u zrodu Komorního orchestru Jaroslava Kociana, který až do konce svých sil dirigoval. V České Třebové řídil Komorní pěvecký soubor

³² LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 16.

³³ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 19.

³⁴ Ústecké kalendárium: Antonín Šimeček. [online]. 2003 [cit. 2014-05-05]. Dostupné z: <http://www.usti.cz/kultura/kalendarium/2003-9.htm>.

českořebovských učitelek při LŠU, často dirigoval orchestrální sdružení Smetana a byl členem Českořebovského kvarteta a tria. V roce 1983 se vrátil zpět do Ústí nad Orlicí. U příležitosti sedmdesátých pátých narozenin byl jmenován čestným občanem města Ústí nad Orlicí.

Není bez zajímavosti, že Ústecké kalendárium nepřipomíná činnost Antonína Šimečka v Cecilské hudební jednotě vůbec, ačkoliv v kronice CHJ je o působení Šimečkově popsáno více než 100 stran rukopisného textu.³⁵

3.3.15 Stanislav Vychytil

Po odchodu dvou pilířů Jednoty na věčnost Lahulka (1959) a Malátka (1960) se kůr na chvíli ocitl bez oficiálního vedení. Situaci zvládla učitelka Ludmila Ehlová, která sbormistry zastoupila. V roce 1960 nastupuje do Ústí Vychytil z Letohradu. Prosazoval převážně chorál a na vedení méně náročné skladby. Ve funkci setrval i přes problémy, které se neustále rozdmýchávaly, dlužno říci, že často i vinou nového kněze, který byl do Ústí dosazen – P. Františka Tesaře, a také nekázní Vychytilovou.

3.3.16 Jan Josef Křehký

Varhaník a ředitel kůru v letech 1963–1965 bývá kritizován za přílišná tempa a nevhodné písně. Jeho působení na kůru bylo dle kroniky plné konfliktů a nepříjemností. V tomto ohledu ale připomeňme, že zápisy psala Ludmila Ehlová, která byla všech těchto polemik osobně účastna a její vzpomínky mohou být velice subjektivní.

3.3.17 Pavel Tuháček a Jan Hrodek

Tyto mladé lidi zastihla v době jejich působení na kůru reforma Druhého vatikánského koncilu. Pavel Tuháček působil jako dirigent a Jan Hrodek jak varhaník – samouk. Po nástupu Hrodka na vojenskou službu se poprvé objevuje jméno Oldřicha Heyla – varhaníka.

3.3.18 Oldřich Heyl³⁶

Oldřich Heyl se narodil 26. září 1952, zemřel 27. listopadu 2010. Houslista, violista, varhaník a učitel houslí ZUŠ v Litomyšli a sbormistr Cecilské hudební jednoty

³⁵ Srov. *Kronika Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí I. od 22. 11. 1946 do 1.1 1967*. Archiv Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí, č. 3, s. 154-272.

³⁶ PECHÁČKOVÁ, Cecilie. *Pater Josef Olejník a liturgická hudba po II. vatikánském koncilu*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy. Vedoucí práce Mgr. Vladimír Maňas, Ph.D.

v letech 1983–2007. na kůru ovšem jako varhaník působil již od roku 1975, kdy vystřídal Jana Hrodka. Oldřich Heyl byl nejen hudebním odborníkem a výborným organizátorem, ale také znalcem dokumentů liturgické obnovy a koncilních dokumentů. Proto mohl snad uvádět do rozpaků i duchovní osoby, které, ač by měly, takovými znalostmi neoplývaly.

Dbal přísně na to, aby se směrnice zachovávaly, vytrvale s lidmi nacvičoval nejen nové písně z kancionálu, ale především antifony i verše z proprií Josefa Olejníka, s jehož dílem se cele ztotožňoval. Jeho zásluhou byla ona zmiňovaná činná účast věřících na bohoslužbě uvedena do praxe.

Ve spolupráci s místními duchovními, kteří byli v Ústí nad Orlicí liturgickému zpěvu vždy nakloněni, se mu podařilo scholu přemístit z kůru k bočnímu oltáři, aby se tak naznačila liturgická služba zpěváků.³⁷ Schola oblékla bílý oděv, alby. Po opravě varhan (1994) přispělo k usnadnění služby scholy i varhaníků umístění třimanuálového hracího stolu do blízkosti oltáře. Za působení Oldřicha Heyla schola CHJ dosáhla nebyvalého rozkvětu. Byla prováděna i náročnější díla (Allegri: *Miserere*, Thompson: *Aleluja*, Eben: *Proprium festivum monasteriense*, Scarlatti: *Exsultate Deo*, Bárdos: *Eli, Eli* a další). Pro amatérské zpěváky, kteří většinou noty neznají, to byla velká výzva.

Na rozdíl od kněze Josefa Olejníka byla teologická erudice Oldřicha Heyla a schopnost přesvědčivě předat pravý obsah liturgického slavení Božím shromáždění menší. Často narážel na nepochopení v řadách farníků, ba někdy až na odpor. Ten vyústil v nedorozumění, kvůli němuž opustil Oldřich Heyl místo sbormistra v Ústí nad Orlicí. Obdobné práci se sborem se pak věnoval ještě několik let v Poličce.

Díky třicetiletému přátelství a plodné spolupráci s Josefem Olejníkem se pustil do mravenčí práce přípravy Olejníkovy díla k tisku. Výsledkem je již zmiňovaný *Velikonoční graduál*, *Nedělní nešpory* a *Vánoční graduál*. Tato práce byla, bohužel, přerušena předčasným skolem Oldřicha Heyla. V současné době na ni navázal Vladimír Pavlík.

3.3.19 Marie Heylová

Marie Heylová (1959), choť Oldřicha Heyla – regenschorihy, učitelka varhan a klavíru ZUŠ původem z Litomyšle, studovala na konzervatoři v Kroměříži u Karla

³⁷ Srov. Instrukce Musicam Sacram, čl. 23.

Pokory, v letech 1983–2007 se věnovala sbormistrovské a varhanické činnosti v Ústí nad Orlicí společně se svým manželem Oldřichem. V současnosti působí v Poličce a s Cecilskou hudební jednotou spolupracuje na jednotlivých projektech (Národní pout' do Svaté země v listopadu 2013 či nahrávání *Obřadního graduálu* P. J. Olejníka v dubnu 2014).

3.3.20 Cecilie Pecháčková

Současným vedením kůru v Ústí nad Orlicí je pověřena Cecilie Pecháčková (1974). Vystudovala chrámovou hudbu (dirigování a varhany) na českobudějovické konzervatoři a Hudební vědu na FF MU v Brně. Bohoslužby v ústeckém kostele začala doprovázet již v roce 1986, v letech 1990- 2000 působila jako varhanice a korepetitorka v katedrále sv. Mikuláše v Českých Budějovicích, následně v Litomyšli a od roku 2007 je vedoucím Cecilské hudební jednoty, jejíž členkou se stala v roce 1985.

Jméno	Povolání	narozen	zemřel	varhaníkem		řed. kůru		členem CHJ	
				od	do	od	do	účinkující	čestný
Zikmund	varhaník	?	?	? 1613		x	x	x	x
Josef Brožek	varhaník	?	?	? 1753		x	x	x	x
Josef Štětina	učitel	?	?	1771	1754	x	x	x	x

1770 – 1776 stavba nového kostela

František Vokurka	učitel	?	18. 12. 1779	1754	1770	1776	1779	x	x
Jan Jahoda nejst.	učitel	17. 5. 1744	3. 6. 1824	x	x	1779	1824	x	zakl. 1803
Jan Zizius	perníkář a varhaník	1735 ?	3. 5. 1810	?	1810	x	x	x	zakl. 1803
František Hnilička	učitel	11. 10. 1790	12. 10. 1849	1811	1824	1824	1849	1808	x
Hynek Karel Pauk	učitel	v Jablonném	?	1815	1818	x	x	1815	x
Karel Pietsch	varhaník, ředitel var. školy v Praze	5. 2. 1786, Bartošovice	12. 6. 1858	?	?	x	x	x	1818
Josef Špindler	učitel	9. 2. 1810	3. 3. 1874	1840	1849	1849	1874	1840	x
Václav Sychra	soukromník, účetní Obč. záložny	24. 2. 1826	23. 12. 1894	x	x	1874	1891	1845	x
Alois Hnilička	učitel – řed. kůru v Chrudimi	21. 3. 1826	10. 11. 1909	1847	1863	x	x	1847	x
MUDr. Josef Palle	lékař	19. 3. 1803, Hylváty	23. 9. 1877	?	?	x	x	x	1848

František Dvořák	učitel, c. k. okr. kancelista	1. 4. 1846	6. 6. 1891	1857	?	x	x	1857	x
Josef Janda	ředitel kůru ve Znojmě	12. 3. 1873	?	1864	?	x	x	1864	x
František Špindler	učitel	9. 10. 1846	19. 10. 1893	1874	1893	x	x	1874	x
Jan Mazánek	učitel	13. 5. 1851	29. 12. 1937	1873	1935	x	x	1874	x
Josef Kabašta	řed. kůru v Mistelbachu	22. 5. 1861	?	1878	x	x	x	1876	x
Jan Koblre	učitel	3. 8. 1850	16. 11. 1924	1876	x	x	x	1876	x
Václav Hepký	učitel		9. 9. 1918		x	x	x	x	1879
Petr Kocian	řed. kůru	7. 6. 1864	4. 1. 1931	1891	1931	1891	1931	x	1883
Josef Cyrill Sychra	ředitel kůru v Mladé Boleslavi	12. 3. 1859	27. 8. 1935	x	x	x	x	x	1883
Josef Jirges	řed. kůru v Holešově	2. 2. 1864	?	1887	?	x	x	1887	x
Norbert Fišer	kapelník a ředitel kůru	30. 1. 1882	20. 1. 1956	1931	1950	1931	1950	1899	x
František Špindler	berní ředitel	15. 2. 1881	16. 1. 1922	1902	1922	x	x	1902	1902
Anna Heranová	choť správce maj. hud. Školy	3. 7. 1880	14. 3. 1927	1907	1927	x	x	x	x
Jaromír Lahulek	ředitel Všeob. záložny	26. 11. 1892	5. 12. 1959	1914	1959	x	x	x	1928
Theodor Bílý	kapelník záv. hudby	?	?	1930	1931	x	x	x	x
František Bibus	vrch. komisař řed. pošt	1120	?	x	x	x	x	1940	x
Antonín Malátek	prof. hud. školy	13. 6. 1886	5. 8. 1960	1931	1960	1931	1960	1931	x
Jindřich Fohl	společník továrny	26. 8. 1920	28. 4. 1989	x	x	kol. 1960		1940	x

Josef Kněžek	studující	12. 11. 1928	11. 1. 2001	1969	1969	x	x	1944	x
Milan Dušek	žák hl. školy	26. 5. 1931	dosud	1943		x	x	1944	1969
Filip Zámorský	řed. kůru	?	?	1950	1952	1950	1952	1950	x
Antonín Šimeček	řed. hud. školy	18. 1. 1915	24. 10. 1993	x	x	1952	1959	x	x
Ludmila Ehlová	učitelka, dělnice		21. 6. 1999	x	x	x	x	1972	1996
Stanislav Vychytil	právník, provazník z Letohradu	?	?	1960	?	1960	?	1960	x
Pavel Tuháček	?	?	?	1964?	1982	1964?	1982	1960	x
Jan Hrodek	studující	?	?	1965	1982?	x	x	1963	x
Oldřich Heyl	učitel ZUŠ	26. 9. 1952	27. 11. 2010	1969	2007	1983	2007	1964	2003
Marie Heylová	učitelka ZUŠ	5. 6. 1959	dosud	1983	2007	1985	2007	1982	2003
Cecilie Pecháčková	OSVČ	17. 8. 1974	dosud	1986	dosud	2007	dosud	1985	x

3.4 Hostující a příležitostní varhaníci

U mnoha jmen v kronikách čteme poznámku – zručný pianista a varhaník, někteří z varhaníků se do Ústí nad Orlicí vraceli na léto k příbuzným či přátelům. O jiných se můžeme pouze domnívat, že na ústeckém kůru alespoň příležitostně působili, protože se stali členy Cecilské hudební jednoty. Jsou to např. **Karel Pauk** z Jablonného – znalec generálbasu, zde působil v letech 1815–1818, načež odešel do Vídně, **MUDr. Josef Palle** (narozen 19. března 1803, zemřel 23. září 1877), **František Dvořák** (narozen 1. dubna 1846, zemřel 6. června 1891 ve Slaném), **Josef Janda** (nar. 12. března 1843 v Ústí nad Orlicí), v roce 1903 ředitel kůru ve Znojmě.³⁸

Za členy Cecilské hudební jednoty byli přijati v roce 1876 další dva varhaníci – **Jan Koblík** a **Josef Kabašta** (narozen 22. května 1861) – obchodník, klavírista, varhaník, zpěvák a posléze ředitel kůru v Mistelbachu v Dolních Rakousích.

Významným hostem v Ústí býval **Josef Cyril Sychra** (narozen 12. března 1859, zemřel 27. srpna 1935) působící jako ředitel kůru v Mladé Boleslavi. Jeho aktivitu na kůru sice nelze doložit, ale lze ji předpokládat. Kronikář uvádí, že J. C. Sychra byl skromným skladatelem, jehož skladby byly zčásti vydány v Německu. „*Jako papežský komoří měl nárok na to, aby byl při vchodu do chrámu uvítán s příslušnou pompou (vyzváněním). On ale mnoho o tuto slávu nestál...*“³⁹ Z dalších jmenujme **Josefa Jirgesa** (narozeného 2. února 1864) – ředitele kůru v Holešově, či **Ferdinanda Tomka** (narozeného 5. září 1874), řídícího učitele z Řetové, který byl v Ústí na penzi.

Chvályhodnou vlastností zdejších ředitelů kůru byla výchova varhanického dorostu. Posluchači varhanního oddělení pražské konzervatoře: **Rudolf Kněžek** (narozen 16. dubna 1901), pozdější ředitel kůru v Lázních Bohdaneč, bratři **Antonín Nágl** (narozen 28. dubna 1899) a **Karel Nágl** (narozen 1. září 1900), Jindřich Fohl (narozen 26. srpna 1920) nebo nadějný syn kamnáře **Milan Dušek** (narozen 26. května 1931).

³⁸ Srov. ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 218.

³⁹ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 12.

3.5 Ostatní významní hudebníci Cecilské hudební jednoty

Podle vlastního svého doznání své umění na ústeckých varhanách zkusil i houslový virtuóz **Jaroslav Kocian** a **ThDr. Josef Cibulka**.⁴⁰

Významným členem Cecilské hudební jednoty, kteří se proslavili za hranicemi města a republiky, byl kromě Jaroslava Kociana například **František Špindler mladší** (narozen 15. února 1881, zemřel 16. ledna 1922). Zdědil hudební nadání po otci, stal se klavírním virtuózem, hru na varhany ovládal také. Byl dvorním korepeticem houslisty Jaroslava Kociana. Při zájezdu do Ameriky v roce 1902 s sebou vezli oba umělci pouze orchestrální materiál. Vše ostatní znali z paměti.⁴¹

Z čestných členů jmenujme **Jana Václava Huga Voříška**, **Františka Zdeňka Skuherského**, **Josefa Bohuslava Foerster** a **Petra Ebena**.

Při pobytu v Ústí nad Orlicí hrával na varhany **František Bibus** (narozen 24. ledna 1903), vrchní komisař ředitelství pošt v Pardubicích, bratr člena Cecilské hudební jednoty Václava Bibusa a pana faráře Bibusa v Hnátnici.⁴²

Dovolenou zde trávil a na varhany příležitostně hrával i pražský varhaník od svatého Štěpána **Jaroslav Velek**.

Náš výčet hostujících varhaníků můžeme zakončit profesorem brněnské konzervatoře **Františkem Michálkem**, který se narodil 10. března 1895 v Komiži na ostrově Vis v Dalmácii a zemřel 1951 v Brně. Vyrůstal v hudebním prostředí a od raného dětství se věnoval hudbě, hrál na klavír i na varhany. Po úspěšném složení přijímacích zkoušek byl přijat na pražskou konzervatoř. Varhany studoval u Josefa Kličky, improvizaci a ostatní předměty u Karla Steckera. V roce 1935 byl František Michálek jmenován řádným profesorem varhanní hry na brněnské konzervatoři. Jako organolog byl přizván k přestavbě varhan a ke konzultaci celkové dispozice nástroje v Ústí nad orlicí v roce 1942. Zůstal stoupencem technického odkazu romantismu (např. oktávové spojky, rejstříkové crescendo, žaluzie pro vedlejší manuály...).

⁴⁰ Srov. LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 15.

⁴¹ LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 13.

⁴² LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944, s. 16a.

4 Děkan Václav Boštík (1897–1963)⁴³ – mecenáš a hybatel dění v Cecilské hudební jednotě

4.1 Životopis

Historické prameny ukazují P. Václava Boštíka jako kněze činného v různých oblastech duchovně-pastoračních i občanských. Václav Boštík, druhorozený ze čtyř sourozenců, se narodil ve Vysokém Mýtě 21. února 1897, v rodině krejčího. Po smrti matky se rodina přestěhovala do Hradce Králové, kde od roku 1909 navštěvoval gymnázium.

Jako sedmnáctiletý se účastnil bojů první světové války. Tato zkušenost jej zásadně ovlivnila v rozhodnutí stát se knězem. Vstoupil do semináře v Hradci Králové, ale brzy odcestoval do Říma, kde studia dokončil a 9. července 1923 přijal kněžské svěcení. Děkanem v Ústí nad Orlicí se stal po smrti svého předchůdce Ladislava Kaubeho v roce 1934.

Po nástupu do úřadu se začíná odvíjet například jeho dlouhodobá spolupráce s významnými architekty, především Janem Sokolem⁴⁴, Karlem Řepou⁴⁵ a Alfrédem Pifflem⁴⁶. Všechny jmenované pojilo s děkanem Boštíkem upřímné přátelství, o čemž svědčí bohatá korespondence. Tato spolupráce přinesla mnohé plody.⁴⁷

⁴³ Václav Boštík (1897-1963), římskokatolický kněz, děkan v Ústí nad Orlicí. V regionu se lze setkat i se známějším Václavem Boštíkem (1913–2005) – malířem, teoretikem výtvarného umění a básníkem. Sborník o Václavu Boštíkovi – děkanovi editoval Michal Sklenář, monografie o Václavu Boštíkovi-výtvarníkovi vyšla v nakladatelství Galerie Zdeněk Sklenář. Obojí je pouhá shoda jmen (pozn. autorky).

⁴⁴ Prof. Ing. Arch. Jan Sokol (24. května 1904, Roudnice nad Labem – 27. září 1987, Praha), Boštík mu svěchoval především práce v kostele.

⁴⁵ Akad. Arch. Karel Řepa (23. října 1895, Nové Pleso u Josefova – 2. března 1969, Pardubice), pracoval především na děkanství.

⁴⁶ Prof. Ing. Arch. RTDr. Alfréd Piffel, CSc (13. června 1906, Ústí nad Orlicí – 26. června 1972, Bratislava), na Boštíkův popud sepsal dějiny děkanského kostela a vytvořil schéma jeho interiéru s podrobnými popiskami, je autorem knížky o Boštíkovi a prvního ručně psaného smutečního oznámení o skonu Boštíkově.

⁴⁷ Ze Sokolových prací jmenujme: ciborium s velem (1932), posuvnou mříž v kostele (1934), lavičky v předsíni 1934, oltářní stupně (1954), cínovou křestní soupravu, křtitelnicu a svícen na paškál (1957). Zvláštní místo zaujímá moderní monstrance ze zlaceného stříbra (1942). Řepovy práce na děkanství: prostor před budovou včetně vstupních dveří (1936), Boštíkův byt (1937), jídelna (1938) přístavba dřevěné verandy s kruhovým altánem (1940) a především vyvýšené literátské kůrky se sklápěcími sedadly v kostele (1960). Piffel, ač ústecký rodák, nikdy žádný architektonický počín v děkanském kostele nerealizoval. Byly mu však svěřeny Boštíkovy plány, na přístavbu a rozšíření kostela, které zůstaly neuskutečněny. (SKLENÁŘ, Michal. Václav Boštík jako osoba veřejná i soukromá. In: SKLENÁŘ, Michal (ed.). *Náš pan děkan: sborník k 50. výročí úmrtí děkana Václava Boštíka*. Vyd. 1. Ústí nad Orlicí: Oftis ve spolupráci s Římskokatolickou farností – děkanstvím Ústí nad Orlicí, 2013. ISBN 978-80-7405-312-2, s. 68-70.

Komunistický režim v 50. letech nedokázal Boštíka zastavit. V tomto období získal ústecký kostel a archiv Cecilské hudební jednoty mnoho novinek. Michal Sklenář ve své bakalářské práci nazývá Boštíkovy stavební úpravy „specifickým pastoračním nástrojem“⁴⁸.

Když 23. července 1963 Václav Boštík zemřel vyčerpaný prací pro farnost, nikdo nepochyboval, že odešel veliký člověk, prozíravý děkan s rozhledem a lidumil. Cecilská hudební jednota zazpívala mu zde na zemi píseň poslední – choralisté v komžích chorální requiem, tak jak si pan děkan přál.

4.2 Děkan Boštík a Cecilská hudební jednota

Boštíkovy aktivity v Cecilské hudební jednotě jsou mimořádné. Děni na chrámovém kůru v Ústí nad Orlicí ho naplňovalo obzvláštní radostí i starostí. Kroniky nám velmi podrobným, možná až glorifikujícím způsobem, líčí Boštíkovy zásluhy. Pamětníci však potvrzují, že Václav Boštík měl dary skutečně rozmanité a zápisy v kronikách nepřehánějí. V tomto období získal ústecký kostel a archiv Cecilské hudební jednoty mnoho novinek. Nejčastější věta, která zaznívá snad na každé straně kroniky z let 1946–1967, je: „*pan děkan si přál, aby...*“ A tak se na kůru začal zpívat chorál, byl založen dětský sbor, uspořádal se archiv hudebnin, rozepisoval se notový materiál a členové Jednoty byli neustále povzbuzováni k píli.

4.2.1 Pan děkan si přál: ...gregoriánský chorál⁴⁹

Po II. světové válce pro ústecký kůr nastala díky děkanovi Boštíkovi změna chápání chrámové hudby v duchu ceciliánské reformy směrem ke gregoriánskému chorálu a staré vokální polyfonii. Chorál byl Boštíkovou dávnou touhou a zdálo se, že nyní bude možno konečně toto přání uskutečnit.

Někteří členové chrámového sboru – zvláště sólisté – však nesli tyto snahy s nelibostí. Nešlo vše hladce, chorál se, snad vinou nedokonalé interpretace, neujímal, členové reptali a účast na zkouškách byla nevalná. Nakonec si cecilianti vynutili kompromis: ordinarium (kyrie, gloria, credo, sactus, benedictus, agnus) se zpívalo chorálním způsobem a proměnlivé

⁴⁸ SKLENÁŘ, Michal. *Dějiny farnosti v Ústí nad Orlicí 1948 – 1963 a děkan Václav Boštík v zápase s komunistickým režimem v roli kněze a stavebníka*. Praha, 2012. Bakalářská. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin. Vedoucí práce PhDr. Michal Pullmann, Ph.D., s. 76.

⁴⁹ Zpracováno volně dle PECHÁČKOVÁ, Cecilie. Pan děkan si přál aneb Cecilská hudební jednota za působení děkana Boštíka mezi roky 1942-1961. In: SKLENÁŘ, Michal (ed.). *Náš pan děkan: sborník k 50. výročí úmrtí děkana Václava Boštíka*. Vyd. 1. Ústí nad Orlicí: Ořis ve spolupráci s Římskokatolickou farností – děkanstvím Ústí nad Orlicí, 2013. ISBN 978-80-7405-312-2, s. 53-58.

části (graduale, offertorium, communio) vícehlasně. Výjimku tvořily vánoční zpěvy, které s pastýřskou moudrostí děkan Boštík ponechával běžet obvyklým koledovým způsobem. V době postní a adventní varhany mlčely úplně, což nebyvalo do té doby na ústeckém kůru zvykem.

Pan děkan si přál, aby sbor nacvičil skladby starých autorů a kancionálů (např. A. Michny), které vycházely v časopisu Praporec⁵⁰. Kromě toho byl často do zpěvu chorálu a litaní zapojen dětský sbor. Zajímavá jsou jeho doporučení, co všechno by měla CHJ nastudovat v příštím roce a na další cecilské schůzi nastavil zrcadlo, zdali se předsevzetí podařilo splnit. Býval hlavním řečníkem na výročních schůzích Jednoty, např. ve svém projevu na valné hromadě 22. 11. 1952 vyjádřil nesouhlas s přijímáním žen za členky Cecilské hudební jednoty. Odvolával se na kongregaci pro posvátnou hudbu a zdůraznil, že CHJ byla založena jako církevní bratrstvo a měla by takovou i zůstat.⁵¹

U příležitosti oslav 60. narozenin děkana Boštíka mu regenschori Antonín Šimeček věnoval smíšený sbor à capella *Světlo své pošli*.

4.2.2 Uspořádání archivu CHJ

Notový archív CHJ byl z iniciativy děkana Boštíka podroben důkladné revizi. Rozdělen byl na tzv. živý a mrtvý archív. Děkan Boštík se na úpravě i velmi aktivně podílel. Osobně vyrobil kartotéku a na vlastní náklady pořídil plátěné desky na noty se zlatými nápisy.⁵² Na jeho přání Ludmila Ehlová sepsala všechny skladby, které bylo možno na ústeckém kůru ke dni 22. 11. 1958 provádět. Bylo jich celkem 739.⁵³

Vynaložil také velkou částku na obstarávání nových partitur a jejich opisování, „...takže Cecilka, která by vlastně měla všechny tyto výdaje hradit, nejen že byla výdajů ušetřena, ale ani neví, že pan děkan platí tak vysoké částky místo ní.“⁵⁴ Václav Boštík také z vlastních zdrojů v roce 1959 uhradil opsání nejhodnotnějších mariánských a pohřebních skladeb z archivu Cecilské hudební jednoty.

⁵⁰ SÝKOROVÁ, Lucie. *Venhoda, Miroslav*. In: *Český hudební slovník osob a institucí: Venhoda, Miroslav* [online]. Centrum hudební lexikografie při Ústavu hudební vědy FFMU, 2008-07-16 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_print&tmpl=component&id=3871.

⁵¹ Ženy sice směly zpívat, ale nesměly být členkami CHJ, tato praxe se změnila teprve v roce 1972, kdy byly všechny účinkující ženy přijaty do CHJ hromadně (pozn. autora).

⁵² *Kronika Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí I. od 22. 11. 1946 do 1.1 1967*. Archiv Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí, č. 3, s. 103.

⁵³ *Kronika Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí I. od 22. 11. 1946 do 1.1 1967*. Archiv Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí, č. 3, s. 242.

⁵⁴ *Kronika Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí I. od 22. 11. 1946 do 1.1 1967*. Archiv Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí, č. 3, s. 212.

„Na tento účel nelitoval finančních nákladů, které nebyly malé, poněvadž pro opisovače to byla práce velmi náročná. Kůr získal – jako již mnohokrát – cenný notový materiál. Kdo si však z ceciliantů tyto velkorysé dary uvědomil? Zařídil – koupil – daroval – na buben s ničím nechodil a na poděkování a vděčnost nečekal. Základní a jeden z nejpěknějších povahových rysů děkana Boštíka.“⁵⁵

Děkan Boštík býval během roku přítomen na velkém množství zkoušek, při Valných hromadách přednášel projev a tradiční pořadí pilnosti zpěváků vyjádřené v procentech. Práce ho těšila a zajímala. Deset dní před hlavní poutí roku 1952 se začaly vyměňovat staré dřevěné schody vedoucí na kůr za žulové. Na pouť (15. 8. 1952) byly práce ukončeny díky obětavosti a pracovitosti brigádníků.

Na kůru se nic nedělo bez jeho požehnání či svolení. Děkan Václav Boštík byl autoritou, laskavým a moudrým otcem, skutečným pastýřem a dovedl sbor podržet i na konci padesátých let, kdy vlivem vnějších poměrů dopadla na ústecký kůr těžká krize, kterou se snažila zachraňovat učitelka Ludmila Ehlová.⁵⁶

4.2.3 Na sklonku života

Za doby působení v Ústí nad Orlicí se děkan Boštík nikdy nijak netajil myšlenkou, že by chtěl v liturgii zavést především chorál a sborové zpívání à capella. Neúnavně na tom pracoval a nenechával se odradit nepochopením z řad zpěváků a zpěvaček. Doufal, že jednoho dne budou stát muži v presbytáři v liturgických rouchách a přednášet chorál. Ostatně našel i podporu u tehdejšího ředitele kůru Stanislava Vychytila. Chtěl z členů CHJ vychovat nejen zdatné zpěváky, ale i lidi s vytříbeným liturgickým cítěním.

Velkou ránu utrpěla CHJ, když byl děkanovi Boštíkovi odebrán „státní souhlas“⁵⁷. Zbytek života strávil v ústraní ve službě u řádových sester v Domově důchodců v Ústí nad Orlicí. Na děkanství přišel nový kněz, František Tesař, který pro zpěv příliš pochopení neměl.

Vzdělaného, při tom povahově skromného děkana, lidumila a vizionáře by si mohl dnes přát každý varhaník a ředitel kůru.

⁵⁵ EHLOVÁ, Ludmila. *Děkan Václav Boštík: Kostel*, s. 174.

⁵⁶ Ludmila Ehlová (1909-1999), dlouholetá farní kronikářka, aktivní členka Cecilské hudební jednoty.

⁵⁷ 1961.

5 Varhany

5.1 Stručná historie varhanního nástroje

Dokonalého zvuku a obliby varhany u skladatelů dosáhly v době baroka, zvláště zásluhou Johana Sebastiana Bacha (1685–1750). Romantismus varhanám příliš nepřál, při stavbě nástrojů se důraz kladl na sílu a plnost zvuku na úkor barevnosti. Ideál tzv. ceciliánské reformy se v polovině 19. století ve varhanářství zvrhl do odporu proti vyšším aliquotním rejstříkům. Vynález zvaný „pneumatická traktura“ měl kromě výhody lehkého chodu klaviatur jednu velkou nevýhodu – zpožděný ozev. Řešení poskytovaly vylepšené elektropneumatické nástroje, ale ne úplně. Dnes se tyto systémy již nestaví a varhanáři se navracejí k sice nejstarší, ale nejspolehlivější traktuře mechanické. Jiří Sehnal současně ale upozorňuje na nový nešvar současného varhanářství, kdy jsou varhany s romantickou dispozicí barokizovány.⁵⁸

5.2 Varhany ve „starém“ ústeckém kostele – stavitel neznámý, 1693

Dle Zábrodského je popsána nejstarší písemná zmínka o varhanách v historii města Litomyšle, v níž je uvedeno, že „roku 1693 páter rektor (piaristické kolleje litomyšlské), Bernard od sv. Filipa Nerya staré varhany (z kostela piaristického) pro kostel města Oustí nad Orlicí za 100 zlatých prodal a pro svůj kostel nové za 400 zlatých zjednal, na které na svátek všech Svatých ponejprv hráno. Varhany tyto byly r. 1693, kdy prodány a přeneseny do Ústí, teprve 35 roků staré, neboť byly r. 1658 páterem a rektorem Karlem od blah. P. Marie za 470 zlatých zjednány pro kůr piaristického kostela litomyšlského...“⁵⁹ Bohužel neznáme jejich dispozici, stavitele ani velikost. Jisté je, že v Ústí nad Orlicí sloužily ještě 77 let, poté, při zboření starého kostela v roce 1770, byly ještě výhodně prodány do nedaleké obce Řetová, a to za 90 zlatých.

V následujících letech nebylo varhan zapotřebí, neboť v době stavby nového kostela (1770–1776) se bohoslužby konaly v náhradních prostorách. Dělo se tak pravděpodobně s využitím menších přenosných varhan. Ve vydání muzikantům při Božím těle roku 1773 byla účtována částka 15 krejcarů zvoníkům a kalkantovi, tj. šlapači měchů.⁶⁰ Soudí se, že tyto

⁵⁸ CIKRLE, Karel, SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Vyd. 1. Rosice: Gloria, 1999, 195 s. ISBN 80-862-0013-2, s. 187.

⁵⁹ ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 71-72.

⁶⁰ Srov. ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 77.

přenosné varhany sloužily později v kapli sv. Jana Křtitele v Ústí nad Orlicí, v místě, kde se dnes říká „V Lázních“ (dnes tam ovšem žádné varhany nejsou).

5.3 Varhany v nově postaveném kostele – František Pavel Horák, 1778

Stavbu nových varhan zadal kutnohorskému varhanáři Františku Pavlu Horákovi⁶¹ počátkem roku 1778 ústecký děkan Jan Antonín Barthl, který nastoupil po zesnulém děkanovi Leopoldu Mosbenderovi, staviteli chrámu. Ještě téhož roku bylo dílo dokončeno a nové varhany předány 8. prosince 1778 k užívání. Nástroj byl větší velikosti, o dvou manuálech a 22 rejstřících. Dispozici těchto varhan nalézáme v podkladech pro rozpočet pozdější Kobrlovy přestavby v roce 1890, taktéž se tam můžeme dočíst, že tyto varhany měly lomený pedál a hrající pozitiv (píšťaly umístěné v čele kůru). Positiv byl Kobrlovým zásahem odstraněn, nad čímž později vyjádřil varhaník Lahulek velkou lítost.⁶²

Dispozice varhan 1778: *Manuál* (cínové píšťaly): Principál 8', Salicionál 8', Quintadena 8', Oktava 4', Quinta 4', Superoktava 2', Mixtura 1 ½' (4x), (dřevěné píšťaly): Bourdon krytý 16', Flauta 8', Flauta 4'. *Positiv*: Copula 8', Copula 4', Principal 4', Superoktava 2', Quinta 1 ½', Mixtura 1' (3x). *Pedal*: Subbas 16', Oktavbas 8', Principalbas 8', Portunal 4', Quinta 6', Mixtura (bez udání rozsahu)⁶³. Vnější výzdoba varhan pochází od ústeckého malíře a štafírníka Jan Täubera.⁶⁴ Smluvená cena 1100 zlatých byla zaplácena varhanáři ve třech splátkách a to 3. června 1778 pět set zl., 16. září 1778 čtyři sta padesát zl.

⁶¹ František Pavel Horák (1727-1822) – hlavní člen varhanářského rodu Horáků postavil řadu nástrojů, z nichž velmi málo se ovšem dochovalo, většina nástrojů byla přestavěna (např. Rokytnice nad Jizerou, Dvůr Králové nad Labem, Pelhřimov, Slatiny u Jičína). Na některých místech se dochovala i část píšťalového fondu a vzdušnice (např. Hostinné, Jablonec nad Jizerou, Heřmanův Městec). Jedním z největších opusů, na kterém ještě pravděpodobně spolupracoval a jenž dokončil jeho zeť Jan Jozefy Horák z Kutné Hory, je 27 rejstříkový nástroj z roku 1821 ve zdevastovaném piaristickém kostele v Litomyšli. (Srov. UHLÍŘ, Václav. *Historie varhan v děkanském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí*. In: BORKOVCOVÁ, Marie. *200 let trvání Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí: sborník příspěvků z konference „Měšťanská kultura a hudební tradice v Ústí nad Orlicí“, která se uskutečnila v konferenčním sále hotelu UNO v Ústí nad Orlicí dne 20. 11. 2003*. Vyd. 1. Ve Vysokém Mýtě: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2003. ISBN 80-239-2168-1. S. 56). Nefunkční nástroj v Litomyšli od r. 2012 restauruje firma Organa z Kutné Hory (pozn. aut.).

⁶² LAHULEK, Jaromír. *Ústecké varhany před r. 1890*. Rukopis, 1954, archiv Cecilské hudební jednoty.

⁶³ Dispozici těchto varhan neuvádí ani V. Uhlíř ve svém příspěvku o ústeckých varhanách. Srov. UHLÍŘ, Václav. *Historie varhan v děkanském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí*. In: BORKOVCOVÁ, Marie. *200 let trvání Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí: sborník příspěvků z konference „Měšťanská kultura a hudební tradice v Ústí nad Orlicí“, která se uskutečnila v konferenčním sále hotelu UNO v Ústí nad Orlicí dne 20. 11. 2003*. Vyd. 1. Ve Vysokém Mýtě: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2003. ISBN 80-239-2168-1. s. 57.

⁶⁴ UHLÍŘ, Václav. *Historie varhan v děkanském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí*. In: BORKOVCOVÁ, Marie. *200 let trvání Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí: sborník příspěvků z konference „Měšťanská kultura a hudební tradice v Ústí nad Orlicí“, která se uskutečnila v konferenčním sále hotelu UNO v Ústí nad Orlicí dne 20. 11. 2003*. Vyd. 1. Ve Vysokém Mýtě: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2003. ISBN 80-239-2168-1. s. 57.

a 4. října 1778 sto padesát zlatých. Celkové vydání činilo 1165 zlatých a 35 krejcarů. Poněvadž částka nebyla plně kryta, přistoupilo se ke sbírce a potřebný obnos získán.

5.4 Oprava varhan – Josef Koblre, 1890

Od roku 1778 nemáme žádné zmínky o případných opravách Horákova nástroje, Zábrodský uvádí, že „r. 1890 podrobeny byly varhany na kruchtě ústeckého kostela dokonalému znovuzřízení, jež provedl Josef Koblre, varhanář z Lomnice nad Popelkou⁶⁵, za 1688 zlatých. K úhradě nákladů posloužil dar knížecí (200 zl.), dar zdejší záložny (200 zl.), příspěvek z městského důchodu (100 zl.) a sbírka mezi občany města „od domu k domu“.⁶⁶

Pisatel varhanní kroniky Jaromír Lahulek uvádí na pravou míru Zábrodského počty (opravuje částku 1688 zlatých na 1588 zlatých) a uvádí, že byly nalezeny na děkanství doklady z 8. června 1884, kdy Josef Koblre představuje podrobným rozpisem rozpočet na opravu menší (za 758 zl.), současně doručena i nabídka na opravu větší (1131 zl. a 50 kr.). „Z nabídky také lze vyčísti, že ústecké varhany měly lomený pedál a i při menší opravě by manuál a pedál začínal tonem e, ale chromaticky. Klaviatura pak měla být vyměněna: pultóny černé, ostatní bílé klávesy.“⁶⁷

Z těchto prvotních návrhů rozpočtů zcela jistě sešlo, po pěti letech Koblre znovu předkládá nový rozpočet nabídkou z 3. dubna 1889 s obsažnými poznámkami. Navrhuje nahradit záklopkovou soustavu kuželovou, předpokládá postavení nového hracího stolu, zřízení ručních registrů nad manuály, zřízení nových spojek ovládaných nohou a bohužel, i zrušení positivu v zábradlí kůru pro nedostatek místa. Mimo jiné také uvádí, že nabyt nových zkušeností a navrhuje tuto dispozici: *Spodní manuál* – Principál 8', Oktáva 4', Mixtura 2'(4x), Flauto 8', Gamba 8', Boudon 16' (krytý). *Vrchní manuál* – Salicionál 8', Principál houslový 8', Bourdon 8', Fugara 4'. Pedál – Subbas 16', Oktavbas 8', Principalbas 8', spojky obou manuálů, pedálu s manuálem a pleno a páka k žaluzii v positivu. Celkem 13 znějících rejstříků.

Tato dispozice je zmenšena celkem o 9 rejstříků a zřejmě se nesešla s pochopením ústeckých znalců, neboť Koblre v novém rozpočtu z 26. května 1889 ještě přidává dva rejstříky do spodního manuálu a to Flétnu 4'a Oktávu 2' (tato později vyměněna za Kamzičí roh 8' dodatečným nákladem 111,60 zlatých) a zřizuje nové měchy.

⁶⁵ Josef Koblre – 16. 10. 1851, Stará Lomnice čp. 55 – 8. 3. 1919, romantický varhanář z Lomnice nad Popelkou, stavitel varhan v Dobrušce, Nové Pace, Mladé Boleslavi, Jičíně, apod.

⁶⁶ Pamětní kniha farnosti, Archiv Římskokatolické farnosti – děkanství v Ústí nad Orlicí.

⁶⁷ Lahulek, Jaromír. *Ústecké varhany před r. 1890*. Rukopis, 1954, archiv Cecilské hudební jednoty.

„Mimo to (mimo celkový náklad 1588 zlatých – pozn. autora) opatřeny byly dva nové rejstříky za 235 zlatých, takže celkový náklad důkladného tohoto znovuzřízení činil 1923 zlatých.“⁶⁸ Dle Lahulka je tato Zábrodského domněnka také mylná, protože částka 235 zlatých účetně zapadá teprve do 10. října 1896, kdy po předchozí domluvě byly doplněny ještě dva rejstříky, společným použitím tremolující – Aeolina 8´ a Dolce 8´.

Účet zaplacen ve dvou splátkách a to 31. 7. 1897 200 zlatých a 5. 3. 1898 35 zlatých.⁶⁹ Další účet předložil Koblle 31. 12. 1905, a to za čištění varhan. Účet zní na částku 254,36 K, ovšem Ústečtí dostali slevu (zaplaceno 224,36 K), za kterou varhanář žádá o přimluvu v sousední Dlouhé Třebové, kde se měly stavět nové varhany.

5.5 Úpravy – Václav Poláček, 20. léta 20. století

Návrhy na přestavbu stávajících varhan podával ředitel kůru Petr Kocian již od 20. let 20. století. Za působení děkana Ladislava Kaubeho⁷⁰ skutečně k některým úpravám došlo (fy Poláček) – např. v roce 1932 bylo přidáno válečkové crescendo. Úhrada částek kryta z darů jednotlivců, děkana Ladislava Kaubeho, Emila a Richarda Hernychových a Občanské záložny. Jednalo se o částku 3937,40,- K + 4000,- K za ladění.⁷¹

V roce 1935 (za děkana Boštíka) byly upraveny některé rejstříky a v roce 1939 proběhlo nahrazení měchu ventilátorem. Náklady ve výši 2280,- Kčs a nezjištěnou výši výdajů spojenou s novým ventilátorem hradil pan děkan ze svého.⁷² Jednalo se stále pouze o dílčí úpravy. Pro ústecký kostel se však zmenšené varhany Koblrovy jeví jako nedostačující (pro pleno měly v pedálu k dispozici pouze Subbas 16´, měly také nedostatečný rozsah – manuál C – c3 a pedál C-c1), na což si stěžoval ředitel kůru Petr Kocian. Proto byly podniknuty kroky ke shromáždění finančních prostředků na stavbu či opravu nástroje nového. Varhaník Lahulek, zdržující se od roku 1914 trvale v Ústí nad Orlicí, osobně vyhledával mecenáše. Obrátil se na ředitelství Občanské záložny, kde zasedal Karel Kocian – bratr ředitele kůru Petra Kociana – a ředitel školy v. v. Jan Křtitel Kunstovný, oba členové Cecilské hudební jednoty.

Protože varhanář Koblle již zemřel, na veškeré práce spojené s opravami varhan byl povoláván Václav Poláček z Rychnova nad Kněžnou. Požadavek kůru na varhanáře zněl:

⁶⁸ ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, s. 157.

⁶⁹ Lahulek, Jaromír. *Ústecké varhany před r. 1890*. Archiv Cecilské hudební jednoty, s. 10.

⁷⁰ Děkanem v Ústí nad Orlicí 1922-1933.

⁷¹ LAHULEK, Jaromír. *Dějiny ústeckých varhan*. Archiv Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí, s. 18-20.

⁷² Tamtéž, s. 23.

rozšířit manuály na 54 kláves (C-f3) a namísto již dříve z manuálu vyřazeného Bourdonu 16' umístit kvintu 2 2/3'. Věci se daly do pohybu teprve v březnu 1926, **rozpočet činil K 3150,-**. Na radu prof. Michálka byla objednaná Kvinta 2 2/3' nahrazena Superoktávou 2'. Náklad se tímto zvýšil o K 100,-⁷³.

Celkový účet:	
Rekonstrukce dle upravené nabídky	K 3150,-
Dovozné	K 10,-
Příplatek na Superoktávu	K 95,- (místo K 100,-)
Čištění a ladění varhan	K 500,-
Obratová daň	K 63,-
Kromě toho další vydání:	
Kalkantovi p. Weberovi	K 45,-
Tovaryši a učňovi spropitné	K 50,-
Drobné výlohy	K 24.40,-
Dávají celkový náklad	K 3937,40

Dary jednotlivců a korporací		Úroky ze vkladu
pí. Špindlerová v místě	K 100,-	
sl. Schlesingerová v místě	K 50,-	
sl. Bednářová	K 50,-	
pí. Michlová z Říček	K 40,-	K 240,-
Cecilská hudební jednota zde	K 50,-	
Družstvo pro stavbu divadla	K 200,-	
Lidová záložna	K 100,-	K 350,-
V úrocích ze vkladu		K 47,40
Občanská záložna v Ústí nad Orlicí	K 3300,-	
Celkem		K 3937,40

K dobru místní Občanské záložny nutno přičíst, že ačkoliv v této době prožila velký finanční ořes, v důsledku dřívějšího příslibu poměrně značnou částku na opravu varhan vyplatila. V roce 1933 byl k varhanám přidán crescendový válec, náklad odhaduje Lahulek na K 1400,- až 1800,-, účet již proplácel nový děkan Václav Boštík.

⁷³ LAHULEK, Jaromír. *Dějiny ústeckých varhan*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1954, s. 20.

⁷⁴ LAHULEK, Jaromír. *Dějiny ústeckých varhan*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1954, s. 21.

V následujících letech došlo ještě k dalším několika úpravám, které opět provedla firma Poláček: dodán labiální Klarinet 8', přidán Oktávbas 8' a dodána žaluzie po prospekt. Vzhledem k mnichovským událostem v roce 1938 nedošlo k zamýšlenému ladění a čištění varhan, ale v roce 1939 byla nahrazen šlapací měch elektrickým ventilátorem, který na návrh V. Poláčka zhotovila místní firma Josef Poslušný (firma Robot) za K 2280,-. Truhlářské práce provedla též místní firma Václav Bibus. I tyto náklady na opravu nesl děkan Boštík ze svého.

Nově vzniklý volný prostor měcháry zaplnil Archiv Cecilské hudební jednoty, který byl dobrovolníky zinventarizován a rozřazen do přehledných obalů.

5.6 Velká přestavba varhan – Jan Tuček, 1942

Varhany, jejichž pozdně romantickou dispozici navrhl František Michálek z Brna, přestavěl varhanář Jan Tuček z Kutné Hory. Nesly označení op. 417. Byly zhotoveny nové kuželkové vzdušnice a osazen nový hrací stůl s pneumatickou trakturou. Zkolaudovány byly 15. srpna a 16. srpna 1942 požehnány při příležitosti ústecké pouti.

Po této přestavbě zůstaly z původních varhan jen skříně a starý měch a některé soupravy píšťal. Jednalo se o úplnou pneumatizaci nástroje, rozšíření manuálu a přidání některých rejstříků, zvláště jazykových. Vzhledem k rozsahu rekonstrukce byl jako poradce povolán František Michálek z Brna. Václav Poláček postoupil opravu firmě Jan Tuček Kutná Hora.

Touto přestavbou se kůr o dost zmenšil, ale varhaník Lahulek v tom nevýhodu nespaturuje: „...*kůr zůstal potom skutečně jen účinkujícím, kdežto předtím sloužil i potřebě věřících, nanejvýš zvědavých lidí, kteří chtěli mít lepší přehled o tom, co se v kostele děje.*“⁷⁵

Detaily této významné přestavby uvádíme v kapitole 6.

5.7 Další úpravy varhan – Havlík z Lovosic, 1952

Původní kovové a některé dřevěné píšťaly, které nebyly v roce 1942 opravovány, byly již značně zvětralé. Byly provedeny výměny těchto rejstříků:

Kamzičí roh 8' přeložen do II. manuálu místo Gamby 8', která byla přemístěna do I. manuálu, přeřazeny rejstříky v crescendovém válci, aby se dosáhlo plynulejší dynamiky a nakonec byla zesílena Mixtura a vyměněna Oktáva 4'.

Náklad na tuto opravu si vyžádaly cca 12.000,- Kč.⁷⁶

⁷⁵ LAHULEK, Jaromír. *Dějiny ústeckých varhan*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1954, s. 27.

⁷⁶ Srov. LAHULEK, Jaromír. *Jak jsme v r. 1942 stavěli varhany a co všechno s tím souviselo*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1942, s. 50.

Po roce 1970 byl však nástroj velmi poruchový, a proto se v roce 1982 plánovala další přestavba, která se neuskutečnila pro nedostatek finančních prostředků. Náklady byly vyčísleny na téměř 600.000,- Kč.⁷⁷

5.8 Generální oprava varhan – Organ servis Vlašim, Karel Synek, 1994

Výsledkem několikaletého usilování o opravu varhan byl návrh na jejich přestavbu a rozšíření. Práce se uskutečnily v letech 1990-1994. Specifickým požadavkem – vytvoření dvou totožných hracích stolů a umístění prvního na kůru a druhého v lodi kostela před lavicemi – byla schopna v té době dodat jediná firma, a to Organ servis Vlašim.

Byla provedena kompletace celého systému za použití elektromagnetů od německé firmy Laukhuff. Tato firma zhotovila i oba třimanuálové elektrické hrací stoly. Stávající dispozice, kuželkové vzdušnice a většina píšťalového fondu Tučkova nástroje byla ponechána a doplněn třetí manuál s barokní dispozicí (!). Nově byla zhotovena Mixtura 4x 2' v I. manuálu a ve II. manuálu Akuta 3x 11/3'.

Firma organ Servis Vlašim v závěrečné části rekonstrukce od smlouvy odstoupila. Práci dokončoval nejprve Karel Synek, který stačil nástroj před svým náhlým skonem naintonovat, poté jej po technické stránce dopracoval Ivan Červenka. Celkový náklad dosáhl výše 650.000,- Kč.⁷⁸

Po kolaudaci a žehnání varhan v květnu 1994 se chrámový sbor natrvalo přestěhoval do lodi kostela k bočnímu oltáři a ke spodnímu hracímu stolu. Prostor chrámového kůru je od té doby nevyužíván, je preferován blízký kontakt s oltářem.

⁷⁷ UHLÍŘ, Václav. Historie varhan v děkanském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí. In: BORKOVCOVÁ, Marie. *200 let trvání Cecílské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí: sborník příspěvků z konference „Měšťanská kultura a hudební tradice v Ústí nad Orlicí“, která se uskutečnila v konferenčním sále hotelu UNO v Ústí nad Orlicí dne 20. 11. 2003.* Vyd. 1. Ve Vysokém Mýtě: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2003. ISBN 80-239-2168-1, s. 58.

⁷⁸ Srov. UHLÍŘ, Václav. Historie varhan v děkanském kostele Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí. In: BORKOVCOVÁ, Marie. *200 let trvání Cecílské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí: sborník příspěvků z konference „Měšťanská kultura a hudební tradice v Ústí nad Orlicí“, která se uskutečnila v konferenčním sále hotelu UNO v Ústí nad Orlicí dne 20. 11. 2003.* Vyd. 1. Ve Vysokém Mýtě: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2003. ISBN 80-239-2168-1, s. 60

Hory. Přestavbu nástroje na pneumatickou trakturu a přidání jazykových rejstříků, provedla nakonec firma Jan Tuček na návrh profesora brněnské konzervatoře Františka Michálka, protože Václav Poláček uznal, že na tak velkou rekonstrukci nemá ani technické, ani personální zázemí.

Ač dnes je využití pneumatické traktury velmi problematické a všeobecně se od ní brzy upustilo, můžeme jen obdivovat, jak pan děkan Boštík sledoval moderní trendy ve varhanářství. Tehdy se mělo za to, že je to velmi pokroková a moderní záležitost.

Původní Poláčkův rozpočet ze dne činil K 60.000,-, 1. února 1941 po podpisu smlouvy na zakázku Tučkem částka dosáhla výše K 96.800,-. Vzhledem k válečným událostem se práce pozdržely, ale celé varhany by se tím prodražily, k čemuž stejně došlo. Přidáním rejstříku Fugara 4' se rozpočet zvýšil o K 2360,-. Do nových varhan měly být dosazeny i čtyři klávesy – zvony – v ladění C, A, G, E za K 3960,-. Ty však nikdy nebyly uvedeny do provozu. Rozpočet opět stoupl na K 101.120,- .

6.2 Demontáž varhan

Netrpělivě vyhlížený nový hrací stůl do ústeckého kostela dorazil na konci roku 1941. Proběhlo poslední fotografování a 5. ledna 1942 demontáž hracího stolu. Lahulek píše: *„Traktury praskaly jsouce zuřivě trhány ze svých čepů, toliko s píšťalami zacházeno bylo obětavě, neboť některé z nich byly tenké jako papír a při doteku se bortily.“*⁷⁹

6.3 Průběh rekonstrukce

Bohužel děkan Boštík byl 6. března 1942 zatčen gestapem. V pracích se přesto pokračovalo. Boštík byl zřejmě připraven na možnost odvedení, protože zajistil u záložny Svépomoc potřebný obnos. Bez přítomnosti děkana vzal na sebe povinnost hospodaření s penězi právě Jaromír Lahulek.

Práce pokračovaly v průběhu března 1942 velmi intenzívně. Taktéž čilá korespondence mezi ústeckým kolegiem mužů, kteří si vzali opravu na starost, a varhanářem Tučkem.

Bylo dohodnuto o náhradě některých dalších dřevěných píšťal za kovové (+ K 3100,-), zvýšení nákladů za míšky (+ K 4600,-), ubytování montérů z Kutné Hory, spolupráce ohledně interiéru kůru s architektem Řepou a Dr. J. Cibulkou, provedeny zednické a podlahářské práce (Freudl a Trávníček).

⁷⁹ LAHULEK, Jaromír. *Jak jsme v r. 1942 stavěli varhany a co všechno s tím souviselo*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1942, s. 9.

18. května nastupuje 5 dělníků z firmy Jan Tuček (Ondráček, Starý, Husa, Ouřecký a Hlídek) doplněný o místní dobrovolníky (Kučílek, Josef a Václav Trávníčkovi). V bývalé měchárně byla zřízena prozatímní dílna, která se „přechodně změnila v odpočívárnu nebo jídelnu, při čemž – za časté vůně klišu – podávány byly sýrce přetučné, k nim někdy vedoucí Hájek (u fy. Spirgel), nějakou tou kápkou zbystřil zrak unavený stálým hoblováním a jinou prací.“⁸⁰

20. května byl umístěn na své místo nový hrací stůl a pořízeny další fotografie (Antonín Balaš).

3. června je usazen na své místo nový elektromotor a vybalovány nové písňaly z beden, konečně 29. června přijíždí intonér Kmošek, 6. července probíhá ladění na čisto. Při ladění vyšly najevo některé nedostatky, nedošly ani zvony, jazykové rejstříky. Dráha nechtěla přijímat podané zásilky. V červenci došla zneklidňující zpráva o výslechu varhanáře tučka gestapem v Kolíně, naštěstí se mohl v pořádku vrátit domů.

V závěrečné fázi přijíždí do Ústí i František Michálek, aby přezkoušel některé rejstříky a domluvil termín kolaudace, který byl stanoven na ústeckou pouť 16. srpna 1942. Cecilské hudební jednota studuje Tomáškovu Slavnostní Korunovační mši, kterou již dříve slíbila děkanovi Boštíkovi.⁸¹

Lahulek také lituje, že nevyužil vstřícnosti pana děkana Boštíka a v roce 1942 znovu neoživil pozitiv v zábradlí (původně disponoval 6 rejstříky), který by se tímto zásahem mohl stát III. manuálem.

Detailní výčet prací je zaznamenán v „Pracovním denníku“ a uložen v archívu Cecilské hudební jednoty.

6.4 Slavnostní žehnání obnovených varhan

Podepsání kolaudačního protokolu se odehrálo v sobotu 15. srpna 1942 v poledne v altánku děkanství. Děkanství zastupoval děkan IgnácDovrtěl a ThDr. Josef Cibulka. Dále byl přítomen Jan Tuček a intonér Kmošek se svojí paní, František Michálek a zapisovatel Jaromír Lahulek. Díky důkladné přípravě Michálkově byla kolaudace vyřízena v krátkém čase a podepsána.

⁸⁰ LAHULEK, Jaromír. *Jak jsme v r. 1942 stavěli varhany a co všechno s tím souviselo*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1942, s. 19.

⁸¹ Srov. LAHULEK, Jaromír. *Jak jsme v r. 1942 stavěli varhany a co všechno s tím souviselo*. Archív Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1942, s. 14-24.

Odpoledne byly provedeny některé menší korektury, varhanní skříně ozdobeny látkami (nebyl ještě zcela hotov interiér kůru). Hrací stůl byl ozdoben květinami, že „vypadal jako malá zahrádka“. ⁸² Tím bylo vše připraveno na nedělní slavnost.

Samotné žehnání varhan se konalo v 10 hodin dopoledne o pouti dne 16. srpna 1942. Varhany požehnal generální vikář Karel Keppl z Hradce Králové, ústecký rodák. Děkan Boštík nemohl být z důvodu uvěznění v koncentračním táboře (1942–1945) slavnosti, o niž se tolik zasloužil, přítomen. Zpěvy doprovodila Cecilská hudební jednota pod vedením Norberta Fišera, ředitele kůru, na varhany hrál Jaromír Lahulek. Provedena byla *Slavnostní mše C dur, op. 81* V. J. Tomáška, *Graduale* P. Kociana, *Assumpta est* R. Führera k offertoriu a *Pange lingua* F. Reimanna.

Odpoledne zazněly Emerichovy *Nešpory* a *Hymnus Ave maris stella* C. Etta, díla J. C. Sychry, A. Dvořáka, W. Kienzla, W. A. Mozarta. Na závěr všichni zazpívali svatováclavský chorál.

6.5 Financování přestavby

Jaromír Lahulek ve svém děkovném projevu ke členům chrámového sboru na zkoušce před žehnáním varhan uvedl k otázce financování přestavby varhan: „[...] *Snad by vás k posledku zajímala i otázka nákladu stavby. Slyšel jsem o tom vypravovati ve městě cifry skutečně fantastické. Vím sice (a budu věděti přesně) celkový náklad věnovaný tomuto účelu, ale promiňte mi, pak-li prozatím zůstane tato otázka nezodpovězena. Bylo přáním pana děkana, aby se o tom nehovořilo, já tedy v první řadě ono přání respektuji a bude-li později účelno, aby byla skutečná výše nákladu sdělena veřejnosti, buďte ujištěni, že tak učiní sám pan děkan Boštík – prozatím to pokládám za zpovědní tajemství.*“⁸³

⁸² LAHULEK, Jaromír. *Jak jsme v r. 1942 stavěli varhany a co všechno s tím souviselo*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1942, s. 25.

⁸³ Jak jsme v r. 1942 stavěli varhany a co vše s tím souviselo. In: LAHULEK, Jaromír. *Dějiny ústeckých varhan*. Rukopis, 1954, s. 27. Archiv Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí, s. 27-28.

Díky vzorným zápisům Lahulkovým bylo tajemství pro nás odkryto. Celkové náklady na úpravu varhan činily 160.274,70 Kčs.⁸⁴ Účty byly řádně zaplacený i přes děkanovu nepřítomnost. Náklad je uváděn v Kčs, tak jak praví originální zápis. Je možné, že určitou hotovostí a finančními prostředky disponoval

Rozpis položek v Kčs		
úhradné montérů fy Tuček	8666,00	
jejich ubytování (p. Strouhal)	1261,60	9927,60
pomocník p. Kužilek		3244,00
účet dovozného (fa Jedlička)		1414,00
účet kolaudátora prof. Michálka		3600,00
účet elektrikář (p. Freudl)		2157,50
účet dlaždiče (oprava po lešení)		60,00
účet poštovního a cestovního		286,80
účet stavitele V. J. Radechovského		5930,70
účet tesařský (p. O. Matyáš)		3495,40
účet malíře (p. Šimek)		982,90
účet truhláře (p. Bibus)		4212,50
účet zámečnický (p. Kolář)		680,00
účty různé (fa Sochor aj.)		2116,60
za řemeslníky aj. celkem		38108,00
účet fy Jan Tuček v Kutné Hoře		122166,70
celkem		160274,70

Lahulekz pověření děkana Boštika a ostatní bylo splaceno firmě Jan Tuček teprve po návrtu Boštikově z koncentračního tábora v roce 1945, po měnové reformě.⁸⁵ Pro tuto hypotézu by hovořil zápis Lahulkův: „*Zmínil jsem již dříve, že určité fin. prostředky byly v mých rukách, kromě toho fa Tuček měla pevnou důvěru v mé prohlášení, že účet bude proplacen, což se stalo.*“⁸⁶

Konečné úpravy interiéru se kůr dočkal teprve v roce 1946, kdy byly zhotoveny němé písňaly, které z pohledu od oltáře vytvářejí dojem vysoce dimenzovaných varhan. Náklad na

⁸⁴ LAHULEK, Jaromír. *Pracovní denník*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1942, s. 41.

⁸⁵ Československá měnová reforma, která proběhla 1. listopadu 1945, měla za úkol snížit objem peněz v oběhu a znovu zavést československou korunu. Do té doby bylo oběživo používané na území státu velmi pestré. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku se používaly protektorátní koruny a v omezené míře i německá marka, na Slovensku slovenská koruna, na území dříve obsazeném Maďarskem se používalo pengő. Vojáci sovětské armády platili korunovými poukázkami z roku 1944 a americká armáda platila spojeneckými markovými poukázkami. Ihned po osvobození začalo obyvatelstvo (nejprve spontánně) na osvobozeném území také opět platit prvorepublikovými bankovkami a mincemi, tato skutečnost byla později 25. srpna 1945 legalizována. Do oběhu na Slovensku byla v létě 1945 uvedena i bankovka v hodnotě 2000 Kčs, její oběh byl však omezen pouze na území Slovenska. Všechny peníze byly vyměněny v poměru 3 : 1 za československé státočky vytištěné v Anglii. Každý si mohl vyměnit 500 Kčs. Částky převyšující 500 Kčs byly nuceně složeny na tzv. vázané vklady. Tyto vklady zůstaly zablokovány až do roku 1953, kdy byly při další měnové reformě bez náhrady zrušeny.

Protože byl nedostatek mincí, zůstaly i po reformě v oběhu protektorátní mince, mince první republiky a mince Slovenského státu s tím, že byla rozšířena jejich platnost na území celého Československa.

Kurs amerického dolaru byl stanoven na 50 Kčs. (VOKROUHLECKÝ Jan. *Komparace československých měnových reform 1919, 1945 a 1953*, Bakalářská práce, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut ekonomických studií, 2004).

⁸⁶ Jak jsme v r. 1942 stavěli varhany a co vše s tím souviselo. In: LAHULEK, Jaromír. *Dějiny ústeckých varhan*. Rukopis, 1954, s. 27. Archiv Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí, s. 41.

tuto úpravu činil 112.331,- Kčs. A konečně ústecký rodák, Josef Doležal, namontoval zrcadlové zařízení fy Srb a Štýs v Praze, pro lepší kontakt varhaníka s oltářem.

6.6 Ohlasy v dobovém tisku

Přestavba varhan byla sledována nejen místním tiskem, ale i válečnými úřady, které přísně zakazovaly jakoukoliv stavbu nových nástrojů. Byly povoleny pouze opravy. Varhanář by mohl být úřady tvrdě stíhán. Místní reportér, zřejmě v dobré víře, seznamoval veřejnost s průběhem oprav a v člancích hovořil o „nových varhanách“. Snahou děkana Boštíka ovšem bylo vše co nejdéle udržet v tajnosti, jak před světskými úřady, tak před konzistoří v Hradci Králové. Např. 23. května se v časopise Orlický kraj praví: *„Nové varhany. V těchto dnech započala varhanářská firma Tuček z Kutné Hory se stavbou velkých pneumatických varhan v našem děkanském chrámu. Starý, nevyhovující stroj byl již před třemi měsíci z kůru sňat. Nové varhan budou mnohem silnějšího složení a podobného druhu budou jediné na českém venkově. Před kostelem bylo postaveno lešení a nejtěžší kusy jsou pomocí kladkostroje vytahovány na kůr. Hrací stůl sám váží přes 4 metrické centy. Na stavbě varhan pracuje pět montérů a práce je rozpočtena na několik týdnů.“*⁸⁷

Tento článek vyšel pouhý týden před atentátem na R. Heidricha a sdělení podobného obsahu se k nelibosti děkana Boštíka objevovala již předtím. Proto musela být zpráva uvedena na pravou míru, což se stalo hned v následujícím čísle.

Týž časopis v č. 32 z 8. srpna zveřejnil pozvánku na žehnání varhan a ve zvláštní příloze z 15. srpna 1942 vyšel článek Jaromíra Lahulka s názvem *Nové ústecké varhany*.⁸⁸ Vidíme tedy, že sám Lahulek se dopustil stejné chyby, kterou dříve kritizoval, a nazval přestavbu varhan „*novými varhanami*“.

Tisk také informoval o průběhu oslav a podrobném programu celého dne.

⁸⁷ DVOŘÁK, A. Nové varhany. *Orlický kraj*. 1942, XII., č. 21.

⁸⁸ LAHULEK, Jaromír. Nové ústecké varhany. *Orlický kraj*. 1942, XII., č. 33.

Praktická část

*„Ba mnozí z těch, kdo se učí hudbě ve škole,
jdou později k pluhu, nebo vykonávají jiné namáhavé práce
a tu pak leží jejich hudební znalost ladem;
nanejvýše zpívají ve farním kostele nebo doma pro potěchu,
což je snad jeden z nejlepších způsobů, jak se může hudby užívat.“
(Charles Burney o českých hudebnících v roce 1772)⁸⁹*

7 Kultura, církve a společnost v ČR

7.1 Přínos kultury

Chceme-li mluvit o přínosu kultury, prospěšnosti a potřebnosti pracovníků v kultuře pro společnost, je třeba tento pojem nejdříve označit a vymezit.

Proč v diplomové práci uvažujeme nad těmito tématy? Protože tato se stanou se východiskem při argumentaci a sestavování žádosti o grant či dotaci, dají se použít při získávání a oslovování sponzorů či dárců. Možná překvapí nejen politiky z místních samospráv a pracovníky v kultuře, ale i samotné tvůrce kulturních hodnot, o které tu běží – chrámové hudebníky, kantory a varhaníky.

Využijeme dokumentu organizace Work Foundation⁹⁰ který vychází z hodnotového systému. Kulturní sektor byl definován jako sektor kreativních průmyslů. Grafickým ztvárněním (jádro + mezikruží) připomíná jiný model Davida Throsbyho. Klade si za cíl překonat tradiční dělení kultury na vysokou a populární.⁹¹

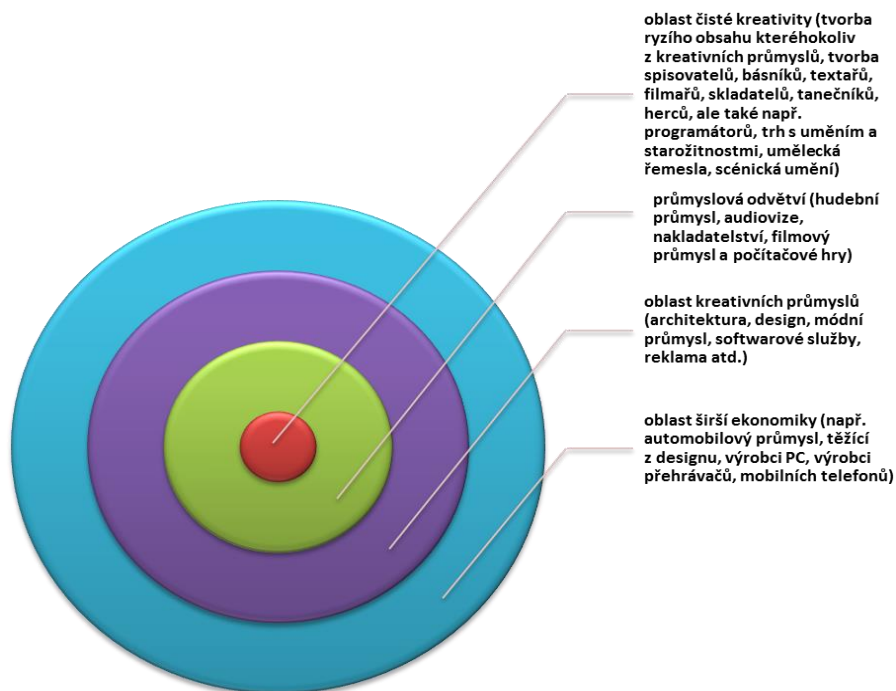
- *Jádro* – centrální kruh, zahrnuje oblast s maximální koncentrací hodnot – **oblast čisté kreativity** (tvorba ryziho obsahu kteréhokoliv z kreativních průmyslů, tvorba spisovatelů, básníků, textařů, filmařů, skladatelů, tanečníků, herců, ale také např. programátorů, trh s uměním a starožitnostmi, umělecká řemesla, scénická umění).

⁸⁹ BURNEY, Charles. *Hudební cestopis 18. věku*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1966, s. 279.

⁹⁰ Definice kreativních průmyslů je součástí studie Staying Ahead. The Economic Performance of the UK's Creative Industries, který v roce 2007 vypracovala na základě objednávky britského DCMS právě Work Foundation.

⁹¹ Toto dělení je jedno z mnoha. Existuje např. model soustředných kružnic (D. Throsby), model kulturní průmyslů jako instituce, které se zabývají produkcí společenských významů. (D. Hesmondhalgh), model, koncept duševního vlastnictví jako základ pro definici kulturních průmyslů (J. Howkins), či model dělení odvětví kultury z hlediska administrativy a z hlediska vzdělávání (M. Smolíková), členění kulturního sektoru podle EU na průmyslová a neprůmyslová odvětví a tvůrčí sektor aj.

- *První mezikruží* – **oblast kulturních průmyslů**, která se soustředí na komerční vytěžování hodnot (hudební průmysl, audiovize, nakladatelství, filmový průmysl a počítačové hry).
- *Druhé mezikruží* – **oblast kreativních průmyslů**, která vedle hodnoty řeší vždy i funkčnost svých výstupů a produktů (architektura, design, módní průmysl, softwarové služby, reklama atd.).
- *Vnější kruh* – **oblast širší ekonomiky**, nad rámec kreativních průmyslů, taková odvětví výrobního sektoru a služeb, která využívají výstupy kreativních průmyslů pro své potřeby a zvýšení konkurenceschopnosti, přímo těží z hodnot vytvořených kreativními průmysly (automobilový průmysl, těžící z designu, výrobci PC, výrobci přehrávačů, mobilních telefonů).

Studie Martina Cikánka, absolventa katedry kulturní politiky a managementu na City University v Londýně, o ideových východiscích kulturní politiky ČR posledních dvaceti let, vychází z předpokladu, že český stát má z kulturního sektoru nepřehlédnutelné příjmy a užitky, aniž by je do něj zpětně investoval. Spatřuje tři základní důvody pro podporu kultury:

- **Ekonomický výkon kultury** – kultura má podstatný podíl na HDP země, je významným zaměstnavatelem, má pozitivní dopady na navazující odvětví – dopravu, cestovní ruch, podnikání ve službách – ubytování, pohostinství. Je obecně známo, že regiony s rozvinutou a bohatou kulturní infrastrukturou jsou lákadlem pro turisty. Cikánek připomíná také zákaznický efekt cestování za kulturou, kdy na dovolené není problém utrácet za suvenýry a kulturní vyžití.⁹² Je potřeba také zdůraznit, že pořád uvažujeme v rovině tradičních kulturních odvětví a kulturního průmyslu dle Členění kulturního sektoru EU⁹³ výtvarné a scénické umění, oblast kulturního dědictví (muzea, knihovny), film, rozhlas a televize, hudba, knihy a tisk a také videohry. Dále se dostáváme do sféry, kdy je oblast komerčního a nekomerčního umění natolik provázaná, že je nemyslitelné, že by některá část existovala samostatně. Hovoříme o tzv. tvůrčích, kreativních průmyslech a aktivitách, kam spadá reklama, design a architektura. Na ně navazují komerční odvětví jako výrobci PC, MP3 přehrávačů a mobilních zařízení, kteří profitují právě díky existenci sektoru nekomerčního. Martin Cikánek nazývá tento systém kulturního sektoru „ekosystémem“ a varuje před nešetrnými zásahy do něj: „*Je dobře známo, že zásah do jedné části složitého ekosystému, například té subvencované z veřejných rozpočtů, se zpravidla projevuje i na částech ostatních, například těch, co tvoří zisky, ze kterých se odvádějí daně.*“⁹⁴ Veškerou argumentaci ekonomického charakteru lze podložit tvrdými daty – kulturní statistikou známou pod názvem Satelitní účet kultury.⁹⁵
- **Sociální prospěšnost kultury**
Bylo by zavádějící redukovat kulturu pouze na ekonomicky přínosnou a výhodnou část ekonomiky. Sami umělci a ostatní pracovníci v kulturním sektoru, by se jistě proti

⁹² CIKÁNEK, Martin. Proč podporovat kulturu? Je to ekonomicky výhodné. In: A2 [online]. Praha: Kulturní týdeník A2 s.r.o., 2009– [cit. 2014-03-24]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <<http://www.advojka.cz/archiv/2007/37/proc-podporovat-kulturu-je-to-ekonomicky-vyhodne>>.

⁹³ SMOLÍKOVÁ, Marta. *Management umění*. Vyd. 1. Editor Marta Smolíková. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2008, 167 s. ISBN 9788086863245, s. 16-17.

⁹⁴ CIKÁNEK, Martin. Proč podporovat kulturu? Je to ekonomicky výhodné. In: A2 [online]. Praha: Kulturní týdeník A2 s.r.o., 2009– [cit. 2014-03-24]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <<http://www.advojka.cz/archiv/2007/37/proc-podporovat-kulturu-je-to-ekonomicky-vyhodne>>.

⁹⁵ Satelitní účet kultury. Cílem vytvoření „úctu kultury“ je zmapování všech finančních toků přicházejících do kultury z nejrůznějších zdrojů a stejně tak finančních toků z kultury vycházejících. Účet by měl také ukázat úroveň a efektivnost hospodaření v jednotlivých oblastech, rozsah použitých pracovních a investičních zdrojů, výši mezd a v neposlední řadě vyjádřit pomocí finančních ukazatelů váhu kultury v ekonomice. První ověřovací verze satelitního účtu kultury za rok 2009 byla představena na tiskové konferenci ČSÚ za účasti předsedkyně ČSÚ, náměstkyně ministra kultury a představitelů NIPOS. Předpokládá se postupné ověřování použité metodiky, hledání zdrojů dalších ekonomických dat včetně doplňkových šetření. Srov.: Nipos – Národní informační a poradenské středisko pro kulturu: CIK – Centrum informací a statistik kultury. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.nipos-mk.cz/>>

tomuto nařčení bránili. Kultura a umění přináší pozitivní změny v rozšiřování společenských vazeb, zkvalitňování osobního života, vzdělání a dovedností, zvyšování mezikulturního a mezigeneračního dialogu pomocí umění, patří sem i vliv umění na celkové zdraví (muzikoterapie, dramaterapie apod.), rozvíjení a stimulace představitivosti, kreativity a vizionářství. Kreativní myšlení je zásadní ve všech odvětvích, které chtějí přicházet s inovativními řešeními. Užitečnost kultury, která se dá exaktně změřit, je klíčem k vytváření kulturní politiky státu. V České republice se bohužel na kulturu stále nahlíží spíše jako na spotřebitelku veřejných zdrojů, než na tvůrkyni hodnot.⁹⁶

- ***Imanentní hodnoty kultury*** kulturu má smysl podporovat pro ni samu, ne pouze pro její ekonomický a sociální dopad. Jak ale změřit skryté hodnoty? Metodické postupy existují a běžně se používají (analýzy tiskových ohlasů, podrobné posudky odborníků). Ostatně i zcela komerčně zaměřené podniky dokážou ve výročních zprávách popsat stohy papíru o nehmotných statcích, dobré pověsti a významu své značky. Kultura není pouze přidanou hodnotou, kterou si můžeme dovolit teprve po vyřešení stability ekonomické, ale je lidskému druhu vlastní, je zcela zásadní základní potřebou.

Nedovolí lidstvu návrat na civilizačně nižší vývojový stupeň.⁹⁷

7.2 Ekonomický přínos a ekonomický dopad kultury

Ekonomický dopad (economic impact) není totéž jako ekonomický přínos (economic benefit). Ekonomický dopad počítá s veškerými výdaji organizace i návštěvníků bez větší vypovídací schopnosti.

Pokud chceme měřit **ekonomický přínos (economic benefit)** organizace/akce (pro město, region či zemi), musíme počítat pouze „nové“ výdaje plynoucí do oblasti, které by bez studované organizace/akce nebyly vynaloženy.

Jinými slovy musíme brát v úvahu pouze:

- výdaje „cizích“ návštěvníků (pocházejících z jiné než sledované oblasti), jejichž výdaje jsou čistým příjmem pro sledovaný region

⁹⁶ CIKÁNEK, Martin. Proč podporovat kulturu? Je užitečná. In: A2 [online]. Praha: Kulturní týdeník A2 s.r.o., 2009- [cit. 2014-03-24]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <<http://www.advojka.cz/archiv/2007/38/proc-podporovat-kulturu-je-uzitecna>>.

⁹⁷ CIKÁNEK, Martin. Proč podporovat kulturu? Je krásná. In: A2 [online]. Praha: Kulturní týdeník A2 s.r.o., 2009- [cit. 2014-03-24]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <<http://www.advojka.cz/archiv/2007/39/proc-podporovat-kulturu>>.

- místní výdaje organizace, které jsou kryté „cizími“ prostředky (např. pokud budeme zkoumat přínos organizace pro město, pak musíme vyloučit výdaje organizace, hrazené z městských příspěvků a dotací, ale naopak zahrneme výdaje kryté financemi z krajských, státních či evropských zdrojů).⁹⁸

„*Nejsme schopni vystoupit ze stereotypu politického diskursu, že veřejné peníze vynakládané na kulturu jsou dotací a změnit toto nešťastné paradigma na fakt, že tyto prostředky jsou investicí, která přináší jasné multiplikační efekty a benefity.*“⁹⁹ Proč bychom měli měřit ekonomický dopad kultury?

Měření ekonomického dopadu je velmi užitečný nástroj pro obhajobu oprávněnosti a účelnosti investic do kulturního a uměleckého sektoru. Nejčastěji se však jedná právě o doklad důležitosti a přínosu akce za účelem získání finanční podpory z veřejných zdrojů. Druhým nejběžnějším příkladem takového využití je snaha naklonit si veřejné mínění a obhájit investici z veřejných zdrojů do kultury a umění.¹⁰⁰

7.3 Církevní dokumenty o kantorech a ředitelích kůru

Papežský dokument *Christifideles laici*¹⁰¹ se snaží o vyvážený pohled na působení laiků v pastoračních strukturách. Připomíná, že není dobré opouštět specifickou činnost laiků, již velmi výstižně označuje apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi* Pavla VI.: „*Vlastním polem evangelizační činnosti (laiků) je rozsáhlý a obtížný svět politiky, společnosti a ekonomiky, ale i kultury, věd a umění, mezinárodního života a sdělovacích prostředků.*“¹⁰²

O hudbě se obdobných dokumentech hovoří všude tam, kde se hovoří o liturgii. Je zdůrazněno, že odpovědnost za hudební provoz leží na místním ordináři, nebo osobě jím pověřené. Např. již v dokumentu *Motu proprio* papeže Pia X. (1903) se výslovně praví: „*Budiž dbáno, aby všemožně byly udržovány a zvelebovány vyšší školy posvátné hudby, kde již existují, a aby byly zakládány, kde dosud nejsou. Je velmi důležité, aby se Církev sama starala o vyučení svých ředitelů kůru, varhaníků i zpěváků, podle zásad posvátného umění. Nakonec nabádáme ředitele kůru, zpěváky, osoby duchovní, představené seminářů, ústavů a řeholních*

⁹⁸ NEKOLNÝ, Bohumil. Granty a programy. *Infrastruktura umění a kultury: Studijní materiál k předmětu Provoz umění jako veřejné služby*. Brno, 2012.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž.

¹⁰¹ *Christifideles laici: O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě ze dne 30. 12. 1988*. Posynodní apoštolský list Jana Pavla II. Praha: Zvon, 2006. Dostupné z: <http://www.kebrle.cz/katdocs/ChristifidelesLaici.htm>

¹⁰² OPATRŇÝ, Aleš. Laici v pastorační práci. In: *Teologické texty: Revue pro teoretické a praktické otázky teologie* [online]. 2004 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2000-4/Laici-v-pastoracni-praci-1.html>

řádků, faráře a správce chrámů, kanovníky kolegiální a sídelní, a především biskupy, aby napomáhali se vši horlivostí těmto moudrým opravám, po nichž se dlouhý čas toužilo a jichž se všichni svorně dovolávali, aby nepadlo opovržení na církevní autoritu samu, která je mnohokrát předložila a nyní je znovu vštěpuje.¹⁰³

Podobně hovoří i konstituce *Divini cultus* papeže Pia XI.(1928): „...duchovenstvo, ovšem povzbuzeno příkladem biskupů a místních představených, aby buď sami aneb prostřednictvím jiných, kteří to dovedou, starali se o liturgické a hudební vzdělání lidu, což těsně souvisí s křesťanským učením.“¹⁰⁴ Teprve v prováděcích dokumentech (např. ve Všeobecných pokynech k římskému misálu)¹⁰⁵ je konkrétněji rozvedeno, jak rozumět církevním směrnicím o hudbě. Kněžím a varhaníkům je důrazně doporučováno vzdělávání v liturgii. Nejde o to, zda je nebo není farář milovníkem hudby, ale jde o naplňování kněžského poslání, jímž je posvěcování věřících prostřednictvím hudby.

7.4 Církevní dokumenty o varhanní hře a varhanících

Po Tridentském koncilu¹⁰⁶ byla roku 1600 vydána jedna z prvních směrnic pro biskupskou liturgii. Pod názvem *Caeremoniale Episcoporum* vyšla ve 28. kapitole podrobná instrukce pro užití varhan v liturgii. Při slavné mši měly varhany hrát: „1. Na začátku, 2. střídavě¹⁰⁷ při Kyrie a Gloria, 3. po epištole, 4. během obětování, 5. střídavě při Sanctus, 6. během pozdvihování, 7. po pozdvihování až do Pater noster, pokud se nezpívalo vhodné moteto, 8. střídavě při Agnus, 9. po Agnus až do Postcommunio, 10. na konci.“¹⁰⁸ Od dnešního uplatnění varhan se tyto instrukce liší pouze bodem 6, 7 a 9 (počítáme-li i doprovod zpěvu). Praxe alternativně se v současné liturgii nevyužívá.

V době ceciliánské reformy (19. století), kdy se z chrámů odstraňovaly jakékoliv profánní prvky, sloužily varhany pouze jako doprovodný a podpůrný nástroj lidového zpěvu. V tomto duchu hovoří i *Motu proprio* papeže Pia X. (1903): „Ačkoli vlastní církevní hudba je čistě vokální, přece je dovolena také hudba s průvodem varhan.“ A dále: „Není dovoleno

¹⁰³ Motu proprio papeže Pia X.: Tra le sollecitudini. In: *Společnost pro duchovní hudbu: Dokumenty* [online]. 1903, 1903-11-22 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm>

¹⁰⁴ Konstituce *Divini cultus* Pia XI. o posvátné hudbě. In: [online]. 1928 [cit. 2014-03-27], §5, odst. X. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm>.

¹⁰⁵ Všeobecné pokyny k římskému misálu. In: *Tiskové středisko České biskupské konference: Dokumenty* [online]. Česká biskupská konference, 2002, 2004-02-04 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <<http://tisk.cirkev.cz/dokumenty/v-eobecne-pokyny-k-rimskemu-misalu/>>

¹⁰⁶ 1545-1563.

¹⁰⁷ Střídavě v tomto kontextu znamená tzv. alternativně, kdy první verš nebo úsek textu musel být zpíván, další úsek improvizován na varhany, další opět zpíván, atd.

¹⁰⁸ CIKRLE, Karel, SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Vyd. 1. Rosice: Gloria, 1999, 195 s. ISBN 80-862-0013-2, s. 188.

předesílati zpěvu dlouhé přede hry nebo přerušovati jej kusy meziher.“¹⁰⁹ Užití jiných nástrojů mělo být povolováno ve výjimečných případech.

O čtvrtstoletí později jsou tato slova potvrzena papežem Piem XI., tón je již poněkud smířlivější: „*Církev má svůj vlastní hudební nástroj od předků zděděný, totiž varhany, který pro svou velkolepost a velebnost byl uznán hodným, aby se připojoval k liturgickým úkonům, bud' aby doprovázel zpěv, anebo, mlčí-li sbor, aby podle předpisů vyluzoval příjemné harmonie. Ale přitom je třeba míti se na pozoru, aby se k posvátnosti nepřimísila světskost, což může míti svou příčinu jednak v stavitelích varhan, jednak ve varhanících, kteří si libují v podivnostech novější hudby; a vedlo by to k tomu, že by se tento podivuhodný nástroj uchýlil od účelu, k němuž je určen. [...] Ať zaznívá v chrámech jen taková hra varhan, která svědčí o velebnosti místa a vyjadřuje posvátnost bohoslužebných úkonů.*“¹¹⁰

Druhý vatikánský koncil (1962-1965) jde ještě dál: přináší národní jazyk do bohoslužby, ale také zpěv lidu (tzv. aktivní účast lidu) jako nedílnou součást bohoslužby, která má v praxi často přednost před ostatní hudební produkcí v kostele (před varhanami či sborovým zpěvem). V konstituci *Sacrosanctum concilium* papeže Pavla VI. ze 4. prosince 1963 o varhanách, článek 120 se píše: „*Píšťalové varhany ať jsou v latinské církvi ve velké úctě jako tradiční hudební nástroj. Jejich zvuk dovede dodat církevním obřadům podivuhodný lesk a mocně povznést mysl k Bohu a k tomu, co je nadzemské.*“¹¹¹ Co se týče ostatních nástrojů, o jejich vhodnosti či nevhodnosti užití při bohoslužbě má pravomoc rozhodnout příslušná územní autorita (většinou biskup).

Dokument, který by se věnoval výhradně liturgické hudbě, spatřil světlo světa teprve 5. března 1967. V osmé kapitole nazvané *Církevní hudba nástrojová* jsou opět výslovně jmenovány varhany, z ostatních nástrojů lze k liturgii připustit jen těch „zákonitě dovolených“.¹¹² Všechna ostatní církevní hudební díla „vzatá z pokladu starého i nového“¹¹³, hra na varhany, díla, která už nemají uplatnění v liturgii, a hra na jiné vhodné nástroje, se mají provozovat při pobožnostech. Další posun vidíme u papeže Jana Pavla II., který při stém

¹⁰⁹ Motu proprio papeže Pia X.: *Tra le sollecitudini*. In: *Společnost pro duchovní hudbu: Dokumenty* [online]. 1903, 1903-11-22 [cit. 2014-03-31], kap. VI., čl. 15. – 21. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm>.

¹¹⁰ *Divini cultus* Pia XI. o posvátné hudbě. In: *Společnost pro duchovní hudbu: Dokumenty* [online]. 1928 [cit. 2014-03-27], §4, odst. VIII. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm>.

¹¹¹ *Sacrosanctum concilium*. In: *Společnost pro duchovní hudbu: Dokumenty* [online]. 1963, 1903-11-22 [cit. 2014-03-31], kap. VI., čl. 15. – 21. Dostupné z: <www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/ssc.htm>

¹¹² *Musicam sacram: Instrukce*. In: *Společnost pro duchovní hudbu: Dokumenty* [online]. Posvátná kongregace pro obřady, 1967, 1967-03-05 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm>.

¹¹³ *Musicam sacram: Instrukce*. In: *Společnost pro duchovní hudbu: Dokumenty* [online]. Posvátná kongregace pro obřady, 1967, 1967-03-05 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm>.

výročí dokumentu *Motu proprio* poznamenává: „[...] Nicméně musí se brát v úvahu skutečnost, že současné skladby užívají často odlišné hudební formy, které mívají rovněž svou důstojnost. Nakolik jsou pomoci pro modlitbu církve, mohou se ukázat jako cenné obohacení. Je však třeba bdít nad tím, aby užívané nástroje byly vhodné pro posvátné užívání, aby odpovídaly důstojnosti chrámu, aby byly s to podporovat zpěv věřících a aby prospívaly jejich vzdělání.“¹¹⁴

Od vydání tohoto listu uplynulo 11 let. Co se změnilo? Nástupce Jana Pavla II., Benedikt XVI. (Josef Ratzinger), byl v hudbě vzdělán. Pojmenoval to, čemu se jeho předchůdci vyhýbali. Úsilí církve 20. století o vymýcení všeho světského z chrámů podpořené závěry Druhého vatikánského koncilu o aktivní účasti lidu na liturgii (která byla mnohdy interpretována jako zpěv lidu vždy a všude), by nemělo být zaměňováno se snahou o zjednodušení, ve smyslu lacinosti. Jestliže koncil doporučuje misijním územím udržovat své tradiční hudební poklady, proč se zapomíná, že Evropa má také svoji hudební tradici? Ratzinger doporučuje takovou hudbu, která je pokorná a současně náročná. „*Ústup k užitnosti liturgii neotevřel, ale ochudil. Nutnou jednoduchost nelze vytvořit ochuzením.*“¹¹⁵

Koncilní otcové si sice uvědomovali napětí mezi nárokem umění a jednoduchostí liturgie, ale v praxi se bohužel stává, že se pod roušku pastorační potřeby skryje i hudba užitková, jejíž kvality jsou tématem pro jinou diskuzi.

8 Římskokatolická církev a majetkové narovnání

8.1 Principy zákona 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání¹¹⁶

Církev stála u zrodu vzdělanosti evropských národů, zakládala školy a stála u počátků moderní vědy. Pečovala o umění, ale také o sociálně vyloučené a nemocné. Jsem toho názoru, že můžeme hovořit o ekonomickém, sociálním a imanentním dopadu církve stejně, jako v minulé kapitole o kultuře obecně.

Církev a náboženské společnosti v ČR formálně spadají do kompetence Ministerstva kultury. Jejich financování v novodobých dějinách upravoval Zákon č. 217/1949 Sb. o zřízení Státního úřadu pro věci církevní. „*Zákonem č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církvi a náboženských společností státem byl kodifikován podřízený vztah církve vůči státu.*“

¹¹⁴ Chirograf Jana Pavla II. k 100. výročí *Motu proprio* „Tra le sollecitudini“ o posvátné hudbě. In: *Psalterium*, 2009, III, č. 5, s. 18-20, volný překlad redakce.

¹¹⁵ RATZINGER, Josef kardinál. K teologickému základu liturgické hudby. In: *Salve: revue pro teologii, duchovní život a kulturu*. Praha: Krystal OP, 2008. ISSN 1213-6301, s. 13.

¹¹⁶ Vyrovnání. *Služba veřejnosti: Majetkové narovnání* [online]. 2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.sluzbaverejnosti.cz/ke-stazeni/>.

*Tento zákon upravil dvě hlavní oblasti: a) působení duchovních všech církví bezpodmínečně navázal na státní souhlas; b) převzal na sebe veškeré hospodářské závazky spojené s činností církví – platy duchovních, opravy budov, samotný výkon kultu.*¹¹⁷ Tímto krokem na sebe stát převzal zodpovědnost i za veškeré církevní kulturní památky hmotného i nehmotného rázu.

Církev mohou nabýt majetku v celkové hodnotě 134 miliard korun. Od 1. ledna 2013 měly roční lhůtu na to, aby prokázaly, že jim majetek v hodnotě přibližně 75 miliard korun skutečně patřil. Vede k tomu pouze tato cesta: „1) Církev si musí udělat vlastní výčet majetku, o němž se domnívají, že jim v minulosti patřil. 2) Představitelé církví se poté obrátí na katastrální úřad, kde si vyžádají pozemkové knihy, v nichž se do roku 1948 vedla archivace všech práv k nemovitostem. 3) V případě, že bude na katastrálním úřadu zjištěno předchozí vlastnictví, nechají si církev o tomto zjištění vystavit doklad. 4) Poté církev musí písemně vyzvat příslušné instituce, aby jim majetek vydaly. 5) Ve chvíli, kdy příslušná státní instituce výzvu od náboženské obce dostane, přepoše kopii dopisu konkrétnímu pozemkovému úřadu. Do tří měsíců od doručení výzvy pak musí státní instituce uzavřít s církví písemnou dohodu o vydání nemovitosti. Dohodu musí posvětit Pozemkový úřad ČR.”¹¹⁸

1. Účinnost zákona 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi k 1. 1. 2013.
2. K témuž datu pozbývá platnosti zákon 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností.
3. Rovněž je zrušena i původní blokáce církevního majetku – blokována je pouze část, která má být vydána.
4. Vydána bude pouze část majetku, která je ve vlastnictví státu – majetek, který drží Lesy ČR a Státní pozemkový úřad ČR (hospodářský majetek) a z nehospodářského majetku pouze ten, který drží stát a církev ho původně užívala k pastorační, charitativní činnosti atp.
5. majetek musí původní církevní vlastník podat výzvu do jednoho roku.
6. Za majetek, který se nevydává, bude církvi státem vyplacena finanční náhrada (47,2 mld. Kč), a to postupně v období následujících 30 let.
7. Po dobu 17 let bude stát vyplácet církvím a náboženským společnostem, které dosud financoval, příspěvek na podporu činnosti. Nejdříve ve výši částky poskytnuté na podporu

¹¹⁷ BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, 399 s. ISBN 978-80-7325-130-7, s. 21-26.

¹¹⁸ ZEMANOVÁ, V., JURKOVÁ, M., IHNEDEZ.CZ, *Cesta církví k majetku není jednoduchá. Krok za krokem, co musí udělat.* [online] 8. 11. 2012 [cit. 2013-3-1]. Dostupné z: <<http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-58356960-cesta-cirkev-k-majetku-neni-jednoducha-krok-za-krokem-co-musi-udelat>>.

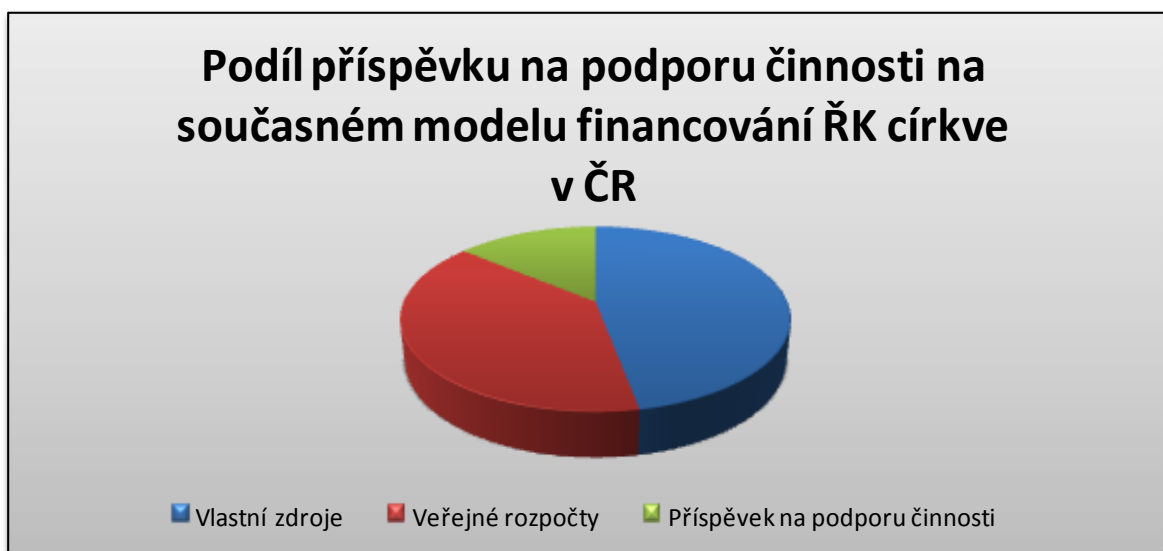
činnosti (platy, provozní náklady, opravy církevního majetku) v roce 2011, poté bude postupně klesat o 5 procent a 17. rokem bez dalšího zanikne.

Zásadní otázkou, která se nabízí, je, zda bude církev dobrým a rozumným hospodářem. Bude umět s majetkem nakládat tak, aby bylo možno udržet alespoň dosavadní stav, co se stýká personálního obsazení?

Farnost zřejmě bude mít kněze, pokud se najdou farníci, kteří si ho zaplatí. Je to poněkud zjednodušeně řečeno, ale v mnohem větší míře to bude platit o ostatních zaměstnancích v církvi. Diecéze, spíše přímo farníci, budou rozhodovat, zda varhaníka potřebují, či ne, zda jsou ochotni kvůli zachování krásné hudby v kostele sáhnout hlouběji do kapsy. Nebo praxe zůstane víceméně stejná – kůry budou obhospodařovat dobrovolníci se znalostmi nevalné úrovně.

8.2 Současné zdroje financování církve

V současnosti je stále ještě církev financována ze dvou zdrojů – z veřejných rozpočtů a vlastních zdrojů. Vlastní zdroje: výnosy vlastní hospodářské činnosti, příjmy od dárců a sponzorů, kostelní sbírky. Stát se doposud podílí na chodu církve nezbytným příspěvkem i prostřednictvím grantových projektů.

Veřejné rozpočty dnes tvoří 53% zdrojů financování, z toho ale jen 14% jde na podporu přímého chodu církve. Vlastní zdroje činí 47%; jde o dary ve výši cca 0,47 mld. Kč, výnosy sbírek s cca 0,5 mld. Kč a výnos z vlastní činnosti cca 2,3 mld. Kč. Stát doposud přispívá na platy duchovních, zaměstnanců i na chod 17 církví a náboženských společností.

V roce 2011 činily 1,42 miliardy korun. V budoucnosti se budou církve stávat více a více ekonomicky nezávisly. První 3 roky budou dostávat příspěvky v nezměněné výši, pak se začnou snižovat o 5% ročně. Postupně stát přestane platit duchovní úplně (za 17 let), dále budou církve pokračovat s 2 miliardami ročně po dobu 13 let. Následně už nedostanou nic a začnou samy hospodařit, rozhodovat o využívání majetku, platit duchovní i zaměstnance. Rozhodným rokem je tedy rok 2043, kdy skončí vyplácení vyrovnávacího příspěvku.¹¹⁹

Výše uvedená kapitola nás uvedla do problematiky financování církve a jejích zaměstnanců. Ponecháme stranou platy duchovních osob (tyto osoby jsou v církvi římskokatolické jasně vymezeny nutností svěcení či slibu), otázkou zůstává, kdo jsou církevní zaměstnanci a zda vůbec kantor, ředitel kůru či varhaník do některé kategorie náleží.

8.3 Zaměstnanci v římskokatolické církvi – osoby neduchovní¹²⁰

„V církvi jsou někteří věřící ustanoveni k duchovní službě, označujeme je jako kleriky.“¹²¹ Ostatní neduchovní osoby nazýváme laiky. „Církev proto musí užívat služeb i ostatních věřících, případně i osob, které nejsou věřícími.“¹²²

Jaký je nebo by měl být pracovněprávní vztah s církvi, kdy je statutárním zástupcem organizace klerik nebo osoba zasvěceného života (dále jen duchovní osoba) a zaměstnancem je laik, tedy osoba neduchovní? Vztah je upraven zákoníkem práce, ale přece jen má specifika, vyplývající ze samé podstaty věci. Co tedy může žadatel o práci v církvi očekávat? Zajisté především spravedlivou odměnu, slušné jednání a práci v příjemném kolektivu. Je-li to navíc věřící křesťan, očekává, že svojí prací přispěje i k šíření evangelia mezi lidmi. Na druhou stranu ale také oprávněně věří, že se duchovní osoba seznámila se zákoníkem práce.

¹¹⁹ Zpracováno dle: *Služba veřejnosti: Majetkové narovnání* [online]. 2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.sluzbaverejnosti.cz/ke-stazeni/>.

¹²⁰ V běžné řeči je „laik“ člověk, který nemá odbornou kvalifikaci v určitém oboru. Kdo je v určité oblasti nekvalifikovaný, je označován slovem *laik*. Pokud ovšem mluvíme o laicích v církvi, myslíme tím obvykle někomu jiného. Ve věroučné konstituci Druhého vatikánského koncilu *Lumen gentium* je laik definován takto:

„Pod slovem laik rozumíme zde všechny věřící, kteří nejsou členy stavu duchovního nebo řeholního uznaného v církvi.“ (LG 31) Kodex kanonického práva považuje za laiky všechny, kteří křesťany, kteří neobdrželi svěcení. Jak je na první pohled vidět, uvedené definice křesťanů – laiků v sobě obsahují dvě základní nesrovnalosti:

Definice nejsou jednoznačné vzhledem k zařazení řeholníků, kteří nemají kněžské svěcení, vzbuzují dojem dvou oddělených skupin v církvi – kněží a laiků. (Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Teologie laikátu*. In: [online]. 2002 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: www.tf.jcu.cz/getfile/76a1976669f46b55.)

¹²¹ Srov. Kodex kanonického práva (CIC), Can. 207, Řím. kat. 873.

¹²² MINDL, Vladimír. *Zaměstnanci církve: (několik poznámek k zaměstnávání osob, které nejsou kleriky a osobami zasvěceného života, v církvi*. In: TRETERA, Jiří Rajmund. *Revue církevního práva* [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, 1995 [cit. 2014-03-26]. ISSN 1211-1635. Dostupné z: <http://spscp.prf.cuni.cz/1-10/zam-min.htm>.

Vztahy kleriků a osob zasvěceného života navzájem (např. v kláštorech) se řídí jinými pravidly, než zákoníkem práce. Jsou vázány vnitrocírkevními předpisy. „...*Očekávání duchovních osob jako zaměstnavatelů smí směřovat pouze k tomu, co je výslovně smlouveno. Zdá se, že některé duchovní osoby očekávají od svých zaměstnanců víc a to pak vede k nedorozuměním, hořkostem a pohoršením. V žádném případě nelze od zaměstnance očekávat poslušnost toho typu, která se pěstuje v církvi podle evangelií jako ctnost. Zaměstnanec se k poslušnosti zavazuje z jiných důvodů, než duchovní osoba, proto jeho poslušnost má jiné dimenze. Snad by bylo nejlépe ji označovat jako pracovní disciplínu. Prostě u zaměstnance nelze očekávat poslušnost pro lásku Boží, vždy půjde jen o poslušnost vůči nadřízenému z důvodu pracovněprávního vztahu.*“¹²³

V tomto bodě se výklady chápání zaměstnávání v církvi u Mindla se studií akademických pracovníků TF JU v Českých Budějovicích (Kaplánek)¹²⁴, dle mého názoru, různí. Ti se totiž pokusili o rozčlenění církevních zaměstnanců podle typu instituce, kterou zastupují, což podle nich mimo jiné také znamená i různou míru podřízenosti duchovní osobě.

„*V každém z těchto typů institucí (a u jejich různých variací) je jiný poměr vztahů. Pro všechny instituce je ovšem společné, že se musí řídit právními předpisy platnými v dané zemi a současně respektovat předpisy Kodexu kanonického práva, pokud se jich týkají. Stejně tak pro všechna tato zaměstnání platí zákoník práce a související předpisy, podobně jako zásady sociálního učení církve.*“¹²⁵ Mindl doporučuje vytvoření striktně pracovní smlouvy podle zákoníku práce. Mindlův výklad by bylo možno aplikovat pouze na instituce typu C a to ještě pouze za předpokladu, že ve vedení instituce nejsou klerici a v podřízeném laici nebo naopak.

¹²³ MINDL, Vladimír. Zaměstnanci církve: (několik poznámek k zaměstnávání osob, které nejsou kleriky a osobami zasvěceného života, v církvi. In: TRETERA, Jiří Rajmund. *Revue církevního práva* [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, 1995 [cit. 2014-03-26]. ISSN 1211-1635. Dostupné z: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/zam-min.htm>>.

¹²⁴ KAPLÁNEK, Michal. Teologie laikátu. In: [online]. 2002 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <www.tf.jcu.cz/getfile/76a1976669f46b55>.

¹²⁵ KAPLÁNEK, Michal. Teologie laikátu. In: [online]. 2002 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <www.tf.jcu.cz/getfile/76a1976669f46b55>.

Tabulka 3: Dělení pracovníků v církvi podle druhu instituce

A	B	C
Církevní instituce pracující převážně dovnitř církve	Instituce zaměřené na službu společnosti s převážně vnitrocírkevním modelem vztahů	Církevní instituce pracující podle zásad, které jsou platné v daném resortu také pro jiné (necírkevní) organizace
Obsah činnosti a kvalifikace		
1. Technické práce		
kvalifikované (např. stavební technik)		
s malými kvalifikačními nároky (uklízečka).		
2. Pastorační práce		
kvalifikovaná práce (pastorační asistent s teologickým vzděláním)		
s nižšími kvalifikačními nároky (pomocník bez teologického vzdělání).		
3. Administrativní práce		
kvalifikované (např. ekonom kláštera)		
s malými kvalifikačními nároky (písař matrik)		
4. Odborné práce (podle zaměření instituce)		
kvalifikované (SŠ nebo VŠ určitého směru, např. vychovatel)		
s nižšími kvalifikačními nároky (např. pečovatelka).		

Kaplánkův model zřejmě nepočítá s možností zaměstnávání osob nevěřících. Otázkou je, zda lze po zaměstnancích v církvi vyžadovat dodržování Kodexu kanonického práva a sociálního učení církve. Aneb je nutné, aby odborná pracovní síla, např. ekonom, účetní, byli přijati/nebyli přijati do pracovního poměru teprve po lustraci svého osobního života a vztahu k církvi? Mindl, který byl právníkem, staví pracovní smlouvu spíše na občanském základě: „Připomeňme ještě skutečnost, že pravidla duchovního života v církvi nebyvají součástí pracovní smlouvy, nesmí se přehlédnout, že se jich vůči zaměstnancům nelze dovolávat.“¹²⁶ Pokud se vyskytnou problémy, ať už na jedné či druhé straně, je velice žádoucí si při jejich řešení počínat obezřetně, „aby nedošlo k veřejnému pohoršení.“¹²⁷ Domnívám se, že Mindl počítá i s nevěřícími zaměstnanci v církevních institucích, ale studie TF JU (Kaplánek) počítá pouze s laiky (tj. osobami neduchovními, ale věřícími).

Obecné zásady pracovních smluv a vztahů na pracovišti jsou pravděpodobně lidem vně církevního prostředí naprosto samozřejmé, bohužel časté stesky z úst církevních

¹²⁶ MINDL, Vladimír. Zaměstnanci církve: (několik poznámek k zaměstnávání osob, které nejsou kleriky a osobami zasvěceného života, v církvi. In: TRETERA, Jiří Rajmund. *Revue církevního práva* [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, 1995 [cit. 2014-03-26]. ISSN 1211-1635. Dostupné z: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/zam-min.htm>>.

¹²⁷ MINDL, Vladimír. Zaměstnanci církve: (několik poznámek k zaměstnávání osob, které nejsou kleriky a osobami zasvěceného života, v církvi. In: TRETERA, Jiří Rajmund. *Revue církevního práva* [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, 1995 [cit. 2014-03-26]. ISSN 1211-1635. Dostupné z: <<http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/zam-min.htm>>.

zaměstnanců naznačují, že by uvítali větší míru vymezení práv a povinností. Proto je doporučováno, aby pracovní smlouvy v církevním prostředí byly co nejpřesnější s uvedením, kdo bude za zaměstnavatele udílet pracovní příkazy, ale také jakým způsobem bude pracovník kontrolován.

Doposud jsou laici placeni podle zákonných předpisů a normativů MK ČR. Jak jsme již uvedli výše, stát je povinen platit všechny duchovní, které církevní ústředí nahlásí. Ostatní zaměstnanci (pastorační asistenti, technici, administrativa), jsou placeni z veřejného rozpočtu jako duchovní, ovšem v rámci omezeného rozpočtu. (Zástupy církevních dobrovolníků, patří do jiné kategorie.)

Jaké pracovní zařazení náleží kantorům a varhaníkům, jaké jsou jejich pravomoci? Měli by být zaměstnanci nebo dobrovolníky? Důležitou, ne-li podstatnou roli bude hrát motivace. Motivovaný dobrovolník může být lepší než nedostatečně ohodnocený profesionál.

9 Ředitel kůru – čestná funkce nebo zdroj obživy?

9.1 Vymezení pojmů

Kantor – je hudebník, zodpovědný za zpěv a hudbu v kostele a je nadřízený všech ostatních hudebníků, kteří zde působí.

Varhaník – je hudebník, v jehož působnosti je hra na varhany včetně výběru písní a žalmů. Působí-li ve farnosti kantor, je jeho podřízený. Působí-li ve farnosti sbor nebo schola vedená někým jiným, doprovází při jejich působení při liturgii.

Sbormistr-dirigent – je hudebník, v jehož působnosti je práce se sborem (sbory, orchestrem) a jejich řízení při liturgii. Není-li ve farnosti ustanoven kantor, obstarává i personální záležitosti sboru a orchestru a vede hudební archív.

Vedoucí latinské či české scholy – vykonává podobné funkce vůči schole resp. scholám.

Zpěvák – je funkce podle instrukce *Musicam sacram* čl. 21. S funkcí kantora (zpěváka) se setkáváme v instrukci *Musicam sacram*: „*Je dobré mít zpěváka anebo ředitele chóru, aby řídil a doprovázel zpěv lidu. Kde není sbor zpěváků, přísluší zpěvákovi vést různé zpěvy, s patřičnou účastí lidu.*”¹²⁸ Instrukce *Musicam sacram* jej nazývá magistrem.¹²⁹ Při

¹²⁸ *Musicam sacram*: Instrukce. In: [online]. Posvátná kongregace pro obřady, 1967, 1967-03-05 [cit. 2014-04-01], čl. II, odst. 20. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm>.

¹²⁹ Srov. *Musicam sacram*: Instrukce. In: [online]. Posvátná kongregace pro obřady, 1967, 1967-03-05 [cit. 2014-04-01], čl. II, odst. 20. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm>.

výběru hudby, obsazování hudebníků a doplňování notového archívu spolupracuje s farářem, děkanem.

Jednotlivé funkce lze sdružovat a kombinovat.

Podle tabulky uvedené v kapitole 2.3 tyto osoby patří do části „A – Církevní instituce pracující převážně dovnitř církve (např. kláštery, biskupství)“, a „odstavce č. 4“.

9.2 Mezi farářem a regenschorim

„Z dobré souhry všech – celebrujícího, kněze a jáhna, akolytů a ministrantů, lektorů, žalmisty, scholy cantorum, hudebníků, kantora, a shromáždění – vyvěrá ono správné duchovní klima, které činí liturgickou příležitost opravdu intenzivní, plodnou a sdílenou. Hudební aspekt liturgických slavení tedy nesmí být ponechán improvizaci ani svévoli jednotlivců, ale musí být svěřen dobře sešranému vedení, které jako významný plod liturgické formace respektuje příslušné normy a kompetence.“¹³⁰

Obecně bylo o církevních zaměstnancích v této práci již pojednáno, přistupme nyní konkrétně k zaměstnávání ředitelů kůrů nebo varhaníků. Vztah faráře (duchovní osoby) a regenschoriho se odvíjí od vzájemného očekávání. Půjde o vztah čistě pracovní nebo farář očekává, že při výkonu své funkce bude kantor současně i farníkem (tj. podřízeným autoritě duchovní osoby)? Proto je dobré si hned na začátku při formulování smlouvy ujasnit motivy, proč se ke smlouvě přistupuje a stanovit práva a povinnosti.¹³¹

Mezi základní povinnosti faráře patří:

- **umožnit samotné vykonávání činnosti kantora** – účinkování při liturgii, zajištění prostoru a zázemí pro zkoušky sboru, umožnit cvičení na varhany,
- jakkoliv je farář zodpovědný za liturgickou hudbu z titulu své funkce, musí **prezentovat kantora jako svého zástupce v oblasti liturgické hudby**, nechat kantorovi co největší prostor pro řízení liturgické hudby, který je odvislý od odborných kompetencí kantora,
- s předstihem **informovat kantora o mimořádných bohoslužbách**, svatbách, pohřbech, křtech,

¹³⁰ Chirograf Jana Pavla II. k 100. výročí Motu proprio „Tra le sollecitudini“ o posvátné hudbě. In: *Psalterium*, 2009, III, č. 5, s. 18-20. Volný překlad redakce.

¹³¹ Srov. CIKRLE, Karel, SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Vyd. 1. Rosice: Gloria, 1999, s. 73-78. ISBN 80-862-0013-2.

- **aktivně spolupracovat s kantorem** na hudebním vzdělávání farníků (návuky nových písní, odstraňování zlovyků) a spolupracovat s ostatními hudebními uskupeními v kostele (např. mládeže, dětí),
- **zodpovědnost za stav a uchování hudebního inventáře**, mezi nějž patří i péče o varhany a ostatní nástroje, jsou-li, a notový materiál,
- **umožnit kantorovi další vzdělávání**,
- povinnost sjednat s **kantorem odměnu**; zda a v jaké výši je předmětem nejlépe písemné dohody, řeší se individuálně,
- případné **spory řešit bez emocí**, popř. s pomocí autority mimo farnost,
- dodržovat Zákoník práce (pokud je kantor zaměstnancem), pokud není, dbát na řádný odpočinek kantora.

K základním povinnostem kantora patří:

- **spolupracovat s farářem na přípravě liturgie**, zvláště její hudební složky,
- **dodržování rozsahu smlouvy**,
- ve službě být vždy **včas a řádně připraven**,
- vhodně **vybrat a správně zařadit** příslušné zpěvy do bohoslužby, umělecky je ztvárnit,
- svým hraním **podporovat aktivní zpěv lidu** při bohoslužbě, neprosazovat se na úkor lidu,
- **nacvičovat vhodný repertoár s chrámovým sborem**,
- **vybrat pro účinkování vhodné hudebníky**,
- **odbornost (liturgickou i hudební) si zvyšovat** dalším vzděláváním,
- **spolupracovat s farářem při péči o varhany** a ostatní nástroje, notový materiál a hudební archív,
- případné **spory řešit bez emocí**, popř. s pomocí autority mimo farnost.

Popsaná pravidla bývají jen teorií nebo zbožným přáním. Ve většině případů nejsou stanovena pravidla žádná. Valná většina varhaníků pracuje pro dobro celé farnosti ve svém volném čase a zadarmo. Na tom by nebylo nic špatného, rozhodli se přece dobrovolně. Není ale v pořádku, že za svoji snahu jsou terčem kritiky buď ze strany farníků, někdy i duchovní osoby. Nauka o liturgii a všechny církevní předpisy jim jsou předkládány v celé šíři, začínající varhaníci nemají šanci být důstojnými začátečníky s právem na chyby a omyly. Ti zkušenější se marně dožadují alespoň uznání a vstřícnosti.

Duchovní osoby berou doslova poučku, že zodpovědní za hudbu v kostele jsou oni (tedy faráři), bude se tedy dít po jejich. S politováním je ale nutno konstatovat, že hudební vzdělání duchovních osob není zdaleka na takové úrovni, aby byli schopni posoudit schopnosti či neschopnosti varhaníka. Výtky se ovšem snášejí i na hlavy varhaníků a kantorů. Neomezení vládcové kůrů, kteří nedovolí komukoliv cizímu (neřkuli šikovnějšímu) usednout za hrací stůl „svých“ varhan, nejsou, opět bohužel, žádnou výjimkou. A tak se stává, že vysokoškolsky vzdělaní varhaníci sedí (a trpí) v kostelních lavicích a samozvaní samouci (současně to mohou být vážení členové farnosti) provozují chrámovou hudbu do té doby, než je onen vysokoškolsky vzdělaný varhaník farářem požádán, aby jim zahrál na pohřbu.

Varhaníci a kantoři plzeňské diecéze se rozhodli vzít neutěšenou situaci do svých rukou. 11. února 2008 napsali dopis svému biskupovi Františku Radkovskému. Dopis je sice kritický, ale ne přehnaně. Varhaníci se na biskupa obracejí spíše se žádostí o pomoc při řešení své situace. Dopis je doplněn odstrašujícími příklady k neuvěření z vlastní praxe varhaníků.

Přitom by se dalo říci, že v plzeňské diecézi funguje všechno tak, jak má. Mají diecézního moderátora pro liturgickou hudbu, katedrálního varhaníka a kantora, školení amatérských varhaníků, vychází občasník pro duchovní hudbu a funguje tu regionální pobočka Společnosti pro duchovní hudbu.

Příčinu všech uvedených problémů spatřují v nedostatečném vymezení vzájemných pravomocí a vybízejí biskupa Radkovského k dialogu o problému. Požadavky varhaníků zněly:

- I. „Každý kůr, kde to situace dovoluje, by měl mít svého regenschoriho, který by za hudebně-liturgickou stránku a chod kůru zodpovídal. A to i v případě, že není možné tuto službu honorovat,*
- II. Každý regenschori i varhaník by měl znát svá práva a povinnosti a rozsah služby by měl být zanesený v písemné smlouvě či dohodě.*
- III. Zkušeným, vzdělaným a schopným varhaníkům by se nemělo ve službě na kůru bránit a měly by se vzít v úvahu jejich znalosti a zkušenosti.*
- IV. Kontinuálně by se měli vychovávat další kolegové a nástupci. Začínající a méně zkušené varhaníci by se měli po hudební stránce dále vzdělávat. Pro chrámové hudebníky, varhaníky a sbormistry by měla být samozřejmá a dostupná alespoň elementární znalost liturgie.*
- V. Pamatovat by se mělo vždy na včasný nástup nové generace nebo osoby v případě, že dispozice stávajícího varhaníka či regenschoriho již nedovolují vykonávat tyto funkce důstojně.*

VI. *Duchovní správce by měl s regenschorim a varhaníkem spolupracovat a jednat jako s partnerem, který mu má být v jeho službě nápomocný.*¹³²

9.3 Odborné kompetence

Má-li být kantor či ředitel kůru za svoji práci odměňován, je nutné a žádoucí, aby byly popsány jeho kompetence a odborná způsobilost.

Ředitel kůru a varhaník by měl být kvalifikovanou silou, s odborným, alespoň středoškolským vzděláním. Měl by být odborníkem ve dvou hlavních oblastech – hudební a liturgické. Z hudebního vzdělání sem patří především sbormistrovství, dirigování a zpěv. Varhanní hra a improvizace na různých stupních úrovně je samozřejmostí ve většině případů. Měl by to být člověk pedagogicky zdatný, schopný nacvičování se sborem. Neměl by mít ostych vystoupit před lidmi a nacvičit v kostele novou píseň. Na funkce uvedené výše se na chrámové hudebníky vztahují příslušné liturgické prepisy a požadavky.

Liturgická odbornost se týká důkladné znalosti struktury liturgického roku, slavení liturgie obecné i při zvláštních příležitostech. Bohužel tyto liturgické kompetence musí většina kantorů získat samostudiem. „*Je nanejvýš záhodno, aby varhaníci ostatní hudební umělci dovedli nejen náležitě hrát na nástroj sobě svěřený, ale sluší se, aby poznali a pronikli vlastního ducha posvátné liturgie. Takto, i když budou při své funkci jen improvizovat, zvýší krásu posvátného obřadu podle skutečné povahy jeho částí a budou podporovat činnou účast věřících.*“¹³³

Protože tyto funkce často a většinou vykonávají laici, je nutné uvážit, jaké požadavky mají být na ně z tohoto titulu kladeny.

Církev chápe funkce kantora a varhaníka jako poslání a liturgickou službu. Z toho vyplývá, že osoby, které ji poskytují, by měly mít kromě patřičného vzdělání také pověření. Mají statut laiků působících v pastorační službě církve a měla by se na ně vztahovat alespoň část směrnice České biskupské konference schválené dne 24. 1. 2001 „Duchovní péče o laiky působící v pastorační službě církve“¹³⁴, která je koncipována pro pastorační pracovníky a katechety. Domnívám se, že nelze v plném rozsahu uplatnit na chrámové hudebníky.

¹³² Na Plzeň, Vávro, na Plzeň!: Aneb V plzeňské diecézi mají varhaníci problémy, ale nemá se nad nimi rukou. *Psalterium folia: Zpravodaj pro duchovní hudbu*. 2008, roč. 2, č. 5, s 11. Dostupné z: http://zpravodaj.sdh.cz/files/ps_5_08.pdf.

¹³³ Musicam sacram: Instrukce. In: [online]. Posvátná kongregace pro obřady, 1967, 1967-03-05 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm.

¹³⁴ Duchovní péče o laiky působící v pastorační službě církve: Směrnice ČBK. In: *Církev.cz* [online]. 2001, 2001-01-24 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/dokumenty/duhovni-pecce-o-laiky-pusobici-v-pastoracni-slu-be-cirkve/>.

Má-li laik být v jakékoliv své službě brán vážně, musí být věcně (znalostmi, schopnostmi) na úrovni, musí mít přiměřenou lidskou zralost, potřebuje být schopen i při své životní situaci (rodina, zaměstnání, atd.) nadprůměrného duchovního života a v neposlední řadě musí mít (podobně jako kněz) velkou míru frustrační tolerance.¹³⁵

9.4 Srovnání modelu brněnské a pražské diecéze

9.4.1 Společný základ

První vlašťovkou, která se objevila v roce 1996 v brněnské diecézi, byl model odměňování varhaníků převzatý z německy mluvících zemí. Tento materiál byl v roce 2001 použit a rozšířen v pražské a plzeňské diecézi o kvalifikační stupně ostatních chrámových hudebníků, tedy nejen varhaníků, ale i vedoucích schol a kantorů.

Výsledkem je výčet kvalifikačních stupňů pro všechny typy chrámových hudebníků včetně uvedeného stupně požadované znalosti.

9.4.2 Kvalifikační stupně kantorů

A Vysokoškolské hudební vzdělání

A1 – magisterské nebo jemu odpovídající vzdělání v liturgické hudbě

A2 – bakalářské vzdělání v liturgické hudbě, magisterské nebo bakalářské hudební vzdělání v jiném oboru + zkouška z dovedností na stupni úplná znalost

B Středoškolské hudební vzdělání

B1 – absolutorium konzervatoře v oboru liturgické hudby nebo jemu odpovídající vzdělání

B2 – absolutorium konzervatoře nebo jemu odpovídající (i soukromé) hudební vzdělání v jiném oboru + zkouška z dovedností na stupni odborná znalost

C Základní hudební vzdělání

C1 – absolutorium II. cyklu varhanické školy a zkouška z dovedností na stupni vyšší základní znalost

C2 – absolutorium I. cyklu varhanické školy a zkouška z dovedností na stupni nižší základní znalost

D Bez školního hudebního vzdělání a zkouška z dovedností na stupni bez hudebního vzdělání

¹³⁵ OPATRŇY, Aleš. Laici v pastorační práci. In: *Teologické texty: Revue pro teoretické a praktické otázky teologie* [online]. 2004 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2000-4/Laici-v-pastoracni-praci-1.html>>

9.4.3 Kvalifikační stupně varhaníků

A Vysokoškolské hudební vzdělání

A1 – magisterské nebo jemu odpovídající vzdělání v liturgické hudbě

A2 – bakalářské vzdělání v liturgické hudbě

magisterské nebo bakalářské hudební vzdělání v oboru varhany + zkouška z dovedností na stupni úplná znalost v dovednostech I, II, III, IVd, VA mimo d-e, VIb, VIIa, VIII, IX.

B Středoškolské hudební vzdělání

B1 – absolutorium konzervatoře v oboru liturgické hudby nebo jemu odpovídající vzdělání

B2 – absolutorium konzervatoře nebo jemu odpovídající (i soukromé) hudební vzdělání v oboru varhanní hra + zkouška z dovedností na stupni odborná znalost v dovednostech I, II, III, IVd, VA mimo e, VIb, VIIa, VIII, IX

C Základní hudební vzdělání

C1 – absolutorium II. cyklu varhanické školy a zkouška z dovedností na stupni vyšší základní znalost v dovednostech I, II, III, IVd, VI, VIIa, VIIIbc, IX

C2 – absolutorium I. cyklu varhanické školy a zkouška z dovedností na stupni nižší základní znalost v dovednostech I, II, III, IVd, VI, VIIa, VIIIbc, IX

D Bez školního hudebního vzdělání a zkouška z dovedností na stupni bez hudebního vzdělání v dovednostech I, III, IVb, VIII, IX

9.4.4 Kvalifikační stupně sbormistrů a dirigentů

A Vysokoškolské hudební vzdělání

A1 – magisterské nebo jemu odpovídající vzdělání v liturgické hudbě

A2 – bakalářské vzdělání v liturgické hudbě

magisterské nebo bakalářské hudební vzdělání v jiném oboru + zkouška z dovedností na stupni úplná znalost v dovednostech IV, VB, VII, VIII, a na stupni odborná znalost v dovednostech VA a IX.

B Středoškolské hudební vzdělání

B1 – absolutorium konzervatoře v oboru liturgické hudby nebo jemu odpovídající vzdělání

B2 – absolutorium konzervatoře nebo jemu odpovídající (i soukromé) hudební vzdělání v jiném oboru + zkouška z dovedností na stupni odborná znalost v dovednostech IV, V, VII, VIII, a IX

C Základní hudební vzdělání

C1 – absolutorium II. cyklu hudební školy a zkouška z dovedností na stupni vyšší základní znalost v dovednostech IV, V, VII mimo a, VIII, a IX

Další stupně postrádají smysl

9.4.5 Kvalifikační stupně vedoucích chorální scholy

A Vysokoškolské hudební vzdělání se nepředpokládá

B Středoškolské hudební vzdělání

B1 a B2 – absolutorium konzervatoře v oboru liturgické hudby nebo jemu odpovídající vzdělání nebo absolutorium konzervatoře nebo jemu odpovídající (i soukromé) hudební vzdělání v jiném oboru + zkouška z dovedností na stupni úplná znalost v dovednostech IV, V a IX

C Základní hudební vzdělání

C1 – absolutorium hudební školy a zkouška z dovedností na stupni odborná znalost v dovednostech IV, V a IX

Další stupně postrádají smysl

9.4.6 Kvalifikační stupně vedoucích české scholy

A Vysokoškolské hudební vzdělání se nepředpokládá

B Středoškolské hudební vzdělání se nepředpokládá

C Základní hudební vzdělání

C1 – absolutorium hudební školy a zkouška z dovedností na stupni odborná znalost v dovednostech IV a IX, vyšší základní znalost v dovednostech V

C2 – absolutorium hudební školy a zkouška z dovedností na stupni vyšší základní znalost v dovednostech IV a IX nižší základní znalost v dovednostech V

D Postrádá smysl

9.4.7 Kvalifikační stupně funkce zpěvák

A Vysokoškolské hudební vzdělání se nepředpokládá

B Středoškolské hudební vzdělání se nepředpokládá

C Základní hudební vzdělání

C1 – zkouška z dovedností na stupni vyšší základní znalost v dovednostech IV, V a IX

C2 – zkouška z dovedností na stupni nižší základní znalost v dovednostech IV, V a IX

D zkouška z dovedností na stupni nižší základní znalost v dovednostech V a z dovedností na stupni bez hudebního vzdělání v dovednostech IV a IX

9.5 Odborná znalost

Kvalifikační stupně v návrhu plzeňské a pražské diecéze mají společný základ s brněnskými, jen s tím rozdílem, že jsou vytvořené speciálně pro každou funkci zvlášť. Dále kromě základního dělení ještě rozlišují stupeň odborných znalostí: úplná znalost (vysokoškolsky vzdělání hudebníci v oboru), odborná znalost (středoškolsky nebo adekvátně tomu vzdělání hudebníci), vyšší a nižší základní znalost (absolventi ZUŠ, absolventi diecézních kurzů, bez hudebního vzdělání - předpokladem je složení příslušné zkoušky).

To by v praxi znamenalo, že vedoucí scholy nemusí například ovládat hru na varhany, varhaník naopak nemusí být nadán hlasovými kvalitami, ani ovládat metodiku práce se sborem na rozdíl od kantora, který má ovládat všechny tyto dovednosti.

V příloze je uveden detailní výčet podmínek ke složení příslušné zkoušky: varhanní literatura, liturgické předpisy, doprovody písní, orientace v hudební teorii v hudebních církevních dějinách, dirigování, vedení sboru a práce se zpěváky a požadavky na improvizaci u varhaníků. V praxi brněnské diecéze to ovšem znamená pouze to, že komise, složená z odborníků udělí na základě složené zkoušky a prokázání se vysvědčením o nejvyšším dosaženém vzdělání kvalifikační stupeň. Osvědčení varhaník obdrží, ale ve výsledku se nic podstatného nemění. Dál bude objíždět sousední farnosti za pocit dobře vykonané práce a bonboniéru o Vánocích.

Nejbližší termín pro kvalifikační zkoušky D, C1, C2, resp. vyšší, se uskuteční dne 2. 6. 2014 v Brně. Zájemci se mohou přihlásit do 12. 5. 2014 kanceláři *Musica Sacra*.

V České republice nelze získat magisterské vzdělání v liturgické hudbě. Znamenalo by to mimo jiné, že kvalifikační stupeň kantora A1 nemůže získat nikdo se vzděláním absolvovaným v ČR.

9.6 Výpočet odměňování pracovního místa regenschoriho, Praha × Brno

9.6.1 Teorie

Struktura činnosti chrámových hudebníků se blíží struktuře činnosti učitelů. Stejně jako u učitelů jde o vlastní výkon a náročnou přípravu na něj. Zdá se proto, že je účelné rozdělit jejich pracovní dobu na vlastní úvazek (přímá hudební činnost) a přípravu a organizační činnost. Poměr mezi úvazkem a přípravou se liší pro jednotlivé funkce.

Při 100% úvazku je to pro zpěváka, vedoucího scholy a varhaníka 23 hodin týdně, (analogicky s učitelem ZŠ), pro dirigenta a sbormistra 13 hodin týdně (analogicky se zástupcem ředitele) a pro kantora, jakožto člověka, který je zodpovědný za zpěv a hudbu ve farnosti (v kostele) a který je představený všech ostatních hudebníků, kteří zde působí je to 8 hodin týdně (analogicky s ředitelem školy). Do této doby se započítává účinkování při bohoslužbě a zkoušky se sborem – scholou.

Protože je spravedlivé zohlednit skutečnost, že hudebník se často časově náročně dopravuje do kostela na krátkou dobu (typicky na 1 hodinu pracovní doby, neplatí pro kantora), připočítává se pro každé cestování během jednoho týdne 2 % pracovního úvazku.

Platové třídy a platové stupně se přebírají z aktuálního nařízení vlády pro platy zaměstnanců ve školství, tím je automaticky zabezpečena valorizace. Sluší se, aby všichni níže uvedení měli nárok na 13. plat. Nikdo si přitom nemůže myslet, že platy ve školství jsou vyhovující nebo dokonce dobré.¹³⁶

Nařízení vlády č. 564/2006 Sb.

Příloha č. 6

Stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů pro zaměstnance uvedené v § 5 odst. 5 (v Kč měsíčně)

Platový stupeň	Počet let započítatelné praxe	Platová třída															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	do 6 let	8 000	8 150	8 650	9 350	10 150	11 000	11 950	12 950	14 050	15 250	16 550	17 950	19 450	21 100	23 350	25 300
2	do 12 let	8 150	8 550	9 300	10 100	10 950	11 850	12 850	13 950	15 150	16 450	17 800	19 300	20 950	22 700	25 150	27 250
3	do 19 let	8 500	9 250	10 000	10 850	11 800	12 750	13 850	15 000	16 300	17 700	19 200	20 800	22 550	24 450	27 050	29 350
4	do 27 let	9 150	9 950	10 800	11 700	12 700	13 750	14 950	16 200	17 540	19 050	20 650	22 400	24 300	26 350	29 150	31 600
5	nad 27 let	9 900	10 750	11 650	12 600	13 700	14 800	16 100	17 400	18 900	20 550	22 250	24 100	26 150	28 350	31 400	34 000

¹³⁶ Platová tabulka 2014: Příručka pro personální a platovou agendu. In: *Personalista.com* [online]. 2013-12-22 [cit. 2014-05-08]. Dostupné z: <<http://www.personalista.com/poradna-personalisty/platova-tabulka-2014-prirucka-pro-personalni-a-platovou-agendu.html>>.

Podklady pro výpočet platu Brno¹³⁷

1. Jednotka

1 jednotka	za každou samostatnou bohoslužbu (např. mše v neděli i ve všední den, křest, odpolední požehnání, křížová cesta, májová, bohoslužba slova).
1.5 jednotky	za zkoušku se sborem, orchestrem trvající do jedné hodiny. Pozn.: Ve výši jednotky je zahrnuta i osobní příprava a záležitosti organizační, včetně personálního zajišťování a opatřování notového materiálu.
2 jednotky	za mši se sborem (sbor zpívá nejméně 5 vícehlasých skladeb resp. částí cyklu), za svatbu a pohřeb trvající do jedné hodiny a za zkoušku trvající déle než hodinu.
2.5 jednotky	za svatbu a pohřeb trvající déle než hodinu a za zkoušku trvající déle než hodinu a půl.

2. Koefficient kvalifikace

kvalifikace	koefficient	kvalifikace	koefficient
A1	2.5	C1	1.7
A2	2.3	C2	1.5
B1	2.1	D	1.0
B2	1.9		

Jestliže kantor nemá kvalifikační osvědčení, potom koefficient může být stanoven odhadem ze srovnání úrovně znalostí kantora a požadků jednotlivých stupňů. Může být i nižší než u kvalifikace D, tedy nižší než 1. Kvalifikace varhaníka (pouze hráče na varhany) je nižší

3. Postupová částka

Po každých třech letech působení ve funkci kantora-varhaníka nastává platový postup. Postupová částka je 5,3% ze součinu {součet jednotek × koefficient kvalifikace}. Tato postupová částka se k základu měsíčního platu připočítává po 3 letech 1×, po 6 letech 2× atd. až po 30 letech 10×.

4. Zvláštní odměna

Vedle výše jmenovaných pravidelných prvků může plat obsahovat další komponenty (např. za organizační, pedagogickou aj. činnost v oblasti liturgické hudby nebo mimořádnou odměnu za vedení archivu, rozpis notového materiálu).

5. Výpočet:

Plat tvoří součet jednotek násobený koefficientem kvalifikace, postupová částka a případné zvláštní odměny.

Výše jednotky je 30 Kč.

Zvyšování platu v důsledku inflace se bude provádět zvyšováním hodnoty jednotky, které bude uveřejněno v ACEB.

9.6.2 Praxe

Situaci v brněnské diecézi hodnotí vedoucí Střediska pro liturgickou hudbu Ondřej Múčka takto:

„Katedrála má svého regenschoriho-kantora, který zastupuje funkci varhaníka i dirigenta. Tuším, že dostává tolik, co A-kvalifikovaný varhaník, v roce 2010 jsme

¹³⁷ CIKRLÉ, Karel, SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Vyd. 1. Rosice: Gloria, 1999, s. 135-136. ISBN 80-862-0013-2.

aktualizovali ceník odměn kantorům. A také má myslím smlouvu na určitý počet hodin měsíčně.

Sv. Jakub má totéž.

Podobně jsou na tom minorité, kteří odměňují všechny varhaníky stejně – za mši a příp. navazující pobožnost. Varhaníci na to mají smlouvu, ale neřídí se žádným oficiálním ceníkem.

[...]

V ostatních kostelích v Brně se odměna vyplácí v hotovosti, činí obvykle nějakých 100,- Kč za mši, pokud to varhaníci nemají dohodnuté jinak.

A tak podobně tomu bude i na jiných místech diecéze. Někde mají dohodnutou cenu za měsíc, která však ani zdaleka neodpovídá ceníku. A někde se nevyplácí nic...¹³⁸

V Praze ani v Plzni také nebyl návrh uveden do praxe. „Existují zde pouze kurzy pro amatérské varhaníky. Navzdory snahám uzavřít alespoň symbolické smlouvy, kdy by varhaníci hráli zdarma, avšak byly by stanoveny práva a povinnosti, se k žádnému plošnému ošetření nepřistoupilo a jde spíše o ojedinělé úkazy. V takovém případě je pak kopie smlouvy uložena na příslušném biskupství.“¹³⁹

Ačkoliv se tedy ani zde nemůžeme moc inspirovat s praktickými poznámkami k věci, vyjádření Miroslava Pšeničky připomíná i riziko vedoucí z neexistence smluv a činnosti varhaníků jen na nepsanou dohodu – jasné nestanovení práv a povinností by v delší časové perspektivě mohlo přinést mnoho problémů.

9.6.3 Příklady srovnání výše odměn

Příklad č. 1:

Varhaník kvalifikace B hraje dvakrát za týden při jedné mši sv. a v neděli na třech. Jednou za týden korepetuje zkoušku sboru po 2 hodiny. Zkouška je ve všední den po mši a mše v neděli jsou dvě za sebou dopoledne a jedna večer. Průměrně jedna mimořádná akce týdně (pohřeb). Praxe 10 let.

Výpočet platu podle metodiky Praha-Plzeň

Týdně působí 8 hodin, což je 36 % z přímé hudební povinnosti 22 hodin týdně. Cestuje 5x, tedy úvazek je:

¹³⁸ MÚČKA, Ondřej. Dotaz – kvalifikace kantorů. Zpráva pro: Cecilie Pecháčková, 2014-05-07. Osobní komunikace.

¹³⁹ PŠENIČKA, Miroslav. Dotaz – odměňování varhaníků v Arcidiecézi pražské. Zpráva pro: Cecilie Pecháčková, 2014-05-01. Osobní komunikace.

$36 \% + 5 \times 2 \% = 46 \%$. Základ pro 8. třídu 2. stupně je 13 950, takový varhaník by dostával 6 417 Kč hrubého.

Výpočet podle metodiky Brno:

Práce je popsána 40 jednotkami měsíčně, $40 \times 1.8 \times 1.159 \times 30 = 2\,500$ Kč¹⁴⁰

Příklad z Ústí nad Orlicí:

Kantor kvalifikace B hraje šestkrát za týden při jedné mši svaté a v neděli na třech. Jednou za týden řídí zkoušku sboru po 2 hodiny. Průměrně jedna mimořádná akce týdně. Praxe 25 let.

Výpočet platu podle metodiky Praha-Plzeň

Týdně působí 12 hodin, což je 150 % z přímé hudební povinnosti 8 hodin týdně. Kantorovi se cestovné nezapočítává. Tedy úvazek je:

$150 \% = 150 \%$. Základ pro 10. třídu 4. stupně je 19 050. Celkem tedy 28 575,- Kč hrubého.

Výpočet podle metodiky Brno

Kantor B1 získá 9 jednotek za mše, 2,5 jednotky za jeden pohřeb a dalších 2,5 jednotky za zkoušku se sborem. Koeficient kvalifikace je 2,1.

$14 \times 2,1 \times 1,558 \times 8 \times 30 = 10\,995$ Kč hrubého.

9.7 Dohoda o službě regenschoriho (2008)

Plzeňský biskup František Radkovský v rozhovoru pro časopis *Psalterium folia*¹⁴¹ přislíbil připravit návrh, který by upravoval vzájemný vztah faráře a kantora. Výsledkem je Dohoda o službě regenschoriho, která upravuje práva a povinnosti ředitele kůru či varhaníka, i bez ohledu na to, zda pobírá za svoji práci plat. Tato dohoda nezakládá pracovní-právní vztah, ale spíše upravuje jejich postavení ve společenství farnosti. Pro vytvoření pracovní-právního vztahu pro hudebníky, kteří funkci kantora či varhaníka vykonávají ve větším či velkém rozsahu, je nutno vypracovat řádnou pracovní smlouvu.

Návrh Dohody, který vypracovalo plzeňské biskupství 2008, uvádíme v příloze č. 1.

¹⁴⁰ Brněnský výpočet – 30 Kč položka za jednotku je dle stavu v roce 1996, na rozdíl od výpočtu Praha-Plzeň není tedy zcela aktuální.

¹⁴¹ Na Plzeň, Vávro, na Plzeň! Aneb V plzeňské diecézi mají varhaníci problémy, ale nemává se nad nimi rukou. *Psalterium folia: Zpravodaj pro duchovní hudbu*. 2008, roč. 2, č. 5, s. 12. Dostupné z: http://zpravodaj.sdh.cz/files/ps_5_08.pdf.

10 Vzdělávací instituce

Vzdělávání varhaníků a kantorů by mělo být systematické a pokud možno celoživotní. Nelze se zabydlet ve své pohodlné rutině a těžit z jednou nabytých vědomostí. Ostatně to nepřichází v úvahu téměř v žádném zaměstnání.

Vzdělávací instituce v České republice pro varhaníky a kantory můžeme rozřadit podobně jako obecné školské instituce do systému základního vzdělávání, středního a vysokoškolského. Na úrovni základního, které by se dalo ještě dále členit na zájmové a s akreditací MŠMT, si zájemci mohou vybrat hned z několika možností.

10.1 Zájmové vzdělávání

10.1.1 Kurz pro chrámové hudebníky při Arcibiskupství pražském¹⁴²

Pořadatel: Společnost pro duchovní hudbu

Místo konání: Praha

Délka a četnost: dvouletý kurz, hodina varhan každý týden, hodina zpěvu 1x za 14 dní, sobotní celodenní hromadné vyučování, spojené s praxí při mši sv. (1x měsíčně); každý školní rok začíná týdenním soustředěním s intenzivní výukou, nový běh od 2014

Vyučované předměty: varhany, zpěv, liturgika, gregoriánský chorál, sbormistrovství, organologie a dalších související disciplíny

Způsob zakončení: zkouška, certifikát

Kontakt: MgA. Miroslav Pšenička, Arcibiskupství pražské, Hradčanské nám. 16, 119 02 Praha 1 – Hradčany

E-mail: psen@centrum.cz

10.1.2 Kurz pro amatérské chrámové hudebníky plzeňské diecéze¹⁴³

Pořadatel: Biskupství plzeňské

Místo konání: Plzeň

Délka a četnost: dvouletý kurz, letní týdenní soustředění, pak 2x měsíčně (pá + so), nyní v běhu kurz 2012 –2014

Vyučované předměty: hra na varhany, liturgická varhanní hra a improvizace, sbormistrovství, zpěv, gregoriánský chorál, hudební teorie, dějiny hudby, nauka o varhanách

Způsob zakončení: neuvedeno

¹⁴² Arcibiskupství Pražské [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.apha.cz/kurz-pro-varhaniky-prijima-nove-frekventanty>>.

¹⁴³ Hudba v diecézi [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.bjp.cz/dieceze/hudba-v-diecezi/>>.

Kontakt: BcA. Pavel Šmolík, MgA. Markéta Schley Reindlová, Františkánská 11,
312 00 Plzeň

E-mail: smolik@bip.cz.

10.1.3 Kurz pro chrámové varhaníky v Třebíči¹⁴⁴

Pořadatel: Musica Sacra, Brno

Místo konání: Třebíč

Délka a četnost: tříletý kurz, 1x měsíčně (sobota 9-13), nyní v běhu 2012 –2015

Vyučované předměty: technika varhanní hry, zásady doprovázení, základy improvizace, hudební nauka, nauka o varhanách, dějiny katolické chrámové hudby, základy taktování a vedení sboru, nauka o liturgii, zásady výběru a provádění písní, žalmů aj. při různých bohoslužbách

Způsob zakončení: Kurz skončí zkouškami, po jejich složení dostanou účastníci kvalifikační osvědčení kantora, které platí ve všech diecézích ČR

Kontakt: Musica Sacra – Jednota na zvelebení církevní hudby na Moravě, PhDr. Willi Türk, 602 00 Brno, Smetanova 14, tel.: 549 251 008

E-mail: musicasacra@musicasacra.cz, www.musicasacra.cz

10.1.4 Kurz pro varhaníky v Olomouci¹⁴⁵

Pořadatel: Katedrální vzdělávací středisko liturgické hudby a zpěvu v Olomouci

Místo konání: Olomouc, Konzervatoř Evangelické akademie

Délka a četnost: dvouletý kurz, 1x měsíčně (3. sobota v měsíci 9-16), nyní v běhu 2012 –2014

Vyučované předměty: liturgika, liturgický zpěv, chorál a zpěv s lidem, harmonie, improvizace, nauka o varhanách, dirigování, intonace, dějiny církevní hudby, hra na klavír a hra na varhany, nově je také zařazen předmět individuální zpěv

Způsob zakončení: neuvedeno

Kontakt: katedrální vzdělávací středisko liturgické hudby a zpěvu v Olomouci, Mgr. Zdislava Vyvozilová, Arcibiskupství olomoucké, Biskupské nám. 2, 771 01 Olomouc, tel. 587 405 243

E-mail: varhanik@arcibol.cz

¹⁴⁴ Musica Sacra [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.musicasacra.cz/wp-content/uploads/2013/09/Kurz_trebic_pozvanka1.pdf>.

¹⁴⁵ Arcidiecéze olomoucká [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.ado.cz/clanek/v-olomouci-na-podzim-zacne-dvoulety-kurz-pro-varhaniky>>.

10.1.5 Kurzy liturgické hudby v Prostějově¹⁴⁶

Pořadatel: Středisko volného času Cyrilometodějského gymnázia v Prostějově

Místo konání: Prostějov

Délka a četnost: 1x měsíčně, 2011–2013

Vyučované předměty: dle zájmu přihlášených

Způsob zakončení: neuvedeno

Kontakt: Mgr. Bc. Václav Večeře, Bc. Ondřej Mucha, DiS., Želeč 136, 79807, tel. 731 402 144

E-mail: vaclav.vecere@centrum.cz

10.1.6 Tříletý kurz chrámové hudby na Církevní konzervatoři v Opavě¹⁴⁷

Pořadatel: Církevní konzervatoř Opava

Místo konání: Církevní konzervatoř Opava

Délka a četnost: tříletý kurz, 10x za školní rok, vždy v sobotu, 2007–2010

Vyučované předměty: liturgie, dějiny liturgické hudby, základy hudební teorie, základy latinského jazyka, praktická individuální část (sborový zpěv, sólový zpěv, varhanní hra, varhanní improvizace)

Způsob zakončení: závěrečná zkouška z hlavního oboru, liturgické praxe a gregoriánského chorálu

Kontakt: Církevní konzervatoř Opava, Beethovenova 1, 74601 Opava

E-mail: info@konzervator.cz

10.1.7 Convivium¹⁴⁸

Pořadatel: Společnost pro duchovní hudbu

Místo konání: Želiv (2014)

Délka a četnost: týdenní letní kurz

Vyučované předměty: praktické semináře zpěvu (sólo i sbor, chorál), výuka varhan, sbormistrovství, generálbas

Způsob zakončení: veřejný koncert a slavnostní mše svatá

Kontakt: Kanonie premonstrátů Želiv, Želiv 122. 39444 Želiv

¹⁴⁶ Kurzy pro chrámové hudebníky [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://brodekupv.dpv.cz/liturgicka-hudba/kurz-pro-varhaniky-vedouci-schol-a-chramovych-sborua-1>>.

¹⁴⁷ Kurzy chrámové hudby. CÍRKEVNÍ KONZERVATOŘ OPAVA. [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.konzervator.cz/kurzy-chramove-hudby.php>>.

¹⁴⁸ Convivium [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.convivium.cz/2014/>>.

E-mail: convivatores@convivium.cz

10.1.8 Tachovské kurzy pro chrámové varhaníky a zpěváky¹⁴⁹

Pořadatel: Římskokatolická farnost v Tachově

Místo konání: Tachov

Délka a četnost: letní kurz pro samouky, začátečníky i pokročilé, 18. 8. – 23. 8. 2014.

Vyučované předměty: hra na varhany, varhanní improvizace, dějiny varhan, organologie, liturgika, intonace, základy zpěvu, gregoriánský chorál, hudební teorie, harmonie, sborový zpěvu, doprovod liturgického zpěvu.

Způsob zakončení: neuvedeno

Kontakt: Jana Vokatá

E-mail: janavokata@atlas.cz

10.1.9 Kurz improvizace v liturgii¹⁵⁰

Pořadatel: Centrum pro rozvoj liturgické hudby Martina Kubáta

Místo konání: Počátky, Litomyšl

Délka a četnost: týdenní letní kurz

Vyučované předměty: varhanní improvizace v liturgii

Způsob zakončení: neuvedeno

Kontakt: Martin Kubát

E-mail: mk.varhanik@gmail.com

10.2 Základní umělecké školství

10.2.1 ZUŠ se zaměřením na církevní hudbu Brno¹⁵¹

Navazuje na Varhanickou školu založenou v Brně 1881, v jejímž čele stál Leoš Janáček.

Vyučované předměty: hra na varhany, hra na klavír, hra na housle, hra na kytaru, pěvecká hlasová výchova - zpěv, sborový zpěv, improvizace, hudební nauka a přípravná hudební výchova (nejmladší žáci – předškoláci). Nad rámec osnov ZUŠ se vyučuje liturgika,

¹⁴⁹ *Letní kurz pro chrámové varhaníky a zpěváky v Tachově* [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://kurz.varhanici.info/>.

¹⁵⁰ *Improvizace v liturgii. Centrum pro rozvoj liturgické hudby Martina Kubáta* [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.mkvarhanik.cz/soubory/kurz%20imp%202013.pdf>.

¹⁵¹ *Základní umělecká škola se zaměřením na církevní hudbu Brno* [online]. [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: <http://www.zusvarhanicka.cz/>.

liturgická hudba a zpěv, nauka o varhanách a dějiny církevní hudby. Toto probíhá formou Varhanních seminářů, které pořádá škola, samostudia a průběžných testů.

Kontakt: ZUŠ se zaměřením na církevní hudbu, Pavel Hamřík, ředitel školy, Smetanova 14, 60200 Brno

E-mail: zus.varhanicka@volny.cz

10.2.2 ZUŠ duchovní hudby Frýdek-Místek¹⁵²

Škola byla založena za účelem výchovy a vzdělávání mladých hudebníků a zpěváků zejména pro potřeby chrámových kůrů ve Frýdku-Místku a okolí.

Vyučované obory: hra na flétnu, zobcovou flétnu, hoboj, klarinet, saxofon, klavír, varhany, housle, kytaru, trubku, lesní roh a sólový zpěv

Kontakt: ZUŠ duchovní hudby Frýdek-Místek, Josef Vojvodík, ředitel školy, ČSA 481, 73802 Frýdek-Místek

E-mail: školu lze kontaktovat pomocí webových stránek školy přes přihlašovací formulář

10.3 Vyšší odborné školství

10.3.1 Církevní konzervatoř Opava, titul DiS.¹⁵³

Vznikla v roce 1999 jako Církevní střední varhanická škola. Od roku 2006 je přejmenována na Církevní konzervatoř a lze na ní studovat buď čtyřleté obory zakončené maturitní zkouškou, nebo šestileté zakončené absolutoriem. Zřizovatelem školy je Československá provincie Milosrdných sester Panny Marie Jeruzalémské. Studium je bezplatné a ekumenicky otevřené.

Vyučované obory: hra na varhany, hra na klavír, hra na cembalo, řízení sboru, sólový zpěv, hra na dechové a smyčcové nástroje, skladba a dirigování; kromě toho studium zahrnuje i druhý obor – církevní hudba – s předměty latinský jazyk a liturgická hudba

Kontakt: Církevní konzervatoř Opava, Beethovenova 1, 74601 Opava

E-mail: info@konzervator.cz

¹⁵² Základní umělecká škola duchovní hudby Frýdek-Místek [online]. [cit. 2014-04-06]. Dostupné z:

<http://www.zusdh.cz/>.

¹⁵³ Církevní konzervatoř Opava [online]. [cit. 2011-05-13]. Dostupné z: <http://www.konzervator.cz/>.

10.3.2 Týnská vyšší odborná škola Praha¹⁵⁴

Specializované vzdělávací a kulturní centrum historických umění. Navazuje na ideje středověké latinské Týnské školy, založené ve 13. století. V roce 1987 byla v historické budově Týnské školy na Staroměstském náměstí obnovena vzdělávací činnost. V roce 1990 byla škola zařazena do sítě škol a její působnost se přesunula do bývalého kláštera servitů u kostela sv. Michaela Archanděla na Starém Městě v Praze.

Vyučované předměty: gregoriánský chorál, vícehlasý zpěv, latinský jazyk a historie

Kontakt: Collegium Marianum – Týnská škola s.r.o., Vodičkova 700/32, 11000 Praha 1 – Nové Město, Mgr. Pavla Semerádová, ředitelka

E-mail: pavla@collegiummarianum.cz

10.4 Vysoké školství

10.4.1 Týnská vyšší odborná škola ve spolupráci s PdF UK, titul Bc.¹⁵⁵

V návaznosti na českou kantorskou tradici škola realizuje studium dvou bakalářských oborů a to: Sbormistrovství chrámové hudby a od roku 2008 také oboru Historická hudební praxe pro teoretické i praktické vzdělání v oblasti hudby 17. a 18. století s cílem přiblížit se profesionální evropské interpretační praxi staré hudby. Studium připravuje vedoucí především chrámových sborů a ředitele kůrů k provozování liturgické a duchovní hudby. Zvláštní pozornost je vedle zprostředkování teoretických poznatků věnována interpretačním dovednostem (dirigování, hlasové výchově a nástrojové hře).

Kontakt: Collegium Marianum – Týnská škola s.r.o., Vodičkova 700/32, 11000 Praha 1 – Nové Město, Mgr. Pavla Semerádová, ředitelka

E-mail: pavla@collegiummarianum.cz

10.4.2 Sbormistrovství chrámové hudby při PF UHK, Hradec Králové, titul Bc.¹⁵⁶

Absolventi bakalářského prezenčního studia mohou vykonávat sbormistrovskou a dirigentskou činnost u různých těles, která se zabývají chrámovou hudbou. Mohou působit na církevních školách nebo jako odborníci při církevních institucích, případně mohou působit jako ředitelé kůrů – regenschori.

¹⁵⁴ Týnská škola [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.tynskaskola.cz/skola/o-skole/historie/>.

¹⁵⁵ Týnská škola [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.tynskaskola.cz/skola/o-skole/historie/>.

¹⁵⁶ Univerzita Hradec Králové [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.uhk.cz/cs-cz/studium/studijni-obory/standardni-studium/vyhledavani/Stranky/default.aspx>.

Kontakt: Hudební katedra PdF UHK, doc. Mgr. Michal Chrobák, tel. 495063116,
Doc. PhDr. MgA. František Vaníček, Ph.D., tel. 495063120

E-mail: Michal.Chrobak@uhk.cz, Frantisek.Vanicek@uhk.cz

10.5 Péče o církevní hudbu v diecézích

„Diecézní komise pro církevní hudbu poskytují závažnou pomoc při pěstování církevní hudby ve spojení s liturgickou pastoračí v diecézi. Proto, nakolik je to prospěšné, ať jsou v každé diecézi a ať pracují ruku v ruce s liturgickou komisí. Velmi často bude dokonce vhodné, aby komise splynuly v jedinou, která by se skládala z osob zběhlých v obou oborech. Tak se snadněji dosáhne účelu.

Ale velice se doporučuje, aby tam, kde se to bude zdát užitečnější, vytvořilo více diecézní komisi jedinou, která by vypracovala pro jednu a tutéž krajinu stejný postup a plodněji sjednotila síly. Komise pro posvátnou liturgii u biskupské konference, jejíž zřízení se doporučuje podle potřeby ať pečuje i o církevní hudbu. Proto ať se skládá i z osob v církevní hudbě zkušených. Je prospěšné, aby se tato komise radila nejen s komisemi diecézními, ale i s jinými spolky, které se v tomtéž kraji starají o hudbu.“¹⁵⁷

Tolik hovoří pokoncilní instrukce *Musicam sacram* papeže Pavla VI. ze dne 9. února 1967 o potřebě zřízení komisí pro církevní hudbu. V České republice tuto kategorii zastupuje Společnost pro duchovní hudbu a Musica Sacra.

10.5.1 Společnost pro duchovní hudbu¹⁵⁸

Společnost pro duchovní hudbu je občanským sdružením. Má za cíl rozvoj v oblasti hudby liturgické a oblasti duchovní hudby vůbec. Vytváří, lépe řečeno by měla vyvíjet, činnost osvětovou, výchovnou, publikační a koncertní. Sídlo má v Praze.

Posláním Společnosti pro duchovní hudbu je:

- přispívat ke zvýšení umělecké a obsahové úrovně duchovní hudby provozované při liturgických i neliturgických příležitostech,
- přispívat k hlubšímu poznání historie duchovní hudby a zpřístupňovat její hodnoty široké kulturní veřejnosti,
- napomáhat k dosažení zásadního obratu v oblasti vydávání notových materiálů a odborné literatury týkající duchovní hudby,
- napomáhat při řešení problematiky spojené s péčí o varhany,

¹⁵⁷ *Musicam sacram*: Instrukce. In: [online]. Posvátná kongregace pro obřady, 1967, 1967-03-05 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm>.

¹⁵⁸ Srov. *Společnost pro duchovní hudbu* [online]. [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/>.

- přispívat ke zvýšení odborného vzdělání interpretů duchovní hudby.

Předseda této společnosti MUDr. Jaroslav Eliáš je spoluautorem Návrhu kvalifikace a odměňování chrámových hudebníků v pražské a plzeňské diecézi.(2001).

Kontakt: v současné době jsou webové stránky neaktuální, aktuality pocházejí z roku 2004.

10.5.2 Musica Sacra – Jednota na zvelebení duchovní hudby na Moravě¹⁵⁹

Je občanské sdružení chrámových hudebníků, které vzniklo z instruktážních kurzů pro chrámové hudebníky v roce 1992. Původní Jednota na zvelebení duchovní hudby na Moravě, jejímuž založení dal podnět roku 1881 Leoš Janáček, byla v roce 1951 komunisty zrušena. Musica Sacra má přes 500 členů – kantorů, varhaníků, sbormistrů, hudebníků, zpěváků, skladatelů, zpěváků, hudebních vědců z celé ČR.

Aktivity sdružení:

- usiluje o zkvalitnění hudební složky liturgie především zvýšením liturgické a hudební úrovně kantorů – varhaníků,
- pořádá kurzy a semináře,
- pořádá zájezd po varhanách,
- organizuje Svatocecilské setkání,
- vydává Zpravodaj a notové materiály,
- provozuje archív hudebnin a hudební knihovnu,
- vytvořila kvalifikační systém pro chrámové hudebníky (1996), který pro celou ČR přijala a doporučila Česká biskupská konference v roce 2001,
- pořádá setkání chrámových sborů dětí a mládeže,
- iniciuje vznik nových liturgických skladeb.

Musica Sacra hospodaří z příspěvků Brněnského biskupství, příspěvků svých členů, darů a dotací jednotlivých akcí.

Předsedou sdružení je Willi Türk.

Kontakt: Musica Sacra, Smetanova 14, 60200 Brno

E-mail: musicasacra@musicasacra.cz

¹⁵⁹ *Musica sacra: Jednota na zvelebení duchovní hudby na Moravě* [online]. [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.musicasacra.cz/>.

11 Využití financování chodu kůru a chrámové hudby z dotačních titulů

11.1 Granty a dotace

Jednoleté granty poskytované z úrovně státu (ministerstva kultury) mají společná vstupní kritéria. O dotaci mohou žádat fyzické osoby (se živnostenským oprávněním, odpovídajícím předloženému projektu) a právnické osoby, které provozují kulturní a uměleckou činnost a poskytují kulturní služby veřejnosti (pořádají kulturní produkce, provozují kulturní zařízení apod.) a splňují všechny zákonem a výběrovým řízením stanovené podmínky. V některých okruzích vypsaných grantů mohou žádat pouze obecně prospěšné společnosti a občanská sdružení.

Žadatel, který je právnickou osobou, musí mít sídlo na území České republiky. Žadatel, který je fyzickou osobou, musí být občanem České republiky nebo cizincem s trvalým pobytem v ČR. Žádost předkládá subjekt, který je pořadatelem a realizátorem projektu (tzn. veškeré výdaje a příjmy související s projektem musí projít účetnictvím žadatele). Pokud projekt pořádá více spolupořadatelů, žádost předkládá ten ze spolupořadatelů, který nese odpovědnost za realizaci projektu. Subjekt, který dotaci obdrží, ji nesmí převádět na jiné právnické či fyzické osoby, pokud se nejedná o přímou úhradu výdajů.¹⁶⁰

11.1.1 Program podpory kulturních aktivit v Pardubickém kraji

Program Podpory kulturních aktivit v Pardubickém kraji je každoročně vyhlašován Pardubickým krajem – Radou Pardubického kraje. Jedná se o podporu festivalů, přehlídek, malířských a sochařských symposií a plenérů, folklorních, divadelních, tanečních, hudebních, filmových a výtvarných projektů a akcí tradiční lidové kultury. Všechny akce ucházející se o podporu se musí konat na území Pardubického kraje a být nekomerčního charakteru. Žadatelé mohou být fyzické nebo právnické osoby, neziskové organizace (občanská sdružení, spolky, obecně prospěšné společnosti aj.), fyzické osoby, obce do 500 obyvatel, právnické osoby, obce nad 500 obyvatel a jimi zřizované příspěvkové organizace (za ně vždy žádá jejich zřizovatel), dobrovolné svazky obcí. Z programu jsou vyňaty příspěvkové organizace.

Obvykle grant nelze použít na úhradu vlastních mezd a režijních provozních nákladů pořadatele, ošacení a kostýmy, investiční výdaje, pořízení hmotného majetku (aparatury,

¹⁶⁰ NEKOLNÝ, Bohumil. Granty a programy. *Infrastruktura umění a kultury: Studijní materiál k předmětu Provoz umění jako veřejné služby*. Brno, 2012.

zařízení, přístrojů, apod.), dary (s výjimkou věcných cen do soutěží a přehlídek), pohoštění a stravování.

Při posuzování jednotlivých žádostí je nutné, kromě dodržení správné formální stránky, srozumitelně a přehledně doplnit návrh rozpočtu a popsat jeho přínos pro kulturní život obyvatel Pardubického kraje. Grant musí být ve stanovené době správně vyúčtován a vyhodnocen.

11.1.2 Grant na podporu varhanické činnosti

Smlouva o Grantu na podporu činnosti varhaníků na území Pardubického kraje 2011 byla podepsána mezi hejtmanem Pardubického kraje a tehdejšími sídelními biskupy královéhradeckými Dominikem Dukou do roku 2011. Jednalo se o celkovou částku 200.000,- Kč, která byla rozdělena mezi 5 vybraných varhaníků, působících na kůrech Královéhradecké diecéze (do roku 2009), ovšem pouze na těch, které se nacházely na území Pardubického kraje. Počínaje rokem 2010 byla tato částka výrazně snížena. Příjemcem dotace byl tedy varhaník, nikoliv farnost. Varhaník v Ústí nad Orlicí obdržel v letech 2006–2009 40.000 Kč/rok, v roce 2010 a 2011 to již bylo pouze 16.000 Kč/rok.

Jednalo se konkrétně o tato města: Pardubice, Chrudim, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová a Litomyšl. Grant jako celek obdrželo Biskupství královéhradecké a s jednotlivými varhaníky byla uzavřena Smlouva o poskytnutí podpory činnosti varhaníka.

11.1.3 Dotace Města Ústí nad Orlicí na volnočasové aktivity

U této kategorie platí v zásadě velmi podobné podmínky jako u Grantu na podporu kulturních aktivit Pardubického kraje. Podrobné aktuální podmínky jsou popsány v tzv. Specifických podmínkách dotací poskytovaných z rozpočtu města Ústí nad Orlicí v roce 2014 vyhlášených dle Všeobecných zásad města Ústí nad Orlicí pro poskytování finanční dotace z rozpočtu města schválených usnesením Zastupitelstva města Ústí nad Orlicí pod č. ZM/223/2011.¹⁶¹ Římskokatolická farnost-děkanství Ústí nad Orlicí, jejímž jménem Cecilská hudební jednota o příspěvky žádá, této možnosti využívá pro získání prostředků na Festival duchovní hudby svaté Cecílie a na Noc kostelů.

11.1.4 Fondy EU

Evropská unie disponuje třemi hlavními fondy:

¹⁶¹ *Ústí nad Orlicí: Dotace města* [online]. Ústí nad Orlicí, 2013 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.ustinadorlici.cz/urad/dotace-mesta/>.

Strukturální fondy:

Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)

Evropský sociální fond (ESF)

Fond soudržnosti (FS)

„Pro využití zdrojů fondů EU v letech 2007–2013 bylo v ČR určeno celkem 26 operačních programů, které se dále dělí na tematické a regionální (cíl Konvergence), programy pro Prahu (cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost) a programy spadající pod cíl Evropská územní spolupráce.

Pomoc z fondů EU je směřována na projekty podporující rozvoj dopravy a dopravní infrastruktury, ochranu životního prostředí, rozvoj měst a obcí, rozvoj cestovního ruchu, rozvoj lidských zdrojů, zlepšování kvality služeb poskytovaných veřejnou správou a samosprávou, rozvoj podnikání, vědu a výzkum, přeshraniční spolupráci aj.

V rámci každého operačního programu nechybí také uvedení výčtu těch, kteří mohou o finanční prostředky žádat. Obecně mohou projekty předkládat obce, kraje, ministerstva, podnikatelé, vlastníci dopravní infrastruktury, neziskové organizace, školy, výzkumná centra, vzdělávací instituce a další.¹⁶²

Římskokatolická farnost-děkanství Ústí nad Orlicí nemá doposud s čerpáním dotace z fondů EU žádné zkušenosti. Prozatím to nebylo možné z administrativních důvodů. V budoucnosti by bylo možné uvažovat o získání prostředků na opravu varhan a např. rozšíření kulturních aktivit Cecilské hudební jednoty v rámci přeshraniční spolupráce s chrámovým sborem v partnerském městě Bystrzyca Kłodzka v sousedním Polsku.

11.2 MAS Orlicko

Co je MAS Orlicko? MAS – místní akční skupina, anglický název má zkratku LAG – local action group. Místní akční skupina Orlicko je aktivita, která vzešla z potřeby řešit regionální problematiku života na území mikroregionu Orlicko¹⁶³. Organizace poskytuje

¹⁶² Strukturální fondy EU: Fondy EU. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU>.

¹⁶³ Územní působnost MAS Orlicko je vymezena katastrálním územím těchto obcí: Brandýs nad Orlicí, Bystřec, Čenkovice, Červená Voda, Česká Rybná, Česká Třebová, České Libchavy, České Petrovice, Dlouhá Třebová, Dlouhoňovice, Dolní Dobrouč, Dolní Čermná, Dolní Morava, Hejnice, Helvíkovice, Hnátnice, Horní Čermná, Horní Heřmanice, Horní Třešňovec, Jablonné nad Orlicí, Jamné nad Orlicí, Jehnědí, Kameničná, Klášterec nad Orlicí, Králíky, Kunvald, Letohrad, Libchavy, Lichkov, Líšnice, Lukavice, Mistrovice, Mladkov, Nekoř, Orličky, Pastviny, Petrovice, Písečná, Přívrat, Rybník, Řetová, Řetůvka, Semanín, Sobkovice, Sopotnice, Studené, Sudislav nad Orlicí, Šedivec, Třebovice, Ústí nad Orlicí, Verměřovice, Voděrady, Výprachtice, Těchonín, Záchlumí, Žamberk, Žampach. (MAS Orlicko. [online]. [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.mas.orlicko.cz/Index.php?IdS=1>.)

dostatečné administrativní zázemí a kapacitu pro přípravu, realizaci a udržitelnost dílčích projektů. Aktéři místních akčních skupin jsou zastoupeni obcemi – občany, místními institucemi a lokálními spolky, neziskovými organizacemi a podnikatelskými subjekty, jež společně vytvářejí místní vzájemné partnerství. Tato integrita je zaštitěna konkrétní místní akční skupinou a její kanceláří, jejichž prostřednictvím mohou zmíněné subjekty (aktéři) získávat finanční podporu pro realizaci rozvojových aktivit na daném území.¹⁶⁴

Dne 3. února 2014 proběhlo v Poříčí u Litomyšle komunitní setkání zájemců z řad církevních organizací se zástupci spolku MAS Orlicko, aby společně diskutovali nad novým strategickým plánem na období 2014–2020. Pracovníci biskupství zde představili projekt s názvem *Lektorský a edukační program pro vybrané kostely Pardubického kraje*.¹⁶⁵ Spolupráce s církevními organizacemi v rámci přípravy strategie byla zahájena již v roce 2013, kdy byly církevní organizace napřed osloveny prostřednictvím ankety.

V nadcházejícím období by se měly farnosti zapojit do programu a využít možností, které program nabízí ať už v péči o hmotné památky, v technickém a provozním zabezpečení far a kostelů nebo v již zmíněných edukačních programech. Farnost Ústí nad Orlicí se k projektu připojila a přednesla své návrhy na konkrétní využití.

11.3 Crowdfunding¹⁶⁶

Crowdfunding je alternativní způsob získávání peněz na projekty jednotlivců i komunit, který by se dal využít pro financování těch méně obvyklých nápadů např. v rámci farností. Jedná se v podstatě o hromadnou sbírku. Kdo by však za tím spatřoval výběr na charitní či sociální projekty, je na omylu. Zelenou mají v tomto případě kreativci všeho druhu – od umělců z hudební, výtvarné, taneční oblasti po školní projekty, díla tvůrců literárních žánrů a počítačových her, oblíbené je natáčení hudebních nosičů.

Mechanismus samotného výběru je následující: Klient s nápadem natočí krátké, asi minutové video, na kterém projekt představí a popíše ho. Následně má určitý časový limit (v řádu dnů), po který může o svém nápadu informovat své přátele, známé známých i fanoušky. Webové prostředí a sociální sítě umožňují tyto sbírky velice dobře propagovat.

¹⁶⁴ HABARTOVÁ, Terezie. Příprava Integrované strategie území 2014+: MAS Mikroregionu Buchlov. Brno, 2013. 130 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Simona Škarabelová, Ph.D., s. 26-27.

¹⁶⁵ Z jednání krajské sítě místních akčních skupin Pardubického kraje. *Zpravodaj MAS Orlicko* [online]. roč. 2014, č. 7 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <<http://mas.orlicko.cz/Prezentace/Dokumenty/9klrejhbwfek.pdf>>.

¹⁶⁶ Srov. ČERNÝ, Michal. Crowdfunding jako cesta k realizaci projektů. *Lupa.cz: Server o českém internetu* [online]. 2012-03-07 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <<http://www.lupa.cz/clanky/crowdfunding-jako-cesta-k-realizaci-projektu/>>.

Crowdfunding není investice, dárcce nemá přímý ziskový podíl na projektu. Finance může darovat čistě z lásky k bližnímu, protože se mu představovaný projekt líbí, nebo (a to je mnohem atraktivnější a uživateli vyhledávanější způsob) za dary v různé výši obdrží adekvátní bonusy. Po uplynutí smluvené doby, po kterou projekt běží (např. 45 dnů), zadavatel získá buď celou a vyšší částku (v případě úspěšnosti), nebo nezíská vůbec nic. Vybrané peníze z neúspěšného projektu se vrátí zpět dárčům.

Jaké bonusy si máme představit? Například podepsané plakáty, první výtisky knihy, CD, oběd s protagonisty, pojmenování postavy ve filmu, VIP přístup do zákulisí po skončení koncertu...

Co za to? Většina společností si účtuje provizi 3-5 %, některé společnosti dokonce až 10 % v případě dosažení cílové částky.

Dobrym příkladem může posloužit úspěšně ukončený projekt studentského kostela svaté Rodiny, který vybíral na osvětlení a vytápění.

Crowdfundingové platformy: HITHIT, Fondomat, Kickstarter, Indiegogo, Kreativci sobě a jiné.

12 Mecenášství – trend budoucnosti

Mecenášství neboli podpora umělců, kultury a vědy obecně u nás není tak zažitým pojmem jako třeba sponzoring. Hlavní rozdíl mezi mecenášstvím a sponzoringem je takový, že sponzor může přesně určit, na co peníze půjdou, a je o něm známo, že peníze daroval. Z jeho pohledu jde tedy o investici, strategický tah. Kdežto mecenáš peníze vesměs dává čistě kvůli svému zájmu o věc. Nečeká a vesměs ani neobdrží nějaké benefity, jeho jméno mnohdy veřejnost ani nezná. Mecenáš nemá jisté, kdy a zda vůbec se mu jeho peníze vrátí.¹⁶⁷

Do slovníčku pojmu je dobré ještě zahrnout slova dárcovství, kdy dárcce daruje peníze a vše je podloženo sepsanou smlouvou. Česká Republika bohužel nemá z právního hlediska dostatečně upravené zákony o mecenášství.¹⁶⁸ Mecenášům například není umožněno odečíst si veškeré náklady na kulturu z daní. „Podle konzultantky PricewaterhouseCooper Petry Novákové si musí nejprve spočítat základ daně. Fyzické osoby mohou odečíst hodnotu daru ve výši nejméně 1000 korun či 2 % a maximálně 10 % ze základu daně. Právnícká osoba musí před výpočtem ještě odečíst daňovou ztrátu. Pak může odečíst nejméně 2000 korun a nejvíce

¹⁶⁷ VĚNEČKOVÁ, Veronika. Mecenášství. In: *Arts Lexikon* [online]. 2012-06-17 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://artslexikon.cz/index.php/Mecen%C3%A1%C5%A1stv%C3%AD>.

¹⁶⁸ Tamtéž.

5 % ze základu daně. Když dar poskytuje veřejné vysoké škole nebo výzkumné instituci, může přidat dalších 5 %.¹⁶⁹

12.1 Mecenášství v ČR

Dalo by se říci, že v České republice má mecenášství jisté základy. Mnoho panovníků podporovalo vědu a umění – dobrým příkladem je Karel IV., Rudolf II. a Přemysl Otakar II. Jde tedy o panovníky, za jejichž vlády české země zažívaly nebývalý rozkvět. Ve dvacátém století pak významnou osobností českého mecenášství je architekt Josef Hlávka. Ten dne 25. 2. 1904 založil nadaci pro podporu umění a nadání. Funguje do dnešní doby a to zejména díky dokonalému právníckému nastavení, které jí umožnilo přežít i období totality.¹⁷⁰

Totalitní režim nevytvářel vhodné prostředí pro mecenáše. Jednak se o kulturu staral stát,¹⁷¹ za druhé docházelo k likvidaci spolkového a společenského života.¹⁷² Má se za to, že nechut' přispívat na kulturní akce a ukazovat na odív své bohatství pramení i z těchto zkušeností. Český národ podle Daniela Dvořáka nemá úctu k bohatým lidem.¹⁷³ Ti se tedy neradi ukazují na veřejnosti a dá se říci, že mecenáši po roce 1989 jsou zejména lidé, kteří v totalitním státě nevyrostali, nýbrž vbrzku emigrovali do zahraničí a poté se vrátili. Mají většinou zkušenosti s tím, jak v zahraničí funguje mecenášství, a mnohdy byli ochotní darovat pro tyto účely i znovu získaný majetek.

Příkladem může být Jan Čerych, jenž spolu s Pavlem Tigridem rozeběhl rádio Svobodná Evropa, založil Středoevropskou univerzitu, podpořil Nadaci rozvoje občanské společnosti, založil a financuje fond na podporu rozvoje občanské společnosti a neziskového sektoru v ČR, věnuje se i otázce lidských práv a mnoho dalšího.¹⁷⁴

¹⁶⁹ KONRÁD, Daniel. Kulturní mecenášství je na vzestupu. *Hn.Ihned.cz* [online]. 2011-11-24 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://hn.ihned.cz/c1-53797540-kulturni-mecenasstvi-je-na-vzestupu>>.

¹⁷⁰ ŠPLÍČHALOVÁ, Klára. Mecenášství: Čeští mecenáši - nový živočišný druh?. *CSR Fórum* [online]. [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://www.donorsforum.cz/nadace-a-fondy/mecenasstvi.html>>.

¹⁷¹ Srov. Magdalena Souček. In: KONRÁD, Daniel. Kulturní mecenášství je na vzestupu. *Hn.Ihned.cz* [online]. 2011-11-24 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://hn.ihned.cz/c1-53797540-kulturni-mecenasstvi-je-na-vzestupu>>.

¹⁷² Srov.: VÁCLAVŮ, Kateřina. Mecenášství - nově objevené zdroje financí pro kuluru. *Vaše věc* [online]. 2013-01-31 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://vasevec.parlamentnilisty.cz/clanky/mecenasstvi-nove-objevovane-zdroje-financi-pro-kuluru>>.

¹⁷³ Srov.: KONRÁD, Daniel. Kulturní mecenášství je na vzestupu. *Hn.Ihned.cz* [online]. 2011-11-24 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://hn.ihned.cz/c1-53797540-kulturni-mecenasstvi-je-na-vzestupu>>.

¹⁷⁴ ŠPLÍČHALOVÁ, Klára. Mecenášství: Čeští mecenáši – nový živočišný druh?. *CSR Fórum* [online]. [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://www.donorsforum.cz/nadace-a-fondy/mecenasstvi.html>>.

12.2 Mecenáši nové generace

Poslední dobou se začínají objevovat mecenáši i z řad „nové generace“. Kateřina Václavů dnešního mecenáše popisuje následovně: „*Dnešní mecenáš je zhruba čtyřicátník, který vybudoval úspěšnou a udržitelnou firmu, historickými kontexty již bývá skoro nepoznamenan. Zajímá se ale o společnost, ve které žije a podniká, chce vylepšit podmínky pro růst a rozvoj a důraz klade na úroveň vzdělanosti českých lidí.*“¹⁷⁵

Taktiky, jak přitáhnout mecenáše, jsou různé. Například festival Struny podzimu přišel v roce 2011 s gala večerem, kde díky vstupnému a partnerům, které se podařilo na večeru najít, festival získal první soukromé donátory. Národní divadlo zase zve potencionální mecenáše na zkoušky orchestru a nabízí další výhody jako prohlídky zákulisí a podobně.¹⁷⁶

12.3 Řešení pro farnosti – mecenáš, jakého hledám

Jaká kritéria by měl splňovat vhodný kandidát? Ano, slyšíte správně. Vybíráme si.

V případě donátorství církevních projektů nelze přijímat peníze a plnit přání mecenáše. Chod kostela potažmo farnosti se řídí liturgickým rokem a nelze si tedy dost dobře diktovat, co se například bude zpívat. Chce-li mít mecenáš kontrolu nad tím, za co se jeho peníze utratí, může dotovat například květinovou výzdobu či prostředky pro úklid, údržbu či opravu. Také se lze zaměřit na podporu programů práce s mládeží a středisek volného času při farnostech, kde už je možností realizace více. Dost dobře však nejde někam umístit reklamu či propůjčit na oplátku kostel nebo faru k různým prezentacím či vystoupením. Nabízí se možnost poskytnout farní prostory pro seminář či školení, ale jde skutečně o okrajovou záležitost.

Ideální mecenáš by tedy měl být místním patriotem zajímajícím se o kulturu. Pravděpodobně bude též pravidelným návštěvníkem mší a bude se celkově zapojovat do chodu farnosti. Pochopitelně to není podmínkou – může jít i o nevěřící osobu, kterou zaujaly například zmíněné projekty práce s mládeží nebo různé festivaly a podobně. Měl by však své peníze investovat citlivě a respektovat rady zkušenějších farníků či kněží. Což pro osoby mimo farní komunitu nemusí být vždy snadné. A to ať už z důvodů nedostatečné důvěry, tak neporozumění.

¹⁷⁵ VÁCLAVŮ, Kateřina. Mecenášství – nově objevené zdroje financí pro kulturu. *Vaše věc* [online]. 2013-01-31 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://vasevec.parlamentnilisty.cz/clanky/mecenasstvi-nove-objevovane-zdroje-financi-pro-kulturu>>.

¹⁷⁶ KONRÁD, Daniel. Kulturní mecenášství je na vzestupu. *Hn.Ihned.cz* [online]. 2011-11-24 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://hn.ihned.cz/c1-53797540-kulturni-mecenasstvi-je-na-vzestupu>>.

Kde takové mecenáše sehnat? Tereza Raabová, expertka na kreativní průmysly, ekonomiku kultury a cestovní ruch, autorka certifikované metodiky pro výpočet ekonomických dopadů kulturních organizací,¹⁷⁷ připomíná, že je důležité navázat vztah s veřejností. Tu lze do projektů zapojit různě – soutěží o propagační logo projektu, návrhu na brožurku, umožněním pomáhat při nahrávání CD, fotodokumentaci,... Jde o to vyvolat u potencionálních mecenášů pocit, že mohou být součástí něčeho velikého, přínosného, něčeho, co si oblíbí, s čím se dokážou ztotožnit. Pak jsou ochotní investovat nejen svůj čas, ale i takzvané *hot money*¹⁷⁸, tedy peníze, které každý sice nemusí vydat, ale vydat chce.

Pocit sounáležitosti a důležitosti pro celý projekt i pro jednotlivce by se u mecenášů měl průběžně utvrzovat. Rozhodně by se nemělo zapomínat je zvát na farní dny a jiná setkání, včas je informovat o festivalech, koncertech či přednáškách a alespoň jednou ročně by bylo vhodné je pozvat, poděkovat jim a probrat s nimi pokroky v projektech, na co se peníze použily a jaké jsou budoucí plány.

12.4 Za každou cenu?

Třebaže jsou akce na přitáhnutí sponzorů úspěšné a donátorů přibývá, ne každý to vítá s nadšením. Jednak zde jsou názory, že stát, obce i města by se měly i nadále z největší části podílet na podpoře kultury (a to navzdory snahám snížit podíl z rozpočtu věnovaný na kulturu, v roce 2001 byl za ideální stav stanoven 1% podíl)¹⁷⁹, za druhé jména největších mecenášů u některých vzbuzují obavy.

Tereza Stejskalová ve svém článku *Mecenášství, za jakou cenu?* publikovaném v internetovém deníku A2 upozorňuje na fakt, že mnoho festivalů (*Colours of Ostrava, Centrum současného umění DOX, Cena Alfréda Radoka, Cena Jindřicha Chalupeckého...*) sponzorují lidé, potažmo firmy, jejichž činnost není z morálního hlediska zcela v pořádku. Například Zdeněk Bakala, provozovatel Paskovských dolů, sponzoruje *Cenu Alfréda Radoka* i *Centrum současného umění DOX*. *Colours of Ostrava* zase financují Agrofert, Arcelor Mittal a ČEZ – největší znečišťovatelé ovzduší nejen v Ostravě.¹⁸⁰

¹⁷⁷ *Culture matters* [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.culturematters.cz/o-nas/>>

¹⁷⁸ V protikladu s tzv. *cold money*, což jsou peníze, jenž každý vydat musí. Jde tedy o peníze na jídlo, oblečení apod. Srov.: RAABOVÁ, Tereza: *Horké nebo studené peníze? Vyberte si!* [online]. 2014-04-06 [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://youtu.be/pJ0een-vOE>>

¹⁷⁹ KONRÁD, Daniel. Kulturní mecenášství je na vzestupu. *Hn.Ihned.cz* [online]. 2011-11-24 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://hn.ihned.cz/c1-53797540-kulturni-mecenasstvi-je-na-vzestupu>>.

¹⁸⁰ STEJSKALOVÁ, Tereza. Mecenášství, za jakou cenu?. *A2: Kulturní týdeník* [online]. 2009 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <<http://a2larm.cz/2014/01/mecenasstvi-za-jakou-cenu/>>.

V naší vlasti tuto problematiku mnoho lidí neřeší. Soudě dle iniciativy *Bratislava otvorene* ohrazující se proti Alexandře Kusé, která přijala dar od J&T banky, jenž v čele s Patrikem Tkáčem zničili přírodu ve Vysokých Tatrách výstavbou sjezdovek, to tak nejspíš nebude napořád.¹⁸¹ A tak organizátory kulturních akcí i širokou veřejnost nejspíš čeká dilema, zda umožnit přístup ke kultuře například i zcela zdarma, ale za cenu vykořisťování druhých, nebo riskovat, že budou galerie i divadla zet prázdnotou.

13 Kapitola je skrytá

14 Kapitola je skrytá

¹⁸¹ Tamtéž.

Závěr

Diplomová práce představuje Cecilskou hudební jednotu z pohledu regenschoriho a varhaníka, který se musí vypořádávat nejen s tradicí, bohatě zastoupenou zvučnými jmény za ústeckými varhanami, ale i s denním chodem kůru děkanského kostela v Ústí nad Orlicí. K běžným povinnostem chrámového varhaníka patří zajišťování veškerého hudebního provozu církevních obřadů, řešení personální otázky a prezentace na veřejnosti (ve farnosti, ve městě i v diecézi, případně v zahraničí).

Funkce regenschoriho patřila sice k váženému postavení, leč nevalně ohodnocenému. Z historie vidíme, že ústecký kůr nikdy nedisponoval postem ředitele kůru nijak zvlášť vysoce honorovaným. Pokud byly nějaké finance na varhaníka a ředitele kůru vyčleněny, dělo se tak pouze z dobré vůle děkana a správce farnosti. Na ústeckém kůru působilo množství vynikajících osobností, z nichž většina nemá dosud heslo v Českém hudebním slovníku osob a institucí, a proto by stálo za úvahu jejich vytvoření.

Varhaníci se svých práv domáhají poměrně slyšitelně, otázkou zůstává, zda někdy dosáhnou alespoň verbálního uznání z řad duchovních osob a členů farnosti. Co by museli varhaníci podstoupit, aby byli konečně bráni vážně? Stávkovat? Možná, že ve výsledku by nikdo jejich práci nepostrádal. Problém spatřuji v tom, že valná většina varhaníků zastává tuto krásnou, ale nevděčnou funkci zadarmo, dokonce se i brání za odvedenou práci přijmout jakoukoliv, i nepeněžní odměnu. Je to jistě krásné a chvályhodné, ale na druhou stranu to představuje pro farnosti, kde je provoz větší, precedens.

Určitým vítězstvím je vypracování (možno spíše říci převzetí) systému kvalifikace varhaníků a návrh jeho uvedení do praxe. Bohužel, jak se ukazuje, projekt vypracovaný brněnským biskupstvím a Společností pro duchovní hudbu, nebyl téměř nikde uveden do praxe. Dle mého názoru je velice pečlivě připraven a je akceptovatelný pro většinu farností.

Dále by bylo jistě užitečné vytvořit databázi chrámových varhaníků a provést seriózní výzkum mezi varhaníky ve všech diecézích ČR pro lepší komunikaci a případný společný postup.

Velké rozdíly vykazuje kvalita nabízených varhanických služeb. Na jedné straně operují vysoce fundovaní profesionálové se vzděláním dožadující se spravedlivé mzdy a na druhé nadšení dobrovolníci, kteří hrají zadarmo. Nerovnováha panuje i v množství absolventů varhanických oddělení vyšších odborných škol, konzervatoří, kteří zákonitě nemohou nalézt honorované uplatnění. V České republice je 8 diecézních chrámů (katedrál) a pouze několik

vytížených poutních míst. Největší smysl má zřejmě pořádání kurzů pro amatérské varhaníky v rámci vikariátů a děkanátů.

Kněží, kteří jsou přemísťováni po diecézi i celé republice, s sebou přenášejí zvyklosti dobré i špatné buď z původní farnosti, nebo z té, kde působili nejdéle. Snaží se potom např. napasovat model, který fungoval v malé obci s jednou mší týdně i na město s 20.000 obyvateli a každodenními bohoslužbami, pobožnostmi, poutěmi, chrámovým sborem a koncertním provozem. Ve větším městě není dost dobře možné při práci na plný úvazek skloubit obstarávání pohřbů ve všední dny bez velké tolerance a pochopení hlavního zaměstnavatele.

Osvícených duchovních naštěstí přibývá. Pokud se dokáží postavit za toho „svého“ varhaníka, je napůl vyhráno. Napůl proto, že valná většina farností v ČR není finančně natolik soběstačná, aby si mohla dovolit platit varhaníka nebo ředitele kůru z vlastních zdrojů. Poté přicházejí ke slovu granty a dotace na nejrůznější aktivity. Opět je bezpodmínečně nutná součinnost farnosti a hudebníka. Farnost přebírá za správnost a vyúčtování grantů zodpovědnost vyplývající z pozice statutárního zástupce a hudebník vnáší argumenty i vlastní kreativitu při tvorbě nejrůznějších projektů, které, jak můžeme vidět např. na projektu MAS, by bylo možné využít i na vytvoření honorovaného pracovního místa s kulturní a edukační činností, kam dle mého názoru funkce ředitele kůru spadá.

Samostatnou kapitolou a velmi lákavým řešením by byl model, který navrhla v roce 2011 Konference biskupů Slovenska (KBS) s návrhem vytvoření pevného pracovního místa varhaníků a sbormistrů, financovaný ministerstvem kultury. Realizace tohoto návrhu je ale podmíněná dohodou s ministerstvem kultury, ke které nebude zřejmě v době řešení majetkového narovnání vůle. Církevní představitelé KBS chtějí při jednání s ministrem kultury argumentovat tím, že pevná pracovní místa církevních hudebníků patří k evropské kultuře.¹⁸² Podobně by mohla u nás existovat funkce městského hudebníka, varhaníka, který by kromě církevních obstarával i světské obřady.

Řešení pro budoucnost vidí autorka ve spojení financování varhaníka a ředitele kůru z několika zdrojů: technické a materiální zabezpečení chodu kůru z grantů a dotací, kde musíme počítat s tím, že se zdroje budou spíše umenšovat z důvodu majetkového vyrovnání a politické neochoty se na financování provozu podílet. Honorovanou činnost varhaníka by bylo možné hradit ze zdrojů mecenášů, kteří by se např. zavázali, že budou po dobu jednoho

¹⁸² Srov. SITA. Biskupi sa chcú so štátom dohodnúť na platoch pre organistov. *Sme.sk* [online]. 2011, 2011-06-15 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://www.sme.sk/c/5938605/biskupi-sa-chcu-so-statom-dohodnut-na-platoch-pre-organistov.html#ixzz2yECvpFrF>.

roku přispívat na plat ředitele kůru. Na odměně pro varhaníka by se alespoň částečně měla podílet i dotčená farnost. Téměř ideálním spojením je k funkci regenschoriho, jež málokde vydá na plný pracovní úvazek, vykonávání vlastní samostatné výdělečné činnosti jakéhokoliv druhu, která umožňuje flexibilní pracovní dobu.

Otázka financování a zabezpečování chodu kůrů v České republice je stále živá a pro mnoho varhaníků zdrojem nekonečných diskuzí a stížností na internetu. To, že dosud nebyl plošně aplikován systém odměňování varhaníků, může být ale i motivací pro vlastní kreativitu chrámových hudebníků, která v konečné fázi bude přínosem jak pro farnost, tak i obec.

Resumé

Diplomová práce představuje Cecilskou hudební jednotu z pohledu regenschoriho a varhaníka, který se musí vypořádávat nejen s tradicí, bohatě zastoupenou zvučnými jmény za ústeckými varhanami, ale i s denním chodem kůru děkanského kostela v Ústí nad Orlicí. K běžným povinnostem chrámového varhaníka patří zajišťování veškerého hudebního provozu církevních obřadů, řešení personální otázky a prezentace na veřejnosti (ve farnosti, ve městě i v diecézi, případně v zahraničí). Po majetkovém narovnání se nabízí otázka, kde a za jakých podmínek mohou být varhaníci odměňováni a z jakých zdrojů. Práce nastiňuje různé možnosti, z nichž pro specifičnost prostředí nejlépe vyznívá mecenášství.

Summary

This dissertation presents the Cecilian musical society from choirmaster's and organist's points of view. They have to deal not only with a tradition represented by highly-renowned names of organists in Ústí nad Orlicí, but with daily working of choir in decanal church in Ústí nad Orlicí. To the daily duties of church's organist belong procuring entire musical operations during religious ceremonies, solving personnel questions and a public presentation (in a parish, in a city, in a diocese or in abroad). After the property settlement Church and State, there is a question where and how could organists be remunerated and who will be paid it. This dissertation presents different possibilities, of which a patronage seems like the best because of surrounding specificity.

Resumé

Die Diplomarbeit stellt die Cecilská hudební jednota dar. Die Darstellung geht aus der Sicht des Chorregents und Orgelspielers hinaus, der nicht nur mit der Tradition der ruhmvollen Orgelspieler sondern auch mit den fortlaufenden Tagestätigkeiten auf dem Kirchenchor in Ústí nad Orlicí umgehen muss. Die regelmäßige Pflichten des Kirchenorgelspielers sind folgende: Versorgung der Musikzeremonie während des Gottesdiensts, Personalangelegenheiten und Auftreten in Öffentlichkeit (in der Pfarrgemeinde, in der Stadt, in der Diözese, bzw. im Ausland). Nach der Kapitalauseinandersetzung bietet sich die Frage an, wo und unter welcher Bedingung die Orgelspieler belohnt werden können und aus welchen Finanzquellen. Die Diplomarbeit zeigt

verschiedene Möglichkeiten. Die beste Möglichkeit kommt wegen der Umgebungspezifität vor, einem Kunstmäzen zu sein.

Seznam vyobrazení:

<i>Graf 1: Model financování ŘK církve v ČR</i>	63
<i>Obrázek 1: Průčelí kostela Nanebevzetí Panny Marie s kůrovým balkonem</i>	11
<i>Obrázek 2: Revitalizace centra městské památkové zóny</i>	13
<i>Obrázek 3: Kniha zápisů CHJ, 1803</i>	14
<i>Obrázek 4: Cecilská hudební jednota slaví 210 let, 2013</i>	17
<i>Obrázek 5: Ústecký kůr v roce 1949</i>	21
<i>Obrázek 6: Josef Špindler (1810–1874)</i>	22
<i>Obrázek 7: Václav Sychra (1826–1894)</i>	23
<i>Obrázek 8: Jan Mazánek (1851–1937)</i>	24
<i>Obrázek 9: Petr Kocian(1864–1931)</i>	25
<i>Obrázek 10: Anna Heranová</i>	26
<i>Obrázek 11: Norbert Fišer(1882–1956)</i>	26
<i>Obrázek 12: Jaromír Lahulek</i>	27
<i>Obrázek 13: Oldřich Heyl</i>	30
<i>Obrázek 14: František Špindler a Jaroslav Kocian</i>	36
<i>Obrázek 15: Kůr před rekonstrukcí, 1942</i>	48
<i>Obrázek 16: Žehnání varhan</i>	51
<i>Obrázek 17: Grafické znázornění dělení kreativních průmyslů dle Work Foundation.</i>	55

<i>Tabulka 1: Chronologický seznam ředitelů kůru</i>	32
<i>Tabulka 3: Příjmy, úprava varhan, 1926.....</i>	45
<i>Tabulka 2: Výdaje na úpravy varhan, 1926.....</i>	45
<i>Tabulka 4: Současné dispozice varhan od roku 1994</i>	48
<i>Tabulka 5: Celkové náklady opravy v roce 1942</i>	52
<i>Tabulka 6: Stupnice platových tarifů podle platových tříd.....</i>	76
<i>Tabulka 7: Seznam míst k propagaci – fara.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 8: Seznam míst na propagaci – obce.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 10: Seznam míst k propagaci – výlepková místa</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 9: Seznam míst k propagaci – umělecké školy.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 11: Seznam míst k propagaci – ostatní.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 12: Seznam míst k propagaci – IC</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 13: Předpokládané náklady.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 14: Předpokládané výnosy.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 15: Zdrojový rozpočet.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 16: Rozdělení nákladů.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 17: Vyúčtování festivalu 2013.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 18: Vyúčtování festivalu 2013 podle zdrojů</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>
<i>Tabulka 19: Podklady pro vyúčtování Grantu na podporu varhanické činnosti.....</i>	<i>Chyba! Záložka není definována.</i>

Seznam použité literatury:

Prameny:

EHLOVÁ, Ludmila. *Děkan Václav Boštík: Kostel*, s. 174.

DVOŘÁK, A. *Nové varhany. Orlický kraj. 1942, XII., č. 21.*

Kronika Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí I. od 22. 11. 1946 do 1.1 1967. Archiv Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí, č. 3, s. 212.

LAHULEK, Jaromír. *Dějiny ústeckých varhan.* Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1954.

LAHULEK, Jaromír. *Jak jsme v r. 1942 stavěli varhany a co všechno s tím souviselo.* Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1942.

LAHULEK, Jaromír. *Nové ústecké varhany. Orlický kraj. 1942, XII., č. 33.*

LAHULEK, Jaromír. *Pracovní denník.* Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1942.

LAHULEK, Jaromír. *Přehled varhaníků a ředitelů ústeckého kůru*. Archiv Cecilské hudební jednoty. Ústí nad Orlicí, 1944.

LAHULEK, Jaromír. *Ústecké varhany před r. 1890*. Rukopis, 1954, archiv Cecilské hudební jednoty.

Pamětní kniha farnosti, Archiv Římskokatolické farnosti – děkanství v Ústí nad Orlicí.

ZÁBRODSKÝ, Josef. *Paměti Cecilské hudební jednoty v Ústí n. Orlicí, vydané na památku stoletého jejího trvání*. Ústí n. Orlicí: Cecilská hudební jednota, 1904, 233 s.

Knihy:

BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, 399 s. ISBN 978-80-7325-130-7.

BORKOVCOVÁ, Marie. *200 let trvání Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí: sborník příspěvků z konference „Měšťanská kultura a hudební tradice v Ústí nad Orlicí“, která se uskutečnila v konferenčním sále hotelu UNO v Ústí nad Orlicí dne 20. 11.2003*. Vyd. 1. Ve Vysokém Mýtě: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2003. ISBN 80-239-2168-1.

BURNEY, Charles. *Hudební cestopis 18. věku*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1966, s. 277.

CIKRLE, Karel, SEHNAL, Jiří. *Příručka pro varhaníky*. Vyd. 1. Rosice: Gloria, 1999, 195 s. ISBN 80-862-0013-2.

HABARTOVÁ, Terezie. *Příprava Integrované strategie území 2014+: MAS Mikroregionu Buchlov*. Brno, 2013. 130 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Mgr. Simona Škarabelová, Ph.D., s. 26-27.

Chirograf Jana Pavla II. k 100. výročí Motu proprio „Tra le sollecitudini“ o posvátné hudbě. In: *Psalterium*, 2009, III, č. 5, s. 18-20. Volný překlad redakce.

Kodex kanonického práva (CIC), Can. 207, Řím. kat. 873.

NEKOLNÝ, Bohumil. *Granty a programy. Infrastruktura umění a kultury: Studijní materiál k předmětu Provoz umění jako veřejné služby*. Brno, 2012.

NĚMEČEK, Jan. *Nástin české hudby XVIII. století*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955.

PECHÁČKOVÁ, Cecilie. *Pan děkan si přál aneb Cecilská hudební jednota za působení děkana Boštíka mezi roky 1942-1961*. In: SKLENÁŘ, Michal (ed.). *Náš pan děkan: sborník k 50. výročí úmrtí děkana Václava Boštíka*. Vyd. 1. Ústí nad Orlicí: Oftis ve

spolupráci s Římskokatolickou farností – děkanstvím Ústí nad Orlicí, 2013. ISBN 978-80-7405-312-2.

PECHÁČKOVÁ, Cecilie. *Pater Josef Olejník a liturgická hudba po II. vatikánském koncilu*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy. Vedoucí práce Mgr. Vladimír Maňas, Ph.D.

RATZINGER, Josef kardinál. K teologickému základu liturgické hudby. In: *Salve: revue pro teologii, duchovní život a kulturu*. Praha: Krystal OP, 2008. ISSN 1213-6301.

SEHNAL, Jiří; VYSLOUŽIL, Jiří. *Dějiny hudby na Moravě*. Vyd. 1. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2001, 311 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 8072750216.

SKLENÁŘ, Michal. *Dějiny farnosti v Ústí nad Orlicí 1948 – 1963 a děkan Václav Boštík v zápase s komunistickým režimem v roli kněze a stavebníka*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin. Vedoucí práce PhDr. Michal Pullmann, Ph.D.

SKLENÁŘ, Michal. *Děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2007.

SKLENÁŘ, Michal (ed.). *Náš pan děkan: sborník k 50. výročí úmrtí děkana Václava Boštíka*. Vyd. 1. Ústí nad Orlicí: Oftis ve spolupráci s Římskokatolickou farností – děkanstvím Ústí nad Orlicí, 2013, 87 s. ISBN 978-80-7405-312-2.

ŠTĚDRŇ, Bohumír. *Vyškovsko v hudbě a zpěvu: Hudba na vyškovském kúru v 19. století*. Vyškov: První kontribučenská spořitelna, 1935, 37 s.

SMOLÍKOVÁ, Marta. *Management umění*. Vyd. 1. Editor Marta Smolíková. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2008, 167 s. ISBN 9788086863245, s. 16-17.

Internetové zdroje:

CIKÁNEK, Martin. Proč podporovat kulturu? Je krásná. In: A2 [online]. Praha: Kulturní týdeník A2 s.r.o., 2009- [cit. 2014-03-24]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <<http://www.advojka.cz/archiv/2007/39/proc-podporovat-kulturu>>.

CIKÁNEK, Martin. Proč podporovat kulturu? Je to ekonomicky výhodné. In: A2 [online]. Praha: Kulturní týdeník A2 s.r.o., 2009- [cit. 2014-03-24]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <<http://www.advojka.cz/archiv/2007/37/proc-podporovat-kulturu-je-to-ekonomicky-vyhodne>>.

CIKÁNEK, Martin. Proč podporovat kulturu? Je užitečná. In: A2 [online]. Praha: Kulturní týdeník A2 s.r.o., 2009- [cit. 2014-03-24]. ISSN 1803-6635. Dostupné z: <http://www.advojka.cz/archiv/2007/38/proc-podporovat-kulturu-je-uzitecna>.

Církevní konzervatoř Opava [online]. [cit. 2011-05-13]. Dostupné z: <http://www.konzervator.cz/>.

Convivium [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.convivium.cz/2014/>.

Culture matters [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.culturematters.cz/o-nas/>.

ČERNÝ, Michal. Crowdfunding jako cesta k realizaci projektů. *Lupa.cz: Server o českém internetu* [online]. 2012-03-07 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/crowdfunding-jako-cesta-k-realizaci-projektu/>.

Duchovní péče o laiky působící v pastorační službě církve: Směrnice ČBK. In: *Církev.cz* [online]. 2001, 2001-01-24 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/dokumenty/duchovni-pece-o-laiky-pusobici-v-pastoracni-slu-be-cirkve/>.

Divini cultus Pia XI. o posvátné hudbě. In: Společnost pro duchovní hudbu: Dokumenty [online]. 1928 [cit. 2014-03-27], §4, odst. VIII. Dostupné z: http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm.

Hudba v diecézi [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.bip.cz/dieceze/hudba-v-diecezi/>.

Christifideles laici: O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě ze dne 30. 12. 1988. Posynodní apoštolský list Jana Pavla II. Praha: Zvon, 2006. Dostupné z: <http://www.kebrle.cz/katdocs/ChristifidelesLaici.htm>.

Improvizace v liturgii. *Centrum pro rozvoj liturgické hudby Martina Kubáta* [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.mkvarhanik.cz/centrum-pro-rozvoj-liturgicke-hudby/>.

KAPLÁNEK, Michal. Teologie laikátu. In: [online]. 2002 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: www.tf.jcu.cz/getfile/76a1976669f46b55.

KONRÁD, Daniel. Kulturní mecenášství je na vzestupu. *Hn.Ihned.cz* [online]. 2011-11-24 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-53797540-kulturni-mecenasstvi-je-na-vzestupu>.

Kurzy chrámové hudby. CÍRKEVNÍ KONZERVATOŘ OPAVA. [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.konzervator.cz/kurzy-chramove-hudby.php>.

Kurzy pro chrámové hudebníky [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://brodekupv.dpv.cz/liturgicka-hudba/kurz-pro-varhaniky-vedouci-schol-a-chramovych-sborua-1>>.

Letní kurz pro chrámové varhaníky a zpěváky v Tachově [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://kurz.varhanici.info/>>.

Nipos – Národní informační a poradenské středisko pro kulturu: CIK – Centrum informací a statistik kultury. *Ministerstvo kultury* [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.nipos-mk.cz/>>.

MAS Orlicko. [online]. [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <<http://www.mas.orlicko.cz/Index.php?IdS=1>>.

MINDL, Vladimír. Zaměstnanci církve: Několik poznámek k zaměstnávání osob, které nejsou kleriky a osobami zasvěceného života, v církvi. In: TRETERA, Jiří Rajmund. *Revue církevního práva* [online]. Praha: Společnost pro církevní právo, 1995 [cit. 2014-03-26]. ISSN 1211-1635. <Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/zam-min.htm>>.

Musica Sacra [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.musicasacra.cz/wp-content/uploads/2013/09/Kurz_trebic_pozvanka1.pdf>.

Musicam sacram : Instrukce. In: [online]. Posvátná kongregace pro obřady, 1967, 1967-03-05 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mus-sac.htm>.

Motu proprio papeže Pia X.: Tra le sollecitudini. In: *Společnost pro duchovní hudbu: Dokumenty* [online]. 1903, 1903-11-22 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/mo_pro.htm>.

RAABOVÁ, Tereza: *Horké nebo studené peníze? Vyberte si!* [online]. 2014-04-06 [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://youtu.be/pJ0een_vOE>.

Na Plzeň, Vávro, na Plzeň!: Aneb V plzeňské diecézi mají varhaníci problémy, ale nemává se nad nimi rukou. *Psalterium folia: Zpravodaj pro duchovní hudbu*. 2008, roč. 2, č. 5, s. 9-12. Dostupné z: <http://zpravodaj.sdh.cz/files/ps_5_08.pdf>.

OPATRŇÝ, Aleš. Laici v pastorační práci. In: *Teologické texty: Revue pro teoretické a praktické otázky teologie* [online]. 2004 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2000-4/Laici-v-pastoracni-praci-1.html>>.

PECHÁČKOVÁ, Cecilie. 210 let Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí. *Psalterium folia: Zpravodaj pro duchovní hudbu* [online]. 2013, roč. 7, č. 5, s. 7-8 [cit. 2014-04-10]. <Dostupné z: http://zpravodaj.sdh.cz/files/ps_5_13.pdf>.

POKORNÝ, Karel. Seznámili se s dokumentací akce 'revitalizace městské památkové zóny'. *Orlický deník* [online]. 11. 12. 2013. [cit. 2014-05-01]. Dostupné z: <http://orlicky.denik.cz/zpravy_region/seznamili-se-s-dokumentaci-akce-revitalizace-mestske-pamatkove-zony-20131211.html>.

Platová tabulka 2014: Příručka pro personální a platovou agendu. In: *Personalista.com* [online]. 2013-12-22 [cit. 2014-05-08]. Dostupné z: <<http://www.personalista.com/poradna-personalisty/platova-tabulka-2014-priruccka-pro-personalni-a-platovou-agendu.html>>.

Sacrosanctum concilium. In: *Společnost pro duchovní hudbu: Dokumenty* [online]. 1963, 1903-11-22 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/ssc.htm>.

Společnost pro duchovní hudbu [online]. [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.sdh.cz/sdh_htm/>.

STEJSKALOVÁ, Tereza. Mecenášství, za jakou cenu?. A2: *Kulturní týdeník* [online]. 2009 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <<http://a2larm.cz/2014/01/mecenasstvi-za-jakou-cenu/>>.

Strukturální fondy EU: Fondy EU. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU>>.

ŠPLÍCHALOVÁ, Klára. Mecenášství: Čeští mecenáši – nový živočišný druh?. *CSR Fórum* [online]. [cit. 2014-05-03]. Dostupné z: <<http://www.donorsforum.cz/nadace-a-fondy/mecenasstvi.html>>.

SÝKOROVÁ, Lucie. Venhoda, Miroslav. In: Český hudební slovník osob a institucí: Venhoda, Miroslav [online]. Centrum hudební lexikografie při Ústavu hudební vědy FFMU, 2008-07-16 [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: <http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_print&tmpl=component&id=3871>.

Týnská škola [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.tynskaskola.cz/skola/o-skole/historie/>>.

Univerzita Hradec Králové [online]. [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/studium/studijni-obory/standardni-studium/vyhledavani/Stranky/default.aspx>>.

Ústecké kalendárium: Antonín Šimeček. [online]. 2003 [cit. 2014-05-05]. Dostupné z: <<http://www.usti.cz/kultura/kalendarium/2003-9.htm>>.

Ústí nad Orlicí: Dotace města [online]. Ústí nad Orlicí, 2013 [cit. 2014-04-23]. Dostupné z: <<http://www.ustinadorlici.cz/urad/dotace-mesta/>>.

VÁCLAVŮ, Kateřina. Mecenášství – nově objevené zdroje financí pro kulturu. *Vaše věc* [online]. 2013-01-31 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z:

<<http://vasevec.parlamentnilisty.cz/clanky/mecenasstvi-nove-objevovane-zdroje-financi-pro-kulturu>>.

VĚNEČKOVÁ, Veronika. Mecenášství. *Arts Lexikon* [online]. 2012-06-17 [cit. 2014-05-03]. Dostupné z:

<<http://artslexikon.cz/index.php/Mecen%C3%A1%C5%A1stv%C3%AD>>.

Všeobecné pokyny k římskému misálu. In: *Tiskové středisko České biskupské konference: Dokumenty* [online]. Česká biskupská konference, 2002, 2004-02-04 [cit. 2014-03-31]. Dostupné z: <<http://tisk.cirkev.cz/dokumenty/v-eobecne-pokyny-k-rimskemu-misalu/>>.

Vyrovnaní. *Služba veřejnosti: Majetkové narovnaní* [online]. 2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <<http://www.sluzbaverejnosti.cz/ke-stazeni/>>.

Z jednání krajské sítě místních akčních skupin Pardubického kraje. *Zpravodaj MAS Orlicko* [online]. roč. 2014, č. 7 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <<http://mas.orlicko.cz/Prezentace/Dokumenty/9klrejhbwfek.pdf>>.

Základní umělecká škola duchovní hudby Frýdek-Místek [online]. [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: <<http://www.zusdh.cz>>.

Základní umělecká škola se zaměřením na církevní hudbu Brno [online]. [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: <<http://www.zusvarhanicka.cz/>>.

ZEMANOVÁ, Veronika a Marcela JURKOVÁ. Cesta církví k majetku není jednoduchá: Krok za krokem, co se musí udělat. [online]. 2012-11-08 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <<http://zpravy.ihned.cz/c1-58356960-cesta-cirkvi-k-majetku-neni-jednoducha-krok-za-krokem-co-musi-udelat>>.

ŽÁKOVÁ, Eva a Martin CIKÁNEK. *Problémová analýza kulturních a kreativních průmyslů (KKP) v kontextu politiky soudržnosti EU 2014+*. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2012. Dostupné z: <<http://www.culturenet.cz/res/data/016/001788.pdf>>.

Zpráva z elektronické pošty:

MÚČKA, Ondřej. Dotaz – kvalifikace kantorů. Zpráva pro: Cecilie Pecháčková, 2014-05-07. Osobní komunikace.

PŠENIČKA, Miroslav. Dotaz – odměňování varhaníků v Arcidiecézi pražské. Zpráva pro: Cecilie Pecháčková, 2014-05-01. Osobní komunikace.

Příloha

Příloha 1: Dohoda o službě regenschoriho (2008).

Příloha 2: Kvalifikace kantorů Brno (1996) - v samostatném pdf. souboru.

Příloha 3: Návrh kvalifikace a odměňování chrámových hudebníků (2001) – v samostatném pdf. souboru.

Příloha 1

Dohoda o službě regenschoriho (ředitele kůru)

uzavřená dne

mezi Římsko-katolickou farností XY, zastoupenou farářem (případně: moderátorem společně duchovní správou, administrátorem, administrátorem excurrento, dále jen: duchovním správcem) NN a regenschorim (jméno, adresa, kontakt)

I. Výchozí situace:

Ve smyslu dokumentů Římsko-katolické církve, doporučení a nařízení v nich:

- liturgická hudba je integrální složka liturgie
- za liturgii a tudíž i za liturgickou hudbu je v diecézi zodpovědný biskup (viz kán. 392, 838 CIC); proto je také konečným rozhodčím v případných sporech
- ve farnosti je za liturgii i za liturgickou hudbu odpovědný její duchovní správce (viz kán. 528, § 2 CIC); v konkrétním kostele rektor, je-li pro kostel ustanoven (viz kán. 562 CIC); v jednotlivém případě pak ten, kdo liturgii předsedá (viz kán. 834, 835 a 837 CIC, Všeobecné pokyny k Římskému misálu – dále IGMR čl. 103, 104, 111)
- regenschori nebo-li ředitel kůru, je kvalifikovaný odborník v oblasti liturgie, vybraný a pověřený příslušným duchovním správcem péčí o liturgickou hudbu
- před uzavřením dohody prověří jeho odbornou kvalifikaci a způsobilost k této službě tým odborníků navržený metodickým vedoucím pro ředitele kůru (regenschori) a varhaníky v diecézi
- v případě, že kvalifikace či způsobilost regenschoriho nebude dostatečná, metodický vedoucí navrhne způsob doplnění chybějících dovedností a znalostí a určí termín dalšího prověření
- uzavření této dohody není soukromou záležitostí duchovního správce a regenschoriho, proto je vhodné, aby s jejím uzavřením bylo seznámeno celé místní společenství, nejlépe jednoduchým obřadem uvedení regenschoriho do služby (viz IGMR čl. 107).

II. Oblast a způsob činnosti regenschoriho:

- v rámci společné přípravy na slavení liturgie (IGMR čl. 111) návrh skladeb a písní, které budou při slavení použity, jejich příprava a nácvik s hudebníky i s návštěvníky bohoslužeb
- hra na varhany při mších (o nedělích a svátcích, ve všedních dnech), eventuálně při bohoslužbách slova a dalších pravidelných bohoslužbách
- zajišťování hudební složky liturgie při svatbách, pohřbech, mimořádných bohoslužbách (osobně nebo prostřednictvím vhodných hudebníků)
- nacvičování nových zpěvů
- vedení chrámového sboru, schóly
- péče o varhany ve spolupráci s diecézním organologem
- organizace a koordinace všech hudebníků působících na kůru
- pomoc s organizací dalších hudebních akcí v kostele (koncerty apod.)
- další aktivity (výchova hudebního dorostu, koncerty duchovní hudby apod.)
- další vzdělávání v oblasti hudebně – liturgické
- spolupráce s metodickým vedoucím varhaníků a ředitelů kůrů v diecézi
- zodpovědnost za inventář na kůru a péči o něj
- péče o archiv hudebnin, jeho ochranu, budování a rozšiřování
- udržování pořádku na kůru
- bezodkladné informování duchovního správce o překážkách v práci.

III. Pravidla a řád provozu na kůru:

- Kůr chrámu je určen především k provozování liturgické či jiné duchovní hudby,
- duchovní správce ve spolupráci s regenschorim vypracuje a poté vyhlásí pravidla a řád provozu na kůru, který budou obě smluvní strany dodržovat a spolupůsobit, aby jej dodržovaly i třetí osoby, které mají na kůr přístup,
- tento řád bude pro konkrétní situaci farnosti (kostela) upravovat zejména vstup na kůr (na kůr mají přístup pouze hudebníci, podílející se na provozování hudby v daném chrámu; ostatní pouze výjimečně – se svolením správce farnosti a regenschoriho), případně specifikaci technických a organizačních opatření pro vstup na kůr (klíče od kostela, kůru),
- o provozování jakékoliv činnosti na kůru je třeba uvědomit duchovního správce a regenschoriho,
- v případě služby více varhaníků či jiných hudebníků je třeba časový plán jejich činnosti koordinovat prostřednictvím domluvy s regenschorim a duchovním správcem,
- všichni hudebníci se řídí časovým rozvrhem, stanoveným po domluvě s duchovním správcem a regenschorim,
- varhaníci dodržují základní pravidla pro správné používání nástroje:
 1. Zacházejí šetrně se všemi součástmi hracího stolu.
 2. Neotvírají skříň varhan a nevstupují do pišťaliště.
 3. Po skončení hraní vypnou motor a stáhnou roletu (zavřou víko) hracího stolu.
 4. Vypnou všechny elektrické přístroje.
 5. Zapiší se do sešitu určeného k evidenci používání varhan.
 6. Eventuální závady nahlásí regenschorimu a zapiší je do Knihy závad.
- Za hudební dění, správný chod všech činností na kůru a čistotu provozu je zodpovědný regenschori, který má právo žádat o pomoc a podporu duchovního správce a všechny pravidelné návštěvníky a uživatele kůru (např. pomoc s úklidem, výpomoc s hudební činností apod.),
- vypracovaná pravidla a řád provozu kůru regenschori pro informaci předá metodickému vedoucímu pro regenschori (ředitele kůru) a varhaníky v diecézi.

IV. Spolupráce mezi duchovním správcem a regenschorim:

- Duchovní správce respektuje regenschoriho jako kompetentní osobu a v rámci principu subsidiarity mu přenechává všechna rozhodnutí, která mu z jeho liturgického poslání a odpovědnosti náležejí; knězi, který slavení liturgie předsedá, zůstává ovšem vždy právo rozhodovat o tom, co jemu přísluší (viz IGMR čl. 103, 111),
- je nutné, aby duchovní správce projednal s regenschorim všechny záležitosti a případné změny, týkající se kůru a služby regenschoriho, eventuálně dalších, kteří na kůru působí (bohoslužby, koncerty, zkoušky a další aktivity na kůru, příp. v kostele),
- rovněž je nutné, aby regenschori projednal s duchovním správcem všechny záležitosti své služby a také jím koordinovaných hudebních činností, týkajících se kostela či farnosti.

V. Odměna za službu regenschoriho:

- Regenschori má morální právo na spravedlivou odměnu, která by mu měla být poskytována na základě jiné dohody ve výši dané možnostmi kostela či farnosti,
- rovněž má morální právo na vděčnost a uznání za jeho náročnou a obětavou službu, jež může být vyjádřeno i hmotnými požitky.

VI. Právní důsledky:

- Tato dohoda sama o sobě nezakládá žádný pracovně-právní vztah mezi farností a regenschorim ve smyslu pracovního práva a její ujednání nelze právní cestou vynutit,
- smyslem této dohody je ujasnění postavení osoby regenschoriho ve farnosti (farnostech) a poukaz na vnitřní směrnice římsko-katolické církve, které takové postavení upravují,
- uznají-li strany za potřebné a vždy, když půjde o vykonávání takové služby regenschoriho (varhaníka) za sjednanou odměnu, uzavřou o tom strany příslušnou smlouvu ve smyslu platných zákonů a nařízení ČR a vnitřních směrnic Římsko-katolické církve,
- k svědomitému plnění ustanovení této dohody jsou smluvní strany zavázány ve svědomí z rozhodnutí svého diecézního biskupa,
- v případě sporů mezi smluvními stranami o naplňování této dohody mají obě strany právo požádat o prostřednictví metodického vedoucího pro regenschori a varhaníky v diecézi; konečné slovo v případě potřeby má diecézní biskup.

VII. Platnost dohody:

- Tato dohoda je vyhotovena ve čtyřech výtiscích, z nichž jeden obdrží farnost, jeden regenschori, jeden biskupství a jeden metodický vedoucí pro regenschori a varhaníky v diecézi,
- je uzavřena dnem podpisu smluvních stran a vstupuje v platnost podpisem metodického vedoucího pro regenschori a varhaníky v diecézi a ordináře,
- je uzavírána na dobu neurčitou a může být vypovězena písemně kteroukoli ze smluvních stran. Výpovědní lhůta je jeden měsíc a počíná prvního dne měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla výpověď doručena. Tuto skutečnost oznámí smluvní strany neprodleně metodickému vedoucímu pro regenschori (ředitele kůru) a varhaníky v diecézi, který informuje ordináře.

Regenschori a duchovní správce se zavazují k dodržování této dohody a stvrzují to svými podpisy:

duchovní správce

regenschori

Obdrží:

- duchovní správce
- regenschori
- biskupství
- diecézní moderátor pro duchovní hudbu